

Q. D. B. V.

DOCTRINAM
DE
FEVDIS
ECCLESIASTICIS,

Don

Krumbstäbischen Sehn,

PUBLICA DISPUTATIONE
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO CAROLO,

PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRAN-
DENBURG. RELIQA,

PRAESES,

IUSTVS HENNINGIVS BOEHMER,

ICT. COM. PALAT. CAES. POTENTISS. REGI BORVSS.
A CONSIL. AVL. PROF. IUR. ORDIN.

ET RESPONDENS,

WILHELMVS GODOFREDVS L. B. DE SCHELL,

S. R. I. EQVES,

IN REGIA FRIDERICIANA,

EIVSQVE AUDITORIO MAIORI,

D. APRIL. MDCCXVII.

PUBLICO ERVDITORVM EXAMINI EXPONENT.

HALAE MAGDEBURGICAE,
OPERIS GRVNERTIANIS, MDCCXXXIII.

51

FOOTNOTES

THE UNIVERSITY OF

THE UNIVERSITY OF

THE UNIVERSITY OF

THE UNIVERSITY OF

THE UNIVERSITY OF

THE UNIVERSITY OF

THE UNIVERSITY OF

PERILLVSTRIS BARO.

Biennium fere præterlapsum est, quo,
iussu PERILLVSTRIS PATRIS TVI, Do-
mini mei gratiosissimi, & studiorum
TVORVM socio indefesso, FRATRE TIBI cha-
rissimo, huius Academiae Regiæ limina salutasti,
& sacris Themidos initiatus es. Non vanum
mox augurium de profectibus in hac illustri
palæstra a TE faciendis capiebam, ex quo ar-
dorem TVVM singularem, qui ad quarum-
cunque scientiarum addiscendarum desideri-
um TE rapuit traxitque, indefessum labo-
rem, quo quascunque difficultates superare
contendisti, & elegantiam morum perpoli-
tam, perillustri TVO generi admodum con-
gruam, perspexi cognouique, quæ argumenta
O foli-

solidissima adeo mentem meam obfirmarunt, ut
TE VOTA PATRIS TVI PERILLVSTRIS non tan-
tum impleturum, sed etiam superaturum esse,
persuasissimum habuerim. Est enim hæc ra-
tio studiorum optima, & Spei plenissima, quæ
nos dulcedine sua inuitat, currentes magis
magisque allicit, mentem auidam & deside-
rio quotidie aliquid addiscendi æstuantem in-
uitat, efficitque, ut non reluctantes, nec in-
uita Minerua, his optimarum scientiarum or-
namentis animum perpoliamus. Eam, PER-
ILLVSTRIS BARO, rationem ineundorum
studiorum TVORVM cum ab ineunte ætate
iam elegeris, & in hac Academia propagaue-
ris, non potuit non exoptatus cœptis TVIS
respondere euentus. Non TE illorum nu-
mero adiungendum esse, credidisti, qui, ad
natalium illustrium decus studia non esse
conferenda, arbitrantur; recte utique TE-
cum habitasti & ponderasti, literis interio-
ribus nihil esse iucundius, nihil ad bene
beateque viuendum accommodatius, nihil
denique in gente illustri illustrius. Principes
summos eruditos omnis rerum antiquitas
in scenam producit; loquuntur monumen-
ta vetera & recentiora de comitibus &
san-

sanguinis gloria coruscantibus literatis, &
quid γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας? Ipsemet publico docu-
mento, quod TE in cathedram ducit, osten-
dis, TE illorum vestigia premere, qui na-
tales illustres variarum doctrinarum vbertate
condecorare studuerunt. Hunc in finem
thema satis dignissimum & varietate rerum
sefe commendans publico eruditorum e-
xamini submittis, vt primitias studiorum
TVORVM, in medio eorum cursu, orbi
erudito ob oculos ponere possis. Gratu-
lor TIBI ex animo de hisce TVIS egregiis
conatibus, & quemadmodum his ipsis PER-
ILLVSTRIS PATRIS TVI desiderio abun-
dantissime satisfacis, ita EIDEM de filio tam
ornato tamque perpolito, ea, qua decet,
veneratione gratulor, meque IPSIVS gratiæ
& TVO affectui commendo. Vale. Dab.
Halæ d. 27. Mart. 1717.

PRAESES.

FRATER AMANTISSIME
DVLCISSIMEQVE.

QUod alii ut plurimum serius appetunt;
alii prorsus declinant, & nescio qua
de causa admodum euitant, ad id,
FRATER CHARISSIME, citato cursu
properas, id magno animi impetu ambis, ne
quidem annis Academiæ transactis. Cathe-
dram, sedem illam eruditorum, publice ascen-
dis: Te examini publico subiicis, & quid va-
leant humeri, quid ferre recusent, ostendere
paratus es; imo quod magis est, ad certa-
men, conflictumque suscipiendum conatu
ruis haud improbando. Nec vero sine graui
causa Te id fecisse persuasissimum habeo. Id
ipsum esse credidisti, quod vires mentis acuit,
ingenium non satis firmatum erigit obfirmat-
que, cursui nostrorum studiorum calcar ad-
dit, vires suggerit præstatque, ut maiori quo-
uis tempore audacia in publicum prodire, &
sitim in addiscendis variarum disciplinarum
studiis augere queamus. Frigent sine exerci-
tio bonæ literæ, & si ad conatum haud pro-
cedit meditatio indefessa; si nobis soli sapimus,
nec

nec aliis quoque animi nostri sententiam
communicamus, non humanæ societati, sed
nobis tantum natos esse, fere asserimus, imo
in inutile societatis humanæ membrum dege-
neramus, quam tamen natura & recta ratio
singulis admodum commendat. Magnopere
fane gaudeo proboque, Te non lento gradu,
aut cunctanter studiorum Tuorum prosequi
cursum, sed, ut ad metam Tibi propositam
adspires, maturare, & hac de causa doctrinam
in vita communi vſitatissimam de FEVDIS
ECCLESIASTICIS excutiendam, propugnan-
dam defendendamque suscipere. Monſtras
hoc ipſo aliis viam, qua eundum & inceden-
dum ſit, venasque aperis, ex quibus omnes
difficultates in hac materia ardua & commen-
danda ſuperari poſſint. Non tædioſe & ſu-
perſtitioſe more aliorum inhæres nudis con-
ſuetudinum Longobardicarum ſcitis traditis-
que, quæ ſeculo XII. in Italia obtinuere; in
ipſa antiquitatum Germanicarum penetralia
penetras, & differentiam feudorum Germaniæ
a Longobardicis, quam turpiter alii ſuſque
deque habent, in hoc themate oſtendis, iu-
dicasque, illam demum iuris publici priuati-
que ſolidam rationem, quæ ex ipſis rerum
argu-

argumentis eruitur & deriuatur. Approbabunt omnes, qui norunt, quantum distent æra lupinis, propositum Iuum, & exemplum Tuum intuebuntur; quidni ergo egomet quoque suffragium meum Tibi, in arenam descendenti, darem, quem Tuorum laborum & studiorum indiuiduum comitem ab ineunte ætate habuisti? Huius fraterni amoris & officii memor publica hac gratulatione, quam hac schedula edo, illud vnicum intendo, vt quod ceteri ex communibus, ego ex specialibus propriisque rationibus, quæ mihi Tecum intercedunt, expediam, testatumque faciam, me nihil hac in re affectui dedisse, verum sincera fraternæ pietatis recordatione excitatum hæc scripsisse. Concedat Tibi supremum numen vltius vires sufficientes, vt, quem bene & auspicato ingressus es, cursum perficias, prosequaris, absoluas. Vale. Dab. Halæ d. 25. Mart. MDCCXVII.

IOHANNES FRIDERICVS L. B. DE SCHELL.

DISSERTATIO IVRIDICA
DE
FEVDIS ECCLESIASTICIS.

CAPVT I.

De origine feudorum ecclesiasti-
corum.

§. I.

Non omnes sibi vnum eundemque conceptum de *feudorum ratione* formant, & sic etiam in conclusionibus ipsis cespitant & ambigunt, cum in ipsa origine feudorum sibi non constent. *Primaria rerum ratio ex origine cognoscitur, adeoque e re erit, paucis originem feudorum in genere euoluere, & deinceps venas feudorum ecclesiasticorum, de quibus hic tantum agendum est, aperire, vt inoffenso pede progredi queamus.*

§. II. Feuda olim *beneficia* appellata, & denominationem feudi serius inter Germanos auditam fuisse, noto notius est. Verum & ipsa vox *beneficii* admodum
A ambi-

Originis feudorum indagatio hic necessaria.

Feuda olim beneficia dicta.

Apud Romanos
quæsitæ.

Sub Alexandro
Seuero.

ambigua est, vt constat ex *traditis SAMVELIS PITISCI in lexic. antiquit. Rom. v. Beneficium. BRISSENI de V. S. v. Beneficium. IACOBI GOTHOFREDI ad C. Theod. in Gloss. nom. v. eadem.* Hæc ambiguitas rursus distraxit eruditorum animos, vt originem ex diuersis fontibus haurirent. HERTIVS *de feudis oblati P. I. §. 2. in f.* eos non errare ait, qui prima feudorum incunabula apud Romanos quæsiuerint. Id indubium est, apud Romanos moris fuisse, vt illis, qui in bello præclare aliquid gesserant, prædia distribuere, quo ea liberalitate alacriores redderentur, magisque ad fidelitatem deuincerentur. Prima huius rei vestigia sub ALEXANDRO SEVERO Imperatore se deprehendisse non obscure innuit GONZALEZ *ad c. I. X. de præbend. n. 10.* auctore LAMPRIDIO *c. 58.* scribente: *Sola, quæ de hostibus capta sunt, limitaneis ducibus & militibus donauit, ita vt eorum ita essent, si heredes illorum militarent, nec vnquam ad priuatos pertinerent, dicens eo attentius militaturos, si etiam sua rura defenderent.* Addidit sane & his animalia & seruos, vt possint colere, quod acceperant, ne per inopiam hominum, vel per senectutem possidentium desererentur, rura vicina barbariæ. Idem confirmasse videtur PAVLVS in *l. II. D. de euict.* in qua prædiorum in Germania trans Rhenum sitorum fit mentio, quæ ex præcepto principali partim distracta, partim veteranis in præmia assignata dicuntur. Quid autem est, assignare in præmium prædia, aliud, quam ea in beneficium concedere? vnde etiam hic rursus originem feudorum se inuenisse iam olim censuit DIONYSIVS GOTHOFREDVS in *not. lit. e.* Denique quæ in codice utroque de limitibus & agris limitrophis adferuntur, etiam huc pertinere, B. HERTIVS *c. I.* cum aliis opinatur, quæ pluribus illustrari possunt ex LIN-

DEN-

DENBROGII *Glossario v. Beneficium.* Eo magis autem hæc veritati consentanea esse videntur, quod Germani antiqui, in Romanas prouincias irruentes, plurima instituta ex Romanis moribus traxerint, quodque eorum indoli consuetudo, per talia beneficia procures sibi obnoxios faciendi magis, quam subiugandi, conueniens visa fuerit.

§. III. Equidem prælaudati *auctores* in re & nomine aliquam conuenientiam deprehendunt, *identitatem* tamen rei haud animaduerto. Quantum ex adductis locis liquet, prædia veteranis assignata in dominium eorum *iure* quodammodo *hereditario* transibant, in compensationem præstitæ virtutis, & maxime illis qui militia functi erant, concedebantur, non pro præstando in posterum seruitio, sed, quod omnium rerum publicarum ratio exposcit, vt *præmio* quodam afficerentur, cum *pænis* & *præmiis* potissimum subditi in officio contineantur, *vid. l. 1. §. 1. de Instit. & Iure.* Ast vero feuda primitus non *iure hereditario*, sed magis *precarii* vassallis dabantur, in quorum dominio non erant, sed diserte proprietati domini concedentis attribuebantur. Obseruat id eleganter BIGNONIVS in not. ad Marculf. apud STEPHANVM BALVZIVM tom. II. Capitul. p. 875. ostendens, omnia prædia aut *propria* fuisse aut *fiscalia*. *Propria*, pergit, seu *proprietates* dicebantur, quæ nullius iuri obnoxie erant, sed optimo maximo iure possidebantur, ideoque ad heredes transibant. *Fiscalia* vero beneficia siue *fisci* vocabantur, quæ a Rege ut plurimum, posteaque ab aliis, ita concedebantur, vt certis legibus seruitiisque obnoxia cum vita accipientis finirentur. Quæ apud Romanos veteranis in beneficium, seu præmium assignabantur prædia,

Quæ tamen a feudorum ratione prima admodum differunt.

Manebant olim feuda in proprietate domini.

magis ad illa, quam ad hæc accedunt, adeoque prorsus diuersam ab his naturam habent. Breuiter: quæ iure feudi possidebantur, nullo modo erant *propria*, sed prorsus *aliena*, & alterius beneficio possessa, quod diploma de anno 985. apud AVBERTVM MIRAEVM in *cod. piar. donationum* C. 42. adhuc docet, vbi ita: *fideli nostro Theodoro Comiti, quicquid nostro concessu hactenus in beneficium tenuit inter duo flumina, quæ vocantur Liora & Hista, in proprium dedimus, cum omnibus utensilibus, quæ in eodem beneficio regio concessa per fructuarium usum ante hæc possedit.* Pluribus hoc ipsum testimoniis exornant ANTONIVS DADINVS ALTESERRA in *origine feudorum* C. 1. & ill. Dn. THOMASIVS in *selectis feudalibus* §. 22. p. 32. seqq.

Beneficia dicuntur feuda propter commoda.

§. IV. Cum ergo beneficia in hoc sensu non *propria* sed *alieni iuris* fuerint, aliunde natales eorum derivandi videntur. Notum est, appellationem *beneficii* etiam *commodum*, *emolumentum*, & *gratiam* denotare, teste BRISSONIO de *V. S. v. Beneficium*. Quo in sensu etiam *precarium* hac appellatione venit l. 1. §. 1. de *Precario*. Sic TERTVLLIANVS aduersus *Hermog.* C. IX. ait: *His tribus modis aliena sumuntur, iure, beneficio, impetu. i. e. dominio, precario, vi.* Simili de causa, quæ olim *precarium* iure ab ecclesiis dabantur, *beneficia* dicebantur. l. 14. §. 3. C. de *SS. Eccl.* Cum his quodammodo conveniebant olim feuda, quæ cum vita possessoris exspirabant, & ex *gratia* concedentis dependebant. Erant vero hæc beneficia vel *absoluta*, vel *qualificata*. Illa simpliciter sine adiuncto onere conferebantur, qualia erant *precaria antiquæ*, indigentibus potissimum olim in sustentationem concedi solitæ. Hæc vero erant *stipendium pro opera servitioque præstando*, illis potissimum concessa, qui officio

Sed cum onere servi-

officio militari aliiue præerant, quique proinde *fideles* tiorum con-
iuncta,
Leudes vel *Leodes* vel etiam *Vassi*, h. e. *obnoxii* diceban-
tur, quæ prædicata proprie illis competunt, qui in no-
stro sunt seruitio. Hinc est, quod *fidelitatis* obligatio
feudis essentialis sit, cum hæc singulariter in *ministris* & Ministris &
officialibus
data.
officialibus desideretur, & vasalli vel beneficiati olim in
effectu nihil aliud fuerint, quam *ministeriales* & *officiales*.
Aequissimum sane est, & in moribus plerarumque gen-
tium positum, vt qui publicam reipublicæ, siue *arte*
siue *marce*, præstant operam, *salarium* quodam seu *stipen-*
dio afficiantur. Hoc consistit in emolumentis variis,
perindeque est, siue pecuniarias præstationes, siue redi-
tus ex prædiis contineant. Rarior veteribus Germa-
nis vsus pecuniæ: magis abundabant prædiis bonisque
immobilibus eo inprimis tempore, quo feuda innotue-
runt. Hæc ergo, quæ in promptu erant, ministris da-
bantur in *stipendium*, in *salarium*, in compensationem Loco salarii
& stipendii.
seruitiorum, cum obligatione *fidelitatis*, quæ ministris
propria est. Huc HIERONYMVS BIGNONIVS in not. ad
Marculf. apud STEPHAN. BALVZ. tom. II. capitul. p. 933.
collineat, aitque: *Inde beneficii nomine ea prædia dicta,*
quæ pro seruitio militari a rege siue etiam ab aliis conce-
debantur, quæ feuda posteritas dixit. Seruitiorum milita-
rium mentionem facit, cui etiam omnis consonat Pro seruitiis
militaribus.
antiquitas, quia antiqua Germania *militaris* fuit, &
seruitia publica olim fere vnice in *militia* consiste-
bant. Paulatim accessere *officia aulica*, in quorum
compensationem etiam beneficia, h. e. stipendia, salaria-
que data, vt feuda essent vel *militaria* vel *aulica*, ex diuer-
sa officiorum ratione. Hæc erat ratio, quod prædia
hæc, *fidelibus* assignata, non ad *patrimonium* vasalli, sed
ipsius *domini* pertinere dicerentur, cum *officia* essent re-

Quod etiam
ipsa feudi ap-
pellatio illu-
strat.

*vocabilia, per mortem defitura, & sic quoque ipsum sti-
pendium reuocabile, & morte vasalli extinguendum.*
Inde in *capitul. Caroli M. lib. V. c. 377.* apud STEPHANVM
BALVZIVM *tom. capitul. p. 904.* eleganter dicitur: *quia
nos volumus illi beneficium dare, qui nobis bene seruiert.*
Inoleuerat mos non adeo laudabilis, quo propter benefi-
cium impetrandum, quod officio non carebat, munera
consiliariis regis offerebantur, quo inidonei nonnun-
quam ad *seruitia militaria* ruebant. Compescuit hunc
abusum Imperator, qui in conferendis officiis merito
euitandus est, voluitque, vt *digni & bene seruientes* tan-
tum reciperentur in numerum vasallorum. Ipsa denique
feudi appellatio, quæ postmodum inualuit, hanc senten-
tiam confirmat, quod egregie THOMAS CRAGIVS in *iure
feud. lib. I. Tit. IX. p. 72. edit. Lips.* his illustrat verbis: *Ego
sane feudi vocem non esse deriuatam, sed primitiuam siue
primigeniam puto, & a Borealibus gentibus usurpatam, pro
mercede, quæ pro alimentis dabatur, & ab ipsis Insubribus
receptam & retentam auguror, his præcipue rationibus ad-
ductus, quod ex prima institutione, vt dixi, feudum nihil
aliud erat, nisi beneficium aut merces, quæ pro opera vt
plurimum militari debebatur, & dabatur, & vt vasalli ha-
berent, vnde alerentur. In ipso iure feudali feudum pro
mercede, siue pensione sepe sumitur: sic pensiones, quæ de
Camera siue Cauena sumuntur, feuda dicuntur; sic & Feuda
Guardiæ & Castalliæ nihil aliud sunt quam mercedes, quæ
pro Guardia, siue Custodia, & Castaldia, pro officio cura-
tionis rerum domini, debentur.* Conf. HERTIVS c. l. §. 2.

Difficilis in-
spectio circa
originem

§. V. Quemadmodum itaque ex his apparet, feu-
da primario olim fuisse *stipendia militaria*, vnde & va-
salli milites vt plurimum dicti sunt, ita maior difficultas
nasci-

nascitur circa *feudorum ecclesiasticorum*, h. e. in rebus ec-
 clesiasticis constitutorum, primordia. Ecclesia utique *feudorum eccles.*
militiam non alit, nec eiusmodi vasallis indigere videtur,
 quibus olim Reges Francorum instructi erant. Accede-
 bat peculiaris harum rerum indoles, quæ alienationem
 omnem, imo etiam *locationem ad diuturnum tempus*, &
 sic etiam *infeudationem* non permittebat. Et tamen ante
 & post PIPINI tempora horum feudorum ecclesiastico-
 rum multoties iniicitur mentio, unde admodum pla-
 num est, multa iam per ea tempora feuda ecclesiastica
 existisse. Si statum illorum temporum paulo penitius
 intuemur, plures nobis sese offerunt occasiones, quibus
 hæc enata & in usu fuerunt, non alia tamen conditione,
 quam quatenus eo tempore feuda habebantur, h. e. ut es-
 sent stipendia præcipue militaria, reuocabilia, & ad vi-
 tam tantum vasalli duratura.

§. VI. Prima occasio fuit, quod pleraque mona-
 steria & ecclesiæ essent in potestate Regis, & sic liberior
 dispositio de iis eorumque bonis illi concessa. Quam-
 uis enim hoc patrimonium sacrum primario ad usus pios
 & alimenta pauperum esset destinatum; tot tamen ex
 barbararum gentium irruptionibus calamitates afflige-
 bant rempublicam, ut *necessitatibus publicis* etiam ex his
 succurrendum esset bonis. Æquum enim esse videba-
 tur, ut ecclesiæ & monasteria, quæ publica fruebantur
 defensione, etiam ad militiam, eo nomine institutam,
 aliquid conferrent. Huc collineat *Capitul. Caroli M. &*
Ludouici P. lib. V. c. III. apud BALVZIVM tom. I. *Capitul. p.*
286. ubi additur ratio: *propter imminencia bella & perse-*
cutiones cæterarum gentium, quæ in nostro circuitu sunt. Ipsi
 Reges hac de causa laicis monasteria & ecclesias in be-
 nefi-

Prima occa-
 sio horum
 feudorum
 desumenda
 ex liberiori
 Regum dis-
 positione
 circa bona
 eccles.

Ob necessita-
 tes publicas.

neficium dabant, quod ex infinitis locis antiquarum rerum Germanicarum liquet. Generatim id obseruat THOMASSINVS P. II. de discipl. eccl. lib. III. C. XIII. §. 5. Agri erant, inquit, & prædia, quibus ab Imperatore Duces, militesque donabantur, ut suo deinceps sumtu stipendia facerent. Vbi agros & fundos ecclesiæ laici vsurparunt, eosque illis Princeps & ecclesia ipsa fruendos concessit eadem conditione merendi & stipendia faciendi ad regni & ecclesiæ tuitionem, ea dici tum cæpere beneficia. Sic in Capitul. L. 1. c. 333. p. 896. fit mentio laicorum, qui monasteria habent, & quibus loca hæc ob aliquam necessitatem concessa sunt. Similiter in capitul. Caroli Calui anno 877. tit. 52. apud BALVZIVM tom. II. Capitul. p. 257. dicitur: de ecclesiis vero, quas comites & vasalli dominici habent &c. Apud REGINONEM de eccles. discipl. lib. 1. c. 10. p. 35. edit. Baluz. Episcopis iniungitur, ut ecclesias tam a Regibus in beneficium datas, quam & aliorum summo studio prouideant, & in c. 36. p. 45. de restauratione ecclesiarum agitur, diciturque: Similiter & vassi nostri aut in commune tantum accipiant operis, quantum rerum ecclesiasticarum habent, vel unusquisque per se iuxta quantitatem, quam ipse tenet. Idem inculcatur in Capitul. de anno 813. apud BALVZIVM tom. I. p. 504. c. 24. ut quisque beneficium ecclesiasticum habet ad tecta ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias omnino adiuuent. In Capitul. de anno 801. ibid. p. 355. c. 42. idem confirmatur: Præcipimus etiam Comitibus & omnibus fidelibus nostris, ut quicumque de rebus ecclesiasticis beneficia habent, pleniter nonas & decimas ad ipsas ecclesias donent absque vlla diminutione & dilatione, in quantum melius possunt, & iuxta possibilitatem eorum. Et quando necessitas exegerit, dent operas ad ipsas ecclesias restaurandas, & adiutorium faciant.

In capitul. Caroli calui de anno 868. apud BALVZIVM tom. II. p. 205. plura huius rei vestigia occurrunt, inter quæ notari meretur, quod C. III. adfertur: *Vt missi nostri per singulas parochias una cum Episcopo parochiæ ipsius requirant de capellis & abbatiolis ex casis Dei in beneficium datis, qualis census inde exeat, ut ecclesia, de qua sunt, exinde vestituram habere possit, & nobis renuntient; ut hoc nostræ auctoritate commendetur atque firmetur, & secundum qualitatem & quantitatem loci clericos & luminaria ibi ordinem, & loca restaurari faciant.*

§. VII. Aegre id clerum eius temporis nonnumquam tulisse, facile coniicere licet, præsertim cum pleraque bona ecclesiastica hoc modo in *beneficium* tenerentur, & postea concederentur laicis, licet nulla adeo necessitas publica id suaderet. Sibi potius hæc conferenda esse in beneficium, censebant episcopi, aliique clerici, & hac de causa quauis arte laicos ab illorum possessione excludere prorsus studuerunt. Pia admodum fraus fuit, qua Episcopi prouinciarum Rhemensis & Rotomagensis CAROLVM caluum ab hoc antiquo instituto deflectere conati sunt, anilem quandam fabulam ipsi referentes de CAROLI MARTELLI æterna damnatione, quam, propter concessionem horum bonorum in beneficium, subire debuerit. Ipsa fabula refertur apud BALVZIVM Tom. II. Capitul. p. 109. ubi sancti Patres ita mentiuntur: *Quia vero Karolus Princeps,*

Sed non sine
murmuratione
clericorum,

Pia fraude
erga Carolum
caluum agentium.

Pippini Regis pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes res ecclesiarum ab eis separauit atque diuisit, hoc solo maxime est æternaliter perditus. Nam sanctus Eucherius, Aurelianensium Episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus ad alterum est se-

culum raptus, & inter cetera, quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab angelo, eius ductore, responsum est, quia sanctorum iudicatione, qui in futuro iudicio cum Domino iudicabunt, quorumque res abstulit & diuisit, ante illud iudicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, & recipit simul cum suis peccatis pœnas propter peccata omnium, qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad sanctorum loca in luminaribus diuini cultus & alimoniis seruorum Christi ac pauperum pro animarum suarum redemptione tradiderunt. Qui in se reuersus sanctum Bonifacium & Fulradum, Abbatem monasterii sancti Dionysii, & summum Capellonum Regis Pipini ad se vocauit, eisque talia dicens in signum dedit, ut ad sepulchrum illius irent, & si corpus eius ibidem non reperissent, ea, quæ dicebat, vera esse concrederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Caroli humatum fuerat, sepulchrumque illius aperientes, visus est subito exisse draco, & totum illud sepulchrum interius inuentum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus, qui usque ad nostram ætatem durauerunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis viva voce veraciter sunt testati, quæ audierunt atque viderunt. Quod cognoscens filius eius Pippinus synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum sancto Bonifacio Legatus apostolicæ sedis Georgius nomine. Nam & synodum ipsam habemus, & quantumcunque de rebus ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit, ecclesiis reddere procurauit. Et quoniam omnes res ecclesiis, a quibus ablatae erant, restituere propter concertationem, quam cum Waifariorum Aquitanorum Principe habebat, non præualuit, precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, & nonas ac decimas ad restau-

restauraciones tectorum, & de vnaquaque casata duodecim denarios ad ecclesiam, vnde res erant beneficiatæ, sicut in libro Capitulorum Regum habetur, dari constituit, vsque dum ipsæ res ad ecclesiam reuenirent. Vnde & Dominus Karolus Imperator, adhuc in regio nomine constitutus, edictum fecit, vt neque ipse, nec filii eius, neque successores huiusmodi rem agere adtentarent. Quod manu propria firmavit, cuius plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro Capitulorum eius, quicumque librum illum habet, & legere voluerit, inuenire valebit. Hanc etiam relationem & in scripturis habemus, & quidam nostrum etiam viua voce Dominum Hludouicum Imperatorem patrem nostrum referre audiimus. Sed & sacri canones Spiritu Sancto dictati eos, qui facultates ecclesiasticas diripiunt, & res ecclesiasticas indebite sibi usurpant, Iudæ traditori Christi similes computant. Et sancti, qui cum Deo in cælo regnant, & in terris miraculis coruscant, diuino iudicio tanquam necatores pauperum ab ecclesie liminibus & a cælesti regno secludunt. De quibus sacrilegis in prophetia Psalmi prædictum est, qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei, Deus meus, pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Et sicut ignis, qui comburit siluam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos. Imple facies eorum ignominia.

§. VIII. Iam antea anno 844. in Concilio Ver-
nensi, quod refert BALVZIVS in operib. *Servati Lupi* p. 202. Patres in
Episcopi ad CAROLVM caluum similes querelas direxe-
runt, inquentes: Videmus iram Dei nobis & vobis im-
minere, cum pro rapinis & immanibus aliis sceleribus, tum
etiam maxime quod ecclesie facultates, quas Reges & re-
liqui Christiani Deo vouerunt ad alimentum seruorum Dei
& pauperum, ad exceptionem hospitum, redemptionem ca-
ptiuorum, atque templorum Dei instauracionem, nunc in usu

Patres in
concilio Ver-
nensi de hæc
regum con-
cessione feu-
dorum eccle-
siasticorum
conquesti
sunt.

secularium detinentur. Hinc multi serui Dei penuriam cibi & potus ac vestimentorum patiuntur, pauperes consuetam eleemosynam non accipiunt, negliguntur hospites, fraudantur captiui, & fama omnium merito laceratur. Et quidem si hæc a paganis peteretur ecclesia, patientiam flagigaret. Nunc autem oppressi a filiis nostris, hoc est, ab his, quos vel nos vel decessores nostri in Christo genuimus, Christianos eos nostro ministerio facientes, nullam patientiæ consolationem recipimus, quoniam de illorum interitu formidamus. Certe, quod nullus, quamquam impudentissimus, negare audebit, possessio ecclesiæ totum est fidelium, patrimonium pauperum, redemptio animarum. Votum ergo alterius quomodo quisquam Deo audet auferre? Hereditatem pauperum qua temeritate præsumit inuadere? unde alii suas animas redemerunt, cur inde alii suas perdunt? Itaque quedam loca venerabilia, quod nunquam antea auditum est, laici ex integro possident, quorundam partem sibi vindicant, quorundam prædia multipliciter diuisa in hereditatem sibi dari fecerunt. Ægyptii sacerdotes, famis necessitate, ceteris cuncta vendentibus, suas possessiones retinuerunt; & falsi dii reuerentiam a suis cultoribus meruerunt, quam in hac parte solus & verus Deus non obtinet. Oza percussus est propterea, quod nutantem arcam subleuare præsumpsit, quam tangere nefas erat. Rideat hoc aliquis, nisi, quod summo dolore dicimus, quidam oppressores ecclesiæ dignum suis moribus exitum nostro etiam tempore inuenerunt. Propheta clamat: Qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei, Deus meus, pone illos ut rotam & sicut stipulam ante faciem venti. Postremo ipse Dominus Iesus conditor & redemptor: Quid proficit homo, si lucretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat? Et quisquam tam audax & desperatus inuenitur, qui possessiones Dei ad certissimam perniciem suam occupet & inuadat? O fideles Deo & vobis ipsis, nolite pro temporali abundantia diuitiarum mereri sempiter-

nam

nam congeriem miseriarum, nec ultra decus animæ vestræ tam pestifero, tam inaudito, tam denique certo sacrilegio polluat. Reddite Deo sua, ut vestra cum pace possideatis, tormenta euadatis æterna, & postmodum ad gaudium domini nostri, ut serui fideles, intromittamini. Seculares honores seculares possideant, ecclesiasticos ecclesiastici sortiantur. Nec nos insatiabilis cupiditatis arguatis, quia, qualescunque sumus, vera nos dicere, nec ipsi nescitis. Et, licet pauci, sunt tamen aliqui nostrum Deum timentes, qui iuxta illud propheticum exaudiantur: voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, quia omnium finis cottidie appropinquat, & quæ videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna. Si volumus euadere præsentis calamitates & futuras euitare misérias, in commune a nostris prauitatibus ad Dominum conuertamur, & declinantes a malo, faciamus bonum, ut bona Domini mereamur videre in terra viventium. Tu autem, Clarissime Rex, quia verissime scriptum est, corrumpunt mores bonos colloquia mala, fuge peruersorum consortia & consilia, nec a te quisquam petere audeat, quod maiestatem tuam præstare non deceat. Nec timeas iratos homines, hoc est, terram & cinerem, amplius quam Deum, qui te creauit, quique in veritate iudicabit, cuius voluntatem si perfecte secutus fueris, credimus, quod quorumlibet hominum te contumacia liberabit, & omnibus angustiis clementer eripiet, ac post hoc temporale regnum, ad perpetuum cumulata felicitate perducet.

§. IX. Ad suggestionem hanc & querelas tot Episcoporum iam CAROLVS M. & LVDOVICVS P. remedia gliscenti nimium abufui adferre studuerunt, sed magis distulerunt, quam effecerunt, ut apparet ex Capitul. l. I. C. 104. apud STEPHANVM BALVZIVM p. 724. Sub CAROLO caluo rem audacius aggressi sunt Episcopi, maxime

Quæ fere Reges absterruere ab horum feudorum concessionibus in laicos.

Substitutis
tamen cleri-
cis.

Vnde benefi-
ciorum ap-
pellatio in
ecclesiis in-
ualuit.

Quod clerici
militare di-
cerentur.

HINC MARI opera & studio, prout §. *auteced.* obseruauit. Verum praxis sequentium temporum ostendit, non fuisse hæc beneficia ecclesiastica, laicis dari solita, prorsus sublata, sed quodammodo tantum eorum collatio transmutata, prout §. *seq.* ostendam. Interim plurimis laicis monasteria & ecclesiæ sunt ablatae, & personæ tantum mutatae. Præiudicio hoc iam capti erant Principes, rectius regi monasteria aliasque ecclesias per Episcopos aliosque clericos, quam laicos, adeoque convenientius esse, ut quia iam olim in *feudum* dari solita essent, illis potius quam his darent, prout conciliorum plurimum canones loquuntur. Inde magis magisque *beneficiorum* appellatio inter ipsos clericos confirmata est, præsertim cum bona ecclesiastica, olim laicis in beneficium concessa, ad illos sub eadem qualitate transfirent, & sic ipsimet monasteria ecclesiasque, aliis *iure beneficii* concessa, possiderent. Imo eo magis placuit hæc *beneficii* appellatio, quod etiam ipsimet *militare & militiam sacram* subire dicerentur, quod præsertim placuit seculo XI. quo Canonici abiecta vita communi bona ecclesiastica seorsim possidere, eaque inter se distribuere constituerunt. Passim sane in iure canon. hæc de *militia sacra* inculcatur doctrina *vid. c. 19. c. 23. q. 8. c. 1. X. de clerico ægrotante*, in primis vero ABBO Floreacensis Abbas, qui circa finem *seculi X.* floruit, in *collectione sua cationum a* MABILLONIO *tom. II. Analect. p. 248. sqq.* relata, eam illustravit, & *c. 52. p. 336.* ita philosophatur: *Hæc sententia, quæ ad milites loquitur, potest etiam ad clericos retorqueri: quia, etiam si non militare videantur seculo, tamen Deo militant; sicut ait Apostolus: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Videmur, inquam, non militare remis-*
sis

sis ac fluentibus tunicis: Sed habemus militiæ nostræ cingulum, quo castimoniæ interiora constringamus. De quo cingulo Dominus ait: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Nam & catholicus clericus hac sententia retinetur: Si enim non contentus stipendiis fuerit, quæ de altario Domino iubente consequitur, sed exercet mercimonium, intercessionem ad Dominum vendit, viduarum munera libenter amplectitur; hic negotiator magis potest videri, quam clericus. Nec discere possumus: nemo nos inuasores arguit violentiæ, nullus accusat. Quasi non interdum maiorem prædam viduis blandimenta eliciant, quam tormenta. Nec interest apud Dominum, utrum vi, an circumuentione quis res alienas occupet, dummodo quoquo pacto teneat alienum. Admodum salutaris hæc doctrina clericis fuit, ut ipsimet potius pro hac militia sacra bona ecclesiastica in feudum acciperent, quam laicis pro militia seculari permitterent. Vnde etiam adhuc hodie ipsa bona ecclesiastica iure beneficiario antiquo a clericis possidentur, & ipsa antiquorum feudorum natura ex his beneficiis ecclesiasticis optime illustrari & explicari potest.

§. X. Altera occasio feudorum ecclesiasticorum fuit ipsorum Episcoporum desiderium, ut quod in totum emendare non possent, ad minimum quantum fieri posset, ad suum traherent arbitrium, ipsique, tanquam supremi dispensatores bonorum ecclesiasticorum, hæc feudalaicis conferrent. Duplicem hætenus ex suis principiis notauerant errorem, tum quod Principes bona ecclesiastica pro lubitu iure feudi conferrent; tum quod laicis illa concederentur. Posterius vno impetu tollere non potuerunt, prius ergo quouis molimine aggrediebantur, omnesque animi neruos intendebant, ut Reges ab hac collatione abstraherent, illamque sui iuris fa-

Altera occasio trahitur ex Episcoporum facto, quo ipsimet potius quam Reges ea in feudum dare maluerunt.

facerent, quod vbi tractu temporis impetrarunt, ipsi-
met domini feudorum ecclesiasticorum facti sunt. In capi-
tul. Caroli M. de anno 814. apud BALVZIVM tom. I. capitul.
p. 527. c. 3. grauitur laicis inculcatur simulque osten-
ditur, quantopere Episcopi statuerint, pro his feudis
abolendis. Verba hæc sunt: *Quapropter præcipimus,*
ut si quis ex iure ecclesiastico hætenus nostra largitate ali-
quid possedit, si illa deinceps habere voluerit, ad proprios Epi-
scopos veniat, & ab eis, & a præpositis ecclesiarum, unde
esse videntur, quocunque modo iuste potuerit, ea impetrare
satagat, & nihil ex eis aliter ambiat aut concupiscat vel ac-
cipiat, ne cupidus sanctarum rerum ignis, qui in eis est,
eos fauillofus exurat. Vnde & in sacris canonibus Spiritu
Dei conditis decretum habetur ita: si quis oblata dederit vel
acceperit præter Episcopum vel eum, qui constitutus est ab
eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat &
qui accipit, anathema sit. Scimus enim, anathematizatos ho-
mines & in præsentī seculo infames esse ac perditos, & a
consortio fidelium in omnibus absque pane & aqua fieri alie-
nos, atque, si absque ecclesie satisfactione de hac vita reces-
serint, a regno Dei fore extorres. Quam foueam cauere
dissimulans vel recusans nostra se sciat per omnia carere so-
cietate. Quia non solum qui faciunt, sed qui facientibus
praua consentiunt, rei sunt. Satiū enim nobis est regnum
non habere terrenum, quam æternum perdere. Plus vero
me credo posse Deum per suorum merita sanctorum adiu-
uare, quam omnem militiam seculorum. Quapropter omnes
scire cupimus, si super his, quibus fruimur bonis, vniuersum
mundum lucrari potuissemus, nostram vestrasque animas
perdere non voluissemus, nec se prædictis cupiditatibus perdere
volentibus assentire. Testante namque euangelica tuba di-
dicimus, nihil prodesse homini vniuersum mundum lucrari,
si anima sua detrimentum patiatur. Et iterum: Quam da-
bit

bit homo commutationem pro anima sua. Et iterum: Ibunt hi in supplicium sempiternum, iusti autem in vitam æternam. Interim non statim in totum mos antiquus mutatus est, nec Reges a collatione horum beneficiorum in vniuersum abstinuerunt. Docet id ipsum PASCHASIVS RADBERTVS, qui anno 844. præfecturam cœnobii Corbeiensis obtinuit, & vitam S. WALAE Abb. scripsit, quam primus MABILLONIVS in *Actis Benedict. sec. IV. P. 1. p. 453.* edidit. Hic morem veterem adhuc perstringit, & ad minimum collationem horum beneficiorum Episcopis deberi censet. Ait: *Si respublica sine suffragio rerum ecclesiasticarum subsistere non valet, quærendus est modus & ordo cum summa reuerentia & religione christianitatis, si quid vos vestrique ab ecclesiis ob defensionem magis quam ad rapinam accipere debeatis; ne cum maledictione & execratione Sanctorum Pontificum ita tenus præsumatur. Porro isti Sancti Pontifices, si quid ad vsus militiæ exhibendum est, sic exhibeant &c.*

§. XI. Quamuis vero ita paulatim collatio horum beneficiorum ad Episcopos deuenerit; apparet tamen ex sequentium temporum conciliis, morem pristinum non in totum exoleuisse. Id interim vnice curæ cordique Episcopis fuit, vt plane mos pristinus tolleretur, laicis bona ecclesiastica auferentur, & ecclesiæ h. e. clericis prorsus restituerentur. Collineat huc feudista *1. F. 6. pr. aiens: Item si Episcopus vel Abbas vel Abbatissa, vel dominus plebis feudum dederit de rebus ecclesiarum, quæ eis subiectæ sunt, & tituli vocantur, nullum habet vigorem, secundum hoc, quod constitutum est a Papa Urbano in sancta Synodo: hoc est, illud, quod post eius decretum fuerit datum: quod autem ante datum fuerit, firmiter permanere debet. Idem iuris est, si præpositus, vel abbatissa, vel alia ec-*

Episcopi per aliquot secula plane hæc feuda abolere conati sunt.

Maxime Urbanus II.

C

clesia-

Sed de eius
Synodo non
adeo constat.

eclesiastica persona, quæ antiquitus non sit solita in feudum dare: scilicet ut quod dederit, de iure non valeat. Ad hoc decretum interpretes iuris feudalis & canonici frequentissime prouocant, seque in illo ius aliquod singulare reperisse credunt, ut bona *mensalia*, ne quidem adhibitis canonicis solennibus, alienari possint, sed tantum *communio*, vid. L. B. de LYNCKER *Responsio II.* & quidem ex hac ratione, quod alioquin VRBANVS II. nihil noui constituisset. STRVVIVS in *S. I. F. cap. VI. aph. 4. n. 2.* Verum ipsum VRBANI decretum adhuc in abdito latet, nec Synodus ab interpretibus producta est, cui illud debeatur, cum nec Placentina, nec Claromontana, nec alia, sub hoc Pontifice habita, verba adducta contineat. Aut ergo feudista errauit, aut, quod probabilius est, mentem *c. 20. concilii Claromontani* tantum expressit, quæ simul ex proxime antecedentibus conciliis illustrari potest. In *concilio Bituricensi anno 1031. habito c. 21. idem iam constitutum* fuit his verbis: *ut seculares viri ecclesiastica beneficia, quæ Feuos presbyteriales vocant, non habeant super presbyteros.* FEVI PRESBYTERIALES sunt illa feuda ecclesiastica, quæ VRBANVS titulos vocat, quales olim potissimum erant ecclesiæ parochiales, quæ ab antiquo iam in feudum laicis datæ fuerant, fremente licet clero. Eadem fuit sententia VRBANI II. in *concilio Claromontano c. 20. apud HARDVINVM in actis conciliorum tom. VI. P. II. p. 1719. vbi Papa ita edixit: unde & interdictum est omnibus laicis, ne amplius altaria vel ecclesias sibi retineant, in feudum scilicet, quo antiquo more eas tenuerant. IDEM in concilio Nemausensi an. 1096. celebrato, interdictum hoc repetiit, statuitque in c. 6. apud HARDVINVM c. I. p. 1750. Laicus, qui oblationem ecclesiæ, sepulturam, decimam,*

aut terram sanctuarii tenuerit, ab omnium fidelium commu-
nitione separetur. Terra sanctuarii sine dubio est ecclesia pa-
rochialis, seu titulus in feudum dari prohibitus ab VRBA-
NO II. prout feudista c. l. retulit. Inde planum liqui-
dumque redditur, Pontificem nihil noui constituisse,
sed morem antiquum, bona ecclesiastica laicis in feudum
dandi, tantum abolere voluisse. Attamen ne sic quidem
omnia feuda ecclesiastica manibus laicorum statim ex-
torta sunt, sed per varia temporum interualla adhuc du-
rarunt, donec tandem plerique laici, minis clericorum
deterriti, exemplo HENRICI VI. illa dimittere coacti
fuerint, vt rariora rudera horum antiquorum feudorum
hodie superesse probabile sit.

§. XII. Tertia occasio constituendi feuda ecclesia-
stica desumenda est ex *militia antiqua ipsorum Episcopo-
rum*, quam instruebant turbulentis temporibus, tum pro
defensione ecclesiarum, tum pro subsidiis regibus sup-
peditandis. Rationem huius militiæ episcopi prouin-
ciarum Rhemensis & Rotomagensis anno 858. apud BA-
LVZIVM tom. II. capitul. p. 108. fideliter referunt, aiuntque:
*De quibus consecratis Deo rebus, quod habent liberi homines ec-
clesiis seruietes per dispositionem rectorum ipsarum ecclesia-
rum, ideo constituerunt Apostolorum successores hoc ordinari,
vt quia creuerunt fidelium vota, & increuerunt infidelium
mala, augeretur per dispensationem ecclesiasticam regni mili-
tia, ad resistendam malorum nequitiam, quatenus ipsæ eccle-
siæ defensionem haberent & pacem, & Christianitas obti-
neret tranquillitatem. Quapropter sicut & illæ res ac fa-
cultates, de quibus viuunt clerici, ita & illæ sub consecra-
tione immunitatis sunt, de quibus debent militare vasalli, &
pari tuitione a regia potestate in ecclesiarum vsibus debent*

Tertia occa-
sio horum
feudorum
desumenda
est ex mili-
tia antiqua
episcopo-
rum.

muniri. Ipse HINC MARVS, qui huic concilio interfuit, tom. I. p. 324. idem confirmat, & porro, ait, episcopus dispositis, quæ sunt ecclesiæ ac suis, ecclesiasticorum nihilominus & pauperum hospitumque subsidiis, cum de rebus ecclesiæ propter militiam beneficium donat, talibus dare debet, qui idonei sunt reddere Cæsari, quæ sunt Cæsaris, vbi simul subiungit liberis horum militum ecclesiæ, vti vocabantur, si ad militiam apti sunt, feuda ecclesiastica non esse auferenda. Magis confirmata hæc feuda sunt in constitutione CONRADI, quæ 5. F. 1. refertur, vbi statuit, ut nullus miles episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, marchionum, vel comitum, vel hominum, qui beneficium de nostris publicis bonis, aut de ecclesiarum prædiis nunc tenent aut tenuerint, aut hæcenus iniuste perdiderint, tam de nostris maioribus valuasoribus, quam eorum militibus sine certa & conuicta culpa suum beneficium perdat, nisi secundum consuetudinem antecessorum nostrorum & iudicium parium suorum. Tale sine dubio feudum fuit, quod SERVATVS LVPVS epist. 119. p. 174. edit. Baluz. ab AENEÆ Episcopo HILDEGARIi defuncti filio dari petiit: Vnde proprio affectu, scribit, & propinquorum utriusque lineæ impulsu asserentium, me apud vos plurimum posse, sanctitati vestræ has literas destinaui, supplicans, ut filio ipsius, super quo postulauit, concedere dignemini beneficium, tutorem vero, qui & moribus vestris congruat, & militare obsequium exigat, laudabili prudentiâ statuatis. In capitul. CAROLI M. & LVDOVICI P. lib. III. c. 82. apud BALVZIVM tom. I. p. 769. cauetur: ut non solum beneficia episcoporum vel abbatum, abbatissarum, atque comitum, siue vassorum nostrorum, sed etiam fisci nostri describantur in breue &c. quibus verbis meo iudicio illa feuda, de quibus hic agitur, innun-

nuuntur. Conf. ALTESERRA *de origine feudorum*
C. IV.

§ XIII. Quarta occasio, & quidem fere primaria eorum, quæ hodie supersunt, quærenda est *in oblatione bonorum*, ecclesiis hac intentione facta, vt rursus ab iisdem in feudum offerentibus darentur. Antiqua deuotio, vel potius superstitio, hoc errore communi maiores nostros deceperat, vt optimo demum iure se bona sua possidere crederent, si ab ecclesiis illa in feudum recognoscerent. Huius moris, ni fallor, iam mentio fit in lege Baiuvariorum apud BALVZIVM tom. I. capit. p. 95. de anno 630. vbi modus, res suas transferendi in ecclesiam, determinatur hoc modo: *Et quicquid donauerit, villas, terram, mancipia, vel aliquam pecuniam, omnia, quæcunque donauerit pro redemptione animæ suæ, hoc per epistolam confirmet propria manu sua ipse, & testes adhibeat sex vel amplius. Si voluerit, imponant manus suas in epistola, & nomina eorum notent ibi, quos ipse rogauerit. Et tunc ipsam epistolam ponat super altare, & sic tradat ipsam pecuniam coram sacerdote, qui ibidem seruit. Et post hæc nullam habeat potestatem exinde nec ipse, nec posteri eius, nisi defensor ecclesiæ ipsius per beneficium præstare voluerit ei, sed apud episcopum defendatur res ecclesiæ, quicquid a christianis ad ecclesiam Dei datum fuerit.* Sub CAROLO M. hunc modum iam obtinuisse, concilium Turonense III. c. ult. de anno 813. luculenter probat, simulque ostendit, liberos nonnunquam ab hereditate parentum exclusos fuisse ob nimias in ecclesiam factas donationes, cuius rei iniquitatem quodammodo Patres ipsimet agnouerunt. Interim neminem hac de re quæstionem hætenus mouisse allegant, quia, pergunt, pene nullus est, qui res suas

Quarta occasio haurienda est ex oblatione bonorum.

ad ecclesias donet, nisi de rebus ecclesiasticis, aut tantum quantum donauit, aut duplum aut triplum vsufructuario accipiat: & quibus ille tunc, aut quantis filiis aut propinquis a rectoribus impetrauerit, post discessum eius eadem conditione, qua ille tenebat, posteri sibi vindicent. Addunt tamen hanc declarationem, ne, superstitione parentum bonis paternis defraudati, vllam conquerendi causam habeant: nobis visum est prædictis heredibus hanc dare optionem, vt si voluissent traditiones parentum suorum consequi, de qua iam illi erant per legem exclusi, rectoribus ecclesiarum se commendarent, & hereditatem illam in beneficium, vnde se adiuuare & sustentare possint, acciperent. Astute agunt Patres, vt iniquitatem parentum hoc modo tegant, quam reformidare debuissent, & simul laicos sibi obnoxios in vsum ecclesiæ facerent, vt in promptu semper ipsis miles esset, quem in expeditionem pro more illorum temporum mittere possent. Morem hunc laicorum inueteratum clerici Bremenses cum eiusdem archiepiscopo in controuersia, quæ inter HENRICVM aucupem & VICELINVM intercesserat, allegant apud HELMOLDVM lib. I. chron. Slav. c. 69 n. n. præmittentes, amplissimis regni diuitiis ecclesiam auctam fuisse. Vbi enim dux, aiunt, vel marchio, vbi in regno principatus quantumlibet magnus, qui pontificibus manus non offerat, recusatus, opportune, importune se non ingerat? certatim currunt, vt homines fiant ecclesiæ & participes fiant beneficiorum eius. Vos igitur honorem hunc pessundabitis, & infringetis iura magnis auctoritatibus edita? dabitisne huic duci manus vestras, vt hoc exemplo incipiant esse principum serui, qui fuerunt principum domini? Ingenue his verbis produnt, qua arte quibusue mediis clerici magnates principesque circumue-

nerint,

nerint, vt domini eorum fierent. Conf. ALTESERRA c. l. HERTIVS *diff. de feudis oblati* P. 1. §. 5. vbi hanc materiam variis aliis testimoniis exornat. Idem confirmat SECKENDORFIVS *im teutschen Fürsten-Staat in addit. §. 20.* vbi multa territoria allodialia esse fatetur, addit tamen: Ihre meiste und beste Derter aber sind andern Ständen sonderlich geistlichen Stiften lehnbar, denn denselben haben die Vorfahren das Eigenthum mehrentheils gutwillig aufgetragen. Pluribus hoc confirmat WERNERVUS THVMERMVT *in tract. Krumin-* stab schleust niemand aus, vbi p. 110. n. 57. hoc primum fundamentum suæ intentionis ponit, feuda ecclesiastica non ex bonis ecclesiarum data esse vasallis, sed ipsorum vasallorum propria & allodialia bona ex deuotione vel alias modico pretio ecclesiarum Prælati oblatæ esse, quod p. 117. variis exemplis feudorum Colonien- sium ostendit, simulque p. 134. ad diœceses Leodicen- sem, Monasteriensem, Treuirenses, & Fuldenses pro- uocat.

§. XIV. Hæc eo maiorem probabilitatis ratio-
nem habent, si consideramus, Episcopos paulatim ad
tantam deuenisse potentiam, vt comites, nobilesque vel
inuiti sæpius sua bona illis in feudum offerre coacti fue-
rint. Hanc ipsam saluti ecclesiæ fuisse, fatetur STE-
PHANVS LEODICENSIS *lib. I. vitæ S. Modoaldi c. XIV.*
apud SVRIVM *die 12. Maii*, vbi ecclesiarum gallicana-
rum religionem, potentiam & honorem magnopere ex-
tollit, & hæc subiicit: *inde est, quod nusquam gentium*
equalis potentiæ Pontifices inueniri queant, vel quia regio
comitatu & opulentiæ parum differant. Ex horum nume-
ro fuisse refert ARNVLPHVM *Metensem*, CVNIBERTVM

Colo-

Quod exem-
plis illustra-
tur.

Coloniensem, REMACLVM Tungrensem, & MADOALDVM Treuirenses, qui circa annum 628. floruerunt, & iam eo tempore in magna potentia fuerunt. Quidni ergo idem multo magis de Episcopis sequentium temporum dicendum erit, quorum potentia magis magisque creuit, laicorum vero virtus sub nimia eorum veneratione decreuit? IOHANNEM I. Episcopum Treuirenses huius ecclesie in summam amplitudinem deduxisse, validis arcibus propugnaculisque confirmasse, & opportunis beneficiariorum equitum subsidiis auxiliisque fuisse, testatur BROWERVS lib. XV. annal. Treuirensium ad annum 1212. §. 92. Recenset in sequentibus, arces prædiaque acquisita, & quicquid eius generis, ait, possessionem ecclesie comparauit, iis, unde maclus fuerat, beneficiario iure denuo concessit. HENRICVS II. Archiepiscopus Treuirensis ex oblatione DIETHERI Monsbergense castrum acquisiuit, ut liberi tamen fiduciarium arcis possessionem retinerent, Pontificibus clientela semper obnoxii, ut ait BROWERVS ad annum 1273. §. 92. Plurima huiusmodi feuda etiam iam iure belli, si superiores exstiterunt, acquisiuerunt, deuictos in quascunque leges pacis iurare cogentes, prout IDEM c. l. lib. XVII. ad annum 1331. §. 88. & ad annum 1334. §. 95. item ad annum 1342. §. 113. aliisque variis locis ostendit. Pluribus hoc argumentum illustrat B. HERTIVS de feudis oblati. P. I. §. 6. & 7.

Plures alie
occasiones
generatim al-
legantur.

§. XV. Plures alie occasiones per tot secula occurrere potuerunt, quibus quandoque ecclesiis utile vel necessarium visum fuit, bona ecclesiastica in feudum aliis concedendi, vel pro liberanda ecclesia ab ære alieno, vel pro aliis commodis. Nam ob utilitatem & necessitatem bona ecclesiastica alienari in totum posse, constat, mul-

multo magis ergo in feudum dari queunt, si solennitates canonicæ sunt adhibitæ. Verum rariora huius generis exempla sunt: frequentiora illa, quæ ex *oblationibus maiorum* ortum traxerunt; quæ vero olim aliis occasionibus variis enata sunt, ea vix hodie supersunt, postquam laici tot anathematis fulminibus tandem illa, quæ *iure beneficiario* ab ecclesia obtinuerunt, reddere coacti sunt, ne dicam, plures etiam ecclesias & monasteria graui ære soluto libertatem bonis ecclesiasticis rursus acquisiuisse, simili fere modo, prout a *iure advocatiæ* sese liberarunt. Inde natum est sine dubio commune Dd. assertum, pleraque feuda ecclesiastica, quæ hodie supersunt, non tam ab ecclesiis *data*, quam a maioribus *oblata* esse, quod rationem habet, si a potiori facienda est denominatio. vid. THVMERMVT *cit. l. HERTIVS cit. l. §. 6. SCHILTER ad ius allem. feud. in rubr. §. 14.* Vix enim probabile est, Episcopatus tot castris, hodie a nobilibus possessis iure feudi, olim abundasse, vt illa promiscue in feudum nobilibus concesserint: quæ olim ecclesiis donata sunt quoad integram substantiam, illa in eius patrimonio vtplurimum permansere, cum alienatio bonorum ecclesiasticorum tam districte fuerit prohibita, & quando licite fieri potest, tot tamen cautelis & præcautionibus alienatio facienda est, vt non facile in effectum deduci possit. Accedit, Pontifices illorum bonorum demum inuestituras permisisse, quæ ab antiquo sunt infeudari solita, *c. 2. X. de feud.* id quod primario de illis intelligi potest bonis, quæ sub hac qualitate feudali *primordialiter* ecclesiæ acquisita sunt, id quod demum per *oblationem* fieri potuit, siue hæc sponte per meram *donationem*, siue alio interueniente titu-

Sed præualeat illa, quæ ex oblationibus desumenda est.

lo oneroso facta fuerit. Quæ enim olim ex bonis ecclesiæ constituta & data sunt feuda, iam dudum machinationibus episcoporum exspirauisse videntur, ne quidem exceptis illis, de quibus §. XI. dictum est, cum etiam pleraque eorum, vt admodum probabile est, extinctis familiis, quibus olim concessa erant, tandem ad ecclesias reuerfa, & rarius forsan aliis in feudum data sint, mutato militiæ statu per vniuersam Germaniam, cuius intuitu non amplius necessum fuit, feuda concedere. Olim episcopi militem iure beneficiario habuere, qui proprio sumtu expeditionem facere obstrictus erat; mox scena mutata, & status imperii tandem militem suum, dato stipendio, aluerunt. Collineat huc BROWERVS lib. XVIII. annal. Treuir. ad annum 1388. §. 80. p. 254. & militaris discipline, ait, ita tunc vsus tulit, vt equestrium virium præcipua laus esset penes obnoxium, & feudis deuotam nobilitatem; peditum robur coiret ex delecta iuuentute popularium & ciuium, donec mercenaria tandem militia successit, eademque sumtuosissima, sub Sigismundo Cæsare & Maximiliano I. qui pedites in Germania per raptus & furta vagos sub signa coactos merere, & doryphoros hastatos nosse ordines audire tribunos & centuriones & stare in acie docuit.

CAPVT II.

De

Indole feudorum ecclesiasticorum.

§. I.

Feuda ecclesiastica a Cra-
gio definiun-
tur ex quali-

Vulgatissima est distinctio feudorum in ecclesiastica & secularia. Illorum fit mentio in c. 7. X. de constit. horum vero in c. 6. X. de for. compet.

Ve-

Verum in ipsis definitionibus harum duarum specie-
rum Dd. non conueniunt. THOMAS CRAGIVS *lib. I. feudo-*
rum §. 10. arbitratur, hanc diuisionem non ex diuersitate
qualitatum naturalium, sed ex *diuersitate personarum*,
quæ feudum accipiunt, nasci. Nam in seculari feudo,
pergit, quod nos laicum dicimus, id tantum spectamus, an
laicus sit, qui dedit, simul & qui accipit, i. e. talis, qui ordi-
nes ecclesiasticos non suscepit; feudum tamen ecclesiasticum
aliter consideramus; nam ecclesia tam dat feudum, quam
accipit, & utrumque feudum ecclesiasticum dicitur, siue qui
dat, sit clericus, siue qui accipit: modo sit nomine ecclesiæ
concessio, imo & aliquando clericus, non nomine ecclesiæ,
cui præest, suscipit, sed & hoc feudum etiam sub ecclesiastici
nomine agnoscitur. Liqueat ex dictis, CRAGIVM adeo late
hanc diuisionem accepisse, ut in effectu tres feudorum
ecclesiasticorum species conglutinauerit. Prima de-
prehenditur in feudo, quod ecclesia vel a Rege, vel a
Principe, vel etiam a priuato accepit, quod ideo vere
ecclesiasticum dici posse censet, quod in hoc genere feudi
non tam consideretur persona Episcopi aut Prælati,
quam potius ipsa ecclesia, ut hæc vera Regis *vasalla* di-
catur, Prælatus vero tantum ecclesiæ administrator,
per quem ecclesia, quæ non potest per se præstare, solet
exercere, ut tamen, licet administrator in dominum pec-
cauerit, ecclesia ex hoc facto damnum sentire non de-
beat. Habent enim Prælati & ecclesiæ vasallos suos &
milites, per quos seruitia militaria præstare possunt.
In effectu cum CRAGIO conspirant, qui feudum in *regale*
& *non regale* diuidunt, & regale iterum in *ecclesiasticum*
& *seculare*. Illud confertur per Cæsarem summis Præ-
latis

tate personarum, quorum
tres species
constituit.

Primam spe-
ciem desumit
ab ecclesia
feudum ac-
cipiente.

quod vel re-
gale, vel non
regale.

Illud vocatur
Scepter,
Lehn.

latis Germaniæ, annexam dignitatem regalem habens, & *ecclesiæ* vel Prælaturæ ita cohæret, vt in successorem Prælatorum singularem, non heredes eorum vniuersales, transeat. Hoc vero cum dignitate regali secularibus personis confertur. vid. STRVVIVS *in S. I. F. cap. III. aph. 7.* Alias illud dicitur *Scepter-Lehn*, hoc vero *Lehn-Lehn*. Equidem olim feuda regalia potissimum vexillo data fuisse, annales referunt, quod fusius illustrat Exc. Dn. GVNDLING. *diff. de feudis vexill. §. 1. & seqq.* Sed Prælati maxime a temporibus HENRICI V, postquam per annulum & baculum inuestituram dimittere coactus fuit, per *sceptrum* inuestiti sunt, quia in solenni pacto cum CALISTO inito hæc Imperatori præscripta est formula: *electus autem regalia per sceptrum a Te accipiat.* vid. MAIBOMIVS *tom. III. rerum german. p. 179.* Morem hunc in Italia natum, & hac occasione Imperatori præscriptum fuisse, censet Exc. Dn. GVNDLING. *cit. l. §. 20.* quod principatus maiores a Papa aliisque collati fuerint. Cui coniecturæ etiam hæc addi potest, quod loco *inuestituræ per baculum*, qui olim etiam *sceptrum* dictus est, hæc Cæsari relicta sit.

Nec adeo hic
dissentiant,
qui feudum
ecclesiasti-
cum defini-
endum cen-
sent ab ob-
iecto.

§. II. Plerique tamen hanc feudi ecclesiastici definitionem reiiciunt, nec ad conditionem vasalli respiciendum esse censent, sed tantum ad ipsam rem in feudum datam, vt STRVVIVS *cit. l. Dn. HORNIVS in iurisprud. feud. cap. III. §. 13.* VVLTEIVS *in iure feud. cap. VIII. §. 8.* Et tamen hi omnes quando feudum in *regale* & *non-regale* diuidunt, illud a conditione personæ accipientis in *ecclesiasticum* & *seculare* distribuunt, quod vix connecti potest, nisi diuerso respectu vnum idemque *seculare* & *ecclesiasticum* dici posse asseramus. Si
eccle-

ecclesiasticum ab *obiecto* definimus, *feuda sceptri* magis sunt *secularia*, quam *ecclesiastica*; si a persona accipiente, dici possunt ecclesiastica, quod ecclesiæ vel potius clericis acquisita sint. Atque hæc diuersa acceptio admitti potest, si in sensu generaliori hanc diuisionem accipimus. In sensu *specialiori* & *primario*, quem ius canonicum & usus approbavit, tantum a *diuersitate obiecti* hæc diuisio petitur, vt ecclesiasticum dicatur, quod in *re ecclesiastica*; seculare, quod in *re profana* constituitur, sicuti emphyteusis *ecclesiastica* & *secularis* eodem sensu a diuersitate obiecti distinguitur. Firmat hanc sententiam usus antiquissimus feudorum ecclesiasticorum, quem *Cap. præced.* retuli, vnde apparet, hæc ita denominata fuisse ab *obiecto*, non a *persona* recipiente feudum, quin quod ingens illa horum feudorum diuersitas ex diuersitate rerum, diuersissimam indolem habentium, vnice deriuanda sit, nec persona vasalli, qua talis, ex respectu, ei cohærente, in materia feudali adeo consideretur. Hac de causa Episcopi & Prælati, cum regalibus inuestiti, magis personam *Principis secularis* gerunt, & inuestiuntur *mit der Weltligkeit*, vt loquuntur. Notum est, OTTONEM M. fratrem suum BRVNONEM de regalibus ad instar Ducis inuestiuisse. Nam, vt ait auctor vitæ BRVNONIS apud LEIBNITIVM *tom. I. rerum Brunsvic. p. 279.* Imperator fratrem suum Brunonem occidenti tutorem & prouisorem, & vt ita dicam Archiducem in tam periculoso tempore misit. Olim sane Duces ab Episcopis admodum distinguebantur, quod hi rem diuinam facerent, & ecclesiæ curam gererent, illi vero rei militari præessent, & domi supremam iurisdictionem cum *iure gladii* per prouincias administrarent, & reipublicæ præfecturam gererent. Hoc

Ecclesiasticum potius ab obiecto definiendum.

Feuda sceptri, quibus Prælati inuestiuntur, sunt magis secularia.

munus Episcopi, etiam in suis diœcesibus, Ducibus, Comitibusque relinquebant, nisi quatenus bona eorum hominesque illis adscripti a banno seculari speciali priuilegio exempta fuerint, quod multoties factum fuisse, infinita diplomata docent, quo casu per aduocatos vtplurimum iurisdictionem exercuerunt. Sed tandem ipsi Episcopi, Ducatus, Comitatusque inter alia regalia acceperunt, & *credibile est*, vt ait LEIBNITIVS *in proleg. cit. l. exemplum Brunonis, viri ob mores scientiamque laudatissimi, plurimum potuisse, vt nec vererentur dare Principes nec accipere Prælati, quod tantus vir habuisset.* Singulare hoc eo tempore fuisse docet *chronicon* apud GRYPHIANDRVM *de Weichbildis cap. XXVIII.* da begunten zuerst die Bischöffe weltliche Rechte zu haben, das dauchte damals unbillig manchem Mann, non quod ante hæc tempora nullam iurisdictionem ecclesiæ habuerint, sed quod eam instar *Ducum, comitumque per vniuersam prouinciam* haud exercuerint. Hoc sensu accipi possunt verba *iuris Allemannici feudalis cap. XLII.* alle Bischöffe empfabendt von dem Könige Rünz und Zölle, und etliche empfabendt Bahnlehn, und etliche Gerichte, quod illustrat SCHILTERVS *ad cit. cap. XLII.* Feuda *vexilli* non esse ecclesiastica, sed mere secularia, a quocunque demum accipiantur, res ipsa loquitur. Vnde in prima pactione, quæ inter HENRICVM V. & CALISTVM inita est anno 1110. quaque regalia Pontifex in manus Imperatoris dimisit, hæc *ad regnum* pertinere dicuntur, & intuitu eorum hodie Episcopi Cæsari subsunt, atque ab eorum iudiciis secularibus ad eum, non ad Papam appellatur. Quod & Principibus protestantibus in *I. P. art. V. §. 21.* confirmatum, additumque, eos absque vlla exceptione a Cæsare esse inuestiendos, postquam iuramen-

menta regalibus consueta feudis præstiterint. Vnde de hoc generali conceptu feudi ecclesiastici, quod vocant, hic non ero sollicitus.

§. III. Alteram speciem feudi ecclesiastici CRAGIVS *Alteram speciem Cragius inde desumit, si prælatus tanquam priuatus feudum accipit.* *cit. l. §. 24. cum SCHRADERO de feudis P. II. cap. III. §. 17.* in eo constituit, cum prælatus, siue aliqua persona ecclesiastica feudum acquirit, sed non *ecclesiæ* nomine, sed sibi tanquam *priuato*. Hæc a prima specie in eo differre videtur, quod in illa ipsa ecclesia acquirat feudum, hic vero prælatus. Verum aut officio prælati hoc feudum cohæret, aut non. Posterius contingit, si gentilitia feuda in prælatum ex iure sanguinis deuoluuntur: prius vero, si prælati simul sunt principes imperii, quibus, qua talibus, hæc feuda ab Imperatore conferuntur, & tantum in successores in officio transeunt. Hunc casum iam examinaui in prima specie §. *anteced.* illustrata, adeoque si hunc casum intelligit CRAGIVS, hæc secunda species a prima non adeo differt, cum constet, prælatos in sensu iuris canonici repræsentare ecclesiam, & quicquid illis, qua talibus, confertur, etiam ecclesiæ collatum censeretur. Conf. CORVINVS *in iure canonico lib. II. tit. XXXVII. §. 9. & seqq.* Illud vnicum adhuc monendum *Qui fiat, quod principatus, episcopatus, abbatibus in-* cenfeo, in *I. P. art. V. §. 14. bona ecclesiastica immediata constitui in archiepiscopatibus, episcopatibus, prælaturis, abbatibus, præposituris &c., quibus non vnice bona ecclesiastica stricte dicta, ad mensam prælatorum spectantia & olim destinata, intelliguntur, sed illis etiam principatus & comitatus insunt, cum vniuerso territorii iure & regalibus, quæ episcopis a Cæsare conferuntur. Inde noua nascitur ratio, quod hæc feuda recte ecclesiastica dici possint. Sed salua res est. A potiori faciendam esse* *nexi, bona ecclesiastica vocentur?*

esse denominationem, aiunt Romanæ ecclesiæ doctores, & consequenter cum regalia cum iure territorii semel prælaturis innexa sint, & ecclesiastica bona secularibus præferri debeant, etiam hæc *ecclesiastica* dici debere. Interim non negandum est, id minus commode fieri, & ex hac confusione bonorum *secularium* cum *ecclesiasticis* multas natas esse difficultates, præcipue vero hanc, quod pontifex prætendat, etiam in secularibus causis a prælatorum sententiis recte ad se fieri appellationes, tanquam supremum bonorum ecclesiasticorum iudicem, quibus attentatis tamen recte sese imperium opponit, cum ab illis, tanquam *principibus imperii*, tales appellationes fiant. Proinde salva adhuc stat thesis nostra, feuda hæc regalia prælatorum magis *secularia* esse.

Clerici tanquam priuati hodie feudorum sunt capaces.

§. IV. Si priorem casum, quo prælati feuda gentilitia iure sanguinis accipiunt, quæque in successorem in officio non transeunt, CRAGIVS intelligit, de eius existentia adhuc dubitari posset. Constat enim ex 2. F. 30. clericos nullo modo in beneficium paternum succedere posse, adeo, ut quodiam habuerint, ipso facto amittant post clericatum susceptum, idque ideo, *quod desinat esse miles seculi, qui factus est miles Christi, nec beneficium pertineat ad eum, qui non debet gerere officium*, ut dicitur 2. F. 21. Conforme hoc est iuri Allemannico feudali cap. I §. 3. ubi dicitur: *Pfaffen sullend alle Lehen-Rechts darben*. Nec obstare videtur, quod feudum accipere, & per substitutum seruire possint: ad hoc enim respondet CRAGIVS lib. 2. feudorum tit. XIV. §. 5. cum ZASIO, perinde hoc esse, ac si quis furem excusaret, quod non ipse, sed eius substitutus ex eius mandato, consilio, & ope furtum fecerit, & sane iure, pergit, qui per se facere non potest, per alium posse non videtur,

detur, & quod principali prohibitum est, & eius substituto: & ut aiunt canonistæ, nemo Deo militans secularibus negotiis se implicare debet; arma enim pastorum ecclesiæ spiritua- lia sunt, & ut canonistæ volunt, preces & lachrymæ esse debent, non tela. Nam, ut ait Hieronymus, clericus est de sorte domini, qui diuinis officiis & contemplationi deditus, ab omni secularium strepitu submotus esse debet, victu & ve- stitu contentus, ut ipse dominum possideat, & ab ipso possi- deatur, alioqui quomodo erit portio domini. Non negat tamen ipse CRAGIVS cit. l. contrariam sententiam in usu esse, nec absolute clericos feudorum incapaces cen- feri, liquet tum ex cap. anteced. tum ex iure Alleman. feud. cap. III. §. 1. adeoque non mirandum est, hodie nec cleri- cos a successione feudi antiqui excludi teste CARPZO- VIO P. III. c. XXVIII. def. 2. quod in genere de clericis se- cularibus quibuscunque hodie intelligunt. vid. KNIP- SCHILD de fideicommiss. familiæ cap. VIII. n. 88. adeo ut nec equites ordinum militarium excludantur, in quibus ma- gistraciones dubitandi allegatæ cessant. vid. THEODO- RVS HÖPPINGK de iure insign. cap. VIII. n. 372. CHRISTIA- NVS VON OSTERHAVSEN de Statut. & ordinat. Melitens. tit. V. p. 91. sqq. Quod ceteri clerici irregulares & monachi a successione excludantur, peculiarem habet rationem, quod proprietati per votum solenne renunciauerint.

§. V. His igitur omissis, potius dicendum est, feudum ecclesiasticum a seculari distingui solo obiecto, ut illud dicatur, quod in re ecclesiastica, h. e. clericis, qua talibus, assignata, & ad ærarium ecclesiasticum, qua tale, relata constituitur; hoc vero, quod rem profanam pro obiecto habet. vid. STRVVIVS cit. l. cap. III. §. 4. Neque ad persona- narum qualitatem præcise respiciendum esse arbitror,

E

cum

A sola qualitate obiecti ecclesiastici cum definiendum esse adstruitur.

cum nihilominus *feudum seculare* maneat, si a clerico, forsan in *re patrimoniali*, datum fuerit 2. *F. 35.* vel etiam clericus non qua talis, sed qua *priuatus*, & sic tanquam *seculare* id teneat, quod adeo adhuc seculare esse dicitur in *c. 6. X. de foro compet.* vt etiam in foro feudali *seculari*, non *ecclesiastico*, clericus vasallus desuper in iudicium trahi possit. Conf. DVARRENVS *de feudis cap. XX. & XXI.* Diuersa est ratio *feudorum ecclesiasticorum* in re ecclesiastica consistentium, de quibus in iudicio ecclesiastico decernitur ab Episcopo *c. 7. X. de foro compet.* non habito respectu vasalli, siue clericus, siue laicus sit, cum etiam hic in re ecclesiastica iudicio ecclesiæ seu Episcopi subfit. Denique neque hoc quidem necessarium esse arbitratu DN. MAIERVS in *Synt. iur. feud. c. II. §. 7.* vt quod in re ecclesiastica constituitur, etiam a persona ecclesiastica constitutatur. Nam quamuis horum feudorum hodie ordinarii collatores sint Episcopi & Prælati, vt forsan ad mores hodiernos sententia dissentientium quadret; constat tamen ex *cap. anteced.* ipsos etiam Reges olim bona ecclesiastica in feudum dedisse, quin etiam postquam aduocati ecclesiis monasteriisque dati sunt, ab his primario collatio feudorum ecclesiasticorum olim dependit, nec adhuc hodie in quibusdam locis feudorum horum collatio sine eorum consensu fieri potest. Ratione finis & seruitiorum cum aliis feudis secularibus conueniunt ecclesiastica, cum etiam vt plurimum dantur ob seruitia militaria, vel alia officia *secularia & aulica*, & Prælati, ad imitationem secularium Principum, tandem etiam militiam officialesque aulicos iure beneficiario acceperint, & adhuc hodie habeant. In hoc differunt

In quo differunt a præbendis.

ferunt hæc feuda a *beneficiis ecclesiasticis*, quæ adhuc hodie clericis pro *officio sacro* conferuntur, & reuera *feudorum ecclesiasticorum* species sunt, imo priscam suam naturam retinuerunt in eo, quod in heredes beneficiati non transeant. Interim de his in præsentiarum non agitur, sed de illis tantum, quæ ob *seruitia secularia* conferuntur, & in heredes transeunt, & sic vtplurimum a *laicis* possidentur.

§. VI. Huc etiam DN. HORNIVS in *iurisprud. feud.* Non recte
cap. I. §. 41. & cap. III. §. 13. refert *subfeuda*, quæ Episcopi huc referun-
 Prælatique ex illis bonis territorialibus, quæ ab Impe- tur subfeuda,
 ratore in feudum acceperunt, rursus aliis iure *subinfeudationis* conferunt, ea de causa, quod quoad dominium ex bonis ter-
 utile bona ecclesiæ facta sint, & sic re vera in *re ecclesia-* ritorialibus
stica constituentur. Admitto hanc sententiam in sensu data.
 generali, quo etiam feuda regalia Episcoporum *eccle-*
siastica dicuntur, prout supra observaui, & simul *patri-*
monio ecclesiæ, h. e. clericorum adscribuntur. Verum
 si in sensu stricto hac voce utimur, vix est, ut hæc sub-
 feuda huc referre queamus. Quilibet enim Prælatus
 duplicem gerit personam in suo territorio, *Episcopi &*
Principis. Hoc respectu, ut Princeps secularis agit, ter-
 ritorio præest, & regalia cum annexis possidet, adeoque
 quando ex his in subfeudum aliquid concedit, id facit
 tanquam *Princeps territorii*, ex bonis secularibus, qui-
 bus ipsemet, tanquam Princeps imperii, inuestitus est.
 Nec obstat, quod hæc bona quoad *dominium utile* eccle-
 siæ bona facta esse dicantur; ad hoc enim iam supra re-
 gessi, id fieri in sensu improprio & minus commodo, ex
 illo erroneo principio, quod Prælatus ecclesiam consti-
 tuat, quod tamen ne quidem vniuersale est, sed ad illa tan-

tum pertinet in sensu iuris canonici, quæ vt *Episcopus* & *Prælatus* agit, non vero quæ diuerso respectu tanquam personæ seculari & Principi ipsi attribuuntur. Sic Moguntinus & Archicancellarius imperii negotia publica imperii dirigit, & quæ talis, secularia negotia peragit, quæ tamen proinde non dicenda sunt *ecclesiastica*, quod Archiepiscopatu hoc officium cohæreat. Proinde hæc subfeuda ex bonis, quibus ipse Prælatus inuestitus est, aliis data, in plurimis differunt ab illis, quæ in *re ecclesiastica* proprie constituuntur, cum illa vt plurimum propriam feudorum *datorum* naturam retineant, imo in his conferendis Episcopus ad exemplum cæterorum Principum liberiores habeat potestatem, nisi hæc capitulationibus aliisque pactis, cum statibus prouincialibus initis, restricta fuerit.

Nec ius patronatus huc pertinet.

§. VII. Quæ cum ita sint, facile resolui potest quæstio: an etiam *ius patronatus*, das *Pfarr-Lehn*, ad feuda ecclesiastica referri debeat? Vel enim hoc accipitur pro iure, quod patronus in præsentando & inuestiendo præsentatum exercet, quo casu ad illa *beneficia ecclesiastica* referri potest, quæ ceteris clericis pro officio sacro conferuntur. Ipse scilicet patronus, tanquam dominus feudi, de *bonis ecclesiasticis* præsentatum inuestit, eique hoc beneficium confert, quicquid pontificii in contrarium asserant, vt hoc ius, quod *spirituale* vocant, & laicis non conuenire existimant, prorsus imminuant. Verum hoc sensu ius patronatus æque vt cetera beneficia huc non pertinet. Vel etiam considerari potest ius patronatus, quatenus patronus de illo a domino territorii inuestitur, prout hodie sæpius in literis inuestituræ eius mentio fit. Hoc casu propius feudis ecclesiasticis

cis accedit, cum secundum ius canonicum ius patronatus etiam *rebus spiritualibus* accenseatur, & hac ratione de eo in iudiciis ecclesiasticis contendatur per *cap. 3. X. de iudiciis*, quod etiam protestantes sequuntur, vid. CARPZOV. *lib. III. iurisprud. consist. def. 2. n. 20.* FINCKELTHAVS *de iure patronatus cap. VIII.* Idem dicendum est de *iurisdictione ecclesiastica*, quando nobiles inuestiuntur **mit den geistlichen Gerichten**: nam & hanc pontificii *ecclesiis* vindicant, & ad iura earum referunt, a quibus nostrates non recedunt, sed adeo tenaciter principiis papalibus inhærent, vt ne quidem nobiles de hac iurisdictione inuestiri posse, adeoque inuestituram **mit den geistlichen Gerichten** potius ius patronatus, quam iurisdictionem ecclesiasticam denotare, censeant, vid. DN. BERGER *in Oeconomia iuris lib. IV. tit. III. §. 2. n. 1.* WEBER *de iure consist. cap. XLI.* quod tamen minime attendendum est. Cæterum si ex vero res inter protestantes æstimanda foret, vtrumque feudum potius *seculare*, quam *ecclesiasticum*, dicendum esset, cum Principes protestantes iurisdictionem ecclesiasticam non qua *Episcopi*, sed qua *Principes* exercent, & ita eis, quos inuestiunt, partem secularis potestatis, subordinate tamen, conferant. Idem iudicium quoque de *iure patronatus* ferendum, quod etiam quoad originem suam non ecclesiæ proprium est, nec ab illa, sed aliunde acquiritur, vnde & Princeps, qui illud confert per feudum, non rem iuris *ecclesiastici* confert, sed propriam, in dispositione ipsius existentem; imo inde etiam est, quod hodie inter protestantes ius patronatus etiam pretio interueniente in alios transferri possit. Sine dubio igitur rectius facturi sumus, si etiam hæc duo exempla sequestramus, & a proposito themate excludimus.

nec iurisdictione ecclesiastica in feudum data.

Vocantur
hæc feuda
Krummstä-
bische Lehen.

Baculi a sce-
ptro disci-
men.

Eiusque anti-
qua ratio.

§. VIII. Vocari communiter hæc feuda solent die *Krummstäbische Lehen*, quia appellatio des *Krummstäbes*, vel vt etiam dici solet, des *Bedstaves*, *ius episcopale* denotat, vnde etiam *Lehen von Krummenstabe*, h. e. feuda a Prælatiſ concessa, vocantur. vid. WEHNER in *obſeru. pract. v. Krummstab*. Ex quo nata sunt decantata illa prouerbia: *Unter dem Krummstab iſt gut wohnen, Krummstab ſchleuſt niemand aus*. A patribus aliisque ſcriptoribus ipſe *baculus paſtoralis*, quo olim inueſtiti ſunt Epiſcopi, variam appellationem habuit, dum mox *ſerula paſtoralis*, mox *pedum paſtorale & cambuca*, mox *virga epiſcopalis* dictus fuit, vt obſeruant MAIBOMIVS tom. II. *re- rum germ. p. 172. §. ſq.* & STRAVCHIVS in *amænitat. iuris can. ſem. II. eclog. 7. cap. 8.* quin quod ab OTTONE *Friſingenſi lib. II. c. 6.* etiam *ſceptrum* dictum fuerit, cum etiam regia ſceptrum ab origine aliud fuiſſe non videantur, quam paſtoralis baculus. Ita non magnopere, vt verba THOMASSINI P. I. *de diſcipl. eccleſ. lib. II. cap. 58.* mea faciam, *diſtabat ab epiſcopali baculo regius, niſi vel ipſa primigeniæ ſimplicitatis veſtigia turbaret, obliteraretque ambitio poſte- rorum auroque pretium feciſſet, quod per aurea ipſa & beata ſecula minimo in pretio fuit*. Interim non nego, quan- doque regia ſceptrum a baculis Regum diſtincta fuiſſe, prout obſeruat pl. reuer. Dn. HEINECCIUS *de ſigillis P. I. cap. X. §. 39.* præſertim cum etiam imagines antiquæ formam *baculi & ſceptri* diſtinguant. vid. STEPHANVS BALVZIVS in *not. ad capitul. tom. II. p. 1276. & 1277.* Cæ- terum ſi *baculi epiſcopalis* origines & rationes ſpectamus, nihil adeo egregii aut arcani in eo deprehendo. Erant olim hi baculi ſubſidium aliquod humani corporis, cui innitebantur vel infirmi, vel iter facientes, adeoque non miran-

mirandum est, episcopos, imo etiam ipsos Apostolos baculum gestasse. Nihil in eis ornamenti, nihil elegantiae, aut mysterii, sed forma & longitudo consueta, nec in tantam longitudinem extensa, sed vnice sustentationi corporis accommodata. vid. Dn. SCHMIDT *de baculo pastoralis*, n. 18. THOMASSINVS *cit. l.* Dn. HEINECCIUS *cit. tr. P. I. cap. XIII. §. 5.* Eam formam adhuc hodie servant ecclesiae orientales, in quibus patriarchae incedentes longe minori baculo, pedo pastoralis latinorum, vtuntur; ita vt episcopus incedens facile posset super ipsum manu se fulcire. Summitas eius sese in longum extendit, & versus extremas partes incuruatur, vt eo commodius eo inniti possit episcopus. MORINVS *de sacris ordinat. P. II. in annotat. n. 127. p. 199.* Imaginem huius baculi repraesentauit Dn. HEINECCIUS in der Abbildung der Griechischen Kirche *P. III. cap. I. §. 37. p. 60.* Similem formam *baculi pastoralis* latinorum habuisse videntur, vt tantum commoditatis gratia in suprema parte incuruati fuerint in forma einer Krücke, vnde & memini, in antiquis monumentis der Krummstab vocatum fuisse des Bischoffs Krücke. Seculis sequioribus res mini- Quibus postea variae interpretationes mysticae affictae sunt.

mi momenti mysticas acceperunt rationes, vt eo magis episcoporum auctoritas conseruari, imo augeri posset, adeo vt tandem in *pedum episcopale*, quod olim simplex baculus fuit, degenerauerit, quorsum vetus poeta MARNER a SCHILTERO *adius feud. allem. cap. I. §. 1. n. 4 in f.* adductus, collineat: Ewer Krumberstab der ist gewachsen & einen langen Speer, vt forsitan rectius ab hoc tempore vocari debuisset ein Hirtenstab, quam ein Krummstab, oder Krücke, praesertim cum etiam der Hirtenstab olim iurisdictionem denotauerit, vt auctor aucto-
rum

Et potestas
episcopalis
sub iis adum-
brata.

Cur pontifex
baculo non
utatur.

*rum Lindauens. p. 94. & p. 806. obseruat. Hoc modo in morem abiit, vt sub hoc pedo pastoralis, quem in ipsa consecratione episcopus accipit, teste ESPENIO P. I. iuris eccles. tit. XV. cap. 3. §. 14. tota potestas episcopalis inumbraretur. Solus pontifex Romanus hodie tali baculo pastoralis non utitur, vt ait INNOCENTIVS III. in c. vn. de sacra vnct. tum propter historiam, tum propter mysticam rationem; interim neutram rationem explicat. Historiam seu potius fabulam ex INNOCENTIO III. *myster. miss. lib. I. cap. 62.* refert STRAVCHIVS *cit. l.* Fingitur nimirum B. PETRVS Apostolus discipulum suum misisse cum quibusdam aliis ad prædicandum germanis, quo in via ad viginti diætas defuncto, FRONTO collega eius rediit ad nunciandum hoc PETRO. Cui PETRVS: *accipe hunc baculum, & tangens illum dic: surge in nomine Domini, & prædica.* Ille vero in quadagesimo die a tempore mortis illius tetigit eum, & surrexit & prædicauit. Et ita PETRVS baculum a se remouit, & subditis dedit, nec recuperavit. Aliam fabellam huic similem de MATHERNO, per baculum PETRI ab EGARIO resuscitato, narrat BROWERVS *lib. II. annal. Treuir. ad annum XLIX. §. 2. & sqq.* Ad rationem quod attinet, ideo baculum episcopalem in *summitate* esse curuum, aiunt interpretes, vt eorum dependentiam denotaret, Papam vero *recto scipione* vti, vt diuinam potestatem independentem hoc ipso denotaret, quemadmodum in sacris de Deo dicitur, *Gott, dein Stuhl bleibt ewig, das Scepter deines Reichs ist ein gerader Scepter.**

Propria feuda & impropria quomodo differant?

§. IX. Solent vero communiter feuda diuidi in *propria & impropria.* Illa dicuntur, quæ a communi feudorum natura & ratione haud declinant; hæc vero, in qui-

quibus a propria feudi natura receditur, ob pacta adiecta contractui feudali, aliasue rationes ex natura rei desumptas. In quo autem *natura feudorum propria* consistat, non adeo liquet. Quod si hanc ex prima feudorum ratione æstimandam dixeris, hodie omnia feuda *impropria* erunt, quia admodum ab illa defleunt. Successio olim naturæ feudorum repugnabat; pro lubitu reuocari poterant, & sic renouatio inuestituræ ignorabatur; dominium vtile haud transferebatur in vasallum, adeoque eam non habebat potestatem, qualem hodie habent. Ex veritate adhuc *beneficii* titulum gerebant, pretio non comparabantur, & rarissime mediante *oblacione* allodium in feudum commutabatur, quæ hodie longe aliter sese habent, vt recte dicere possis, feuda hodierna, cum antiquis collata, reuera esse *impropria*. Et tamen adhuc hodie in hac distinctione subsistimus, & feuda *propria* dari asserimus. Videlicet postquam tractu temporis feuda in descendentes deuoluta, & successoria facta sunt, in vniuersum fere nouam acceperunt formam, adeo vt ita nouiter effigiata propriam suam rationem impetrauerint, & quæ morte vasalli exspirant, ad *impropria* hodie referantur. Hoc rerum statu feuda *propria* dicta fuerunt, quæ a natura feudorum, ita nouiter efformata, haud declinant, sed illam retinent, quam ex successione in liberos, vnde reliqua omnia fluunt, consecuta, quæque adhuc ex pristina feudorum ratione præterea conseruata sunt; quæ vero in vno vel altero ab hoc declinant, *impropria* dicuntur.

§. X. Equidem ex communi feudistarum doctrina quæuis feuda præsumuntur esse *propria*, nisi pacto aliud conuentum fuerit, quod in facto consistit, & sic pro-

F

ban-

Feuda eccle-
siastica magis
impropria

quam pro-
pria præsu-
muntur.

Quod plera-
que sint ob-
lata.

bandum est. Interim si regula formanda est ab eo, quod fit ut plurimum, si præsumtio capienda est ab eo, quod in plerisque *feudis ecclesiasticis* obtinet, dicendum potius, feuda ecclesiastica magis præsumi impropria quam propria, ut recte censent *HERTIVS in paræm. iuris lib. II. paræm. 20. in f. SCHILTERVS ad rubr. iuris feud. Allem. §. 15. THVMMERVIT. in tr. Krummstab schleust niemand aus p. III. n. 64.* Nam (I) capite anteced. iam obseruavi, hodierna feuda ecclesiastica pleraque ab *oblationibus maiorum* originem traxisse, non a beneuolentia episcoporum & prælatorum, quippe quibus prorsus interdictum est, bona ecclesiastica in feudum dare, quique solenni iuramento constringuntur, de bonis ecclesiæ non alienandis. Aequum proinde fuit, ut episcopi, *beneficium* magis recipientes, quam dantes, de iure suo aliquid remitterent, nec eos a successione excluderent, quos alias domini feudi excludere possunt, qui *beneficium* in vasallos transtulerunt. Vnde recte infert *THVMMERVIT. c. l.* aitque: *Et quidem quid mirum, si feuda, quæ origine, quæ materia, quæ forma, quæ definitione, quæ nomine differunt, etiam effectû, natura & re ipsa differre. Origo enim ab ipsis vasallis eorumque bonis immobilibus, materia sine qua non, exsurgit. Vbi in feudis Longobardicis a domini beneuolentia, opulentia & munificentia fundantur, forma etiam subinde, & maxime in illis feudis, quæ in redditibus annuis, propriis vasallorum allodialibus impositis, constituuntur, toto genere ab aliis communibus differunt, imo in toto feudorum codice vestigium non habent. Quapropter euidentissime elucescit iniquitas, talia feuda secundum originem aliorum feudorum tantopere differentium regulare, & ipsorum vasallorum piam deuotionem in odium posterorum, nulla eorum interueniente culpa, retorquere velle. Atque hinc*

hinc quoque dependet ratio, quare hodie etiam plurima feuda maxime in *successione* adeo declinent a communi feudorum ratione, quod pleraque oblata sint, pauciora feuda data. *Nobiles enim*, ait BESOLDVS P. V. *consil. CCXII. n. 49. cum allodialia a Principibus recognoscunt, ut, quoties opus est, possint utiliori titulo & potentiori manu se tueri: non id eo intuitu facere censentur, quod velint sibi suisque heredibus inde præiudicium generari, sed ut abundantiore cautela sibi provideant.* Idem multo magis in feudis ecclesiasticis locum habebit, quæ ut plurimum tantum maioris deuotionis gratia ecclesiis oblata, & a Prælati-
Quod prælati in quascunque conditiones consenserint.
 pere expetita sunt, qua de causa etiam in quascunque pactiones conditionesque facile consenserunt, quas postea cæteri vasalli, in quorum oblationibus hæc forsitan omissæ sunt, sibi quoque attribuerunt, ne deterioris essent conditionis reliquis vasallis, qui iure pinguiori bona sua ab ecclesiis recognoscunt. Accessit (II) hæc peculiaris ratio, quod optima & liberior semper fuerit nobilium conditio sub *regimine episcopali*, præsertim postquam
Quod regimen prælatorum lenius fuerit.
 ad capitula ecclesiarum cathedralium non alii, quam auita nobilitate coruscantes, admissi fuerint, quorum cum consilio Episcopi, Prælatique negotia publica expedire, & de iis decernere iussi sunt. Præterea etiam ut plurimum per *capitulationes* constringuntur, ut grauiora negotia publica in diætiis prouincialibus, quibus nobiles potissimum interfunt, proponant, & *statuum prouincialium* consensu peragant determinantque, unde nobiles in primis sub Episcopis ad maiorem deuenere libertatem, imo nec Episcopi, qui ex gremio capitularium ut plurimum eliguntur, nobilium fortunis & libertati insidias struxerunt, quippe qui ipsi met ex numero nobilium fuerunt,

Quod eccle-
siæ armis non
indigeant.

Et sic seruitia
militaria in
plurimis de-
fint.

adeoque facile passi sunt, vt eorum conditio liberior & melior in quacunque re esset. Sic itaque Capitulum semper a partibus nobilium stetit: status prouinciales illis præsto fuerunt, & denique ipsi Prælati ex sorte nobilium electi admodum nobilitati studuerunt. Vnde natum est duplex illud prouerbium: *Unter dem Kruminstab ist gut wohnen*, item: *mit St. Peter ist gut handeln*. Atque hinc quoque sine dubio feuda ecclesiastica liberiores naturam acceperunt, prout *Cap. IV.* speciatim ostendendum erit. Conf. interim KNICHEN *de vestitur. pactio. P. I. cap. IV.* VVLTEIVS *de feud. lib. I. cap. IX. n. 48.* WESENBECIVS *consil. 74. n. 47. 83. & 88.* SANDE *in comm. ad consuet. feud. Gelr. tit. 3. c. 1. §. 7. n. 2. sqq.* (III) Singularem admodum rationem quoque affert GARZONIUS *de fœm. ad feuda recipiend. n. 126. quod ecclesiæ, a summo Pontifice & Deo defensæ, non indigeant auxilio manuali vel armato, cum lacrymæ & ieiunia sint arma ecclesiæ, quæ magis congruant feminis quam masculis, & illarum sint sanctiores eoque magis acceptæ*; ex quo infert, feuda ecclesiastica esse promiscua. Lepida sane est hæc ratio, & ex ignorantia verarum causarum nata; maluit tamen GARZON aliquam afferre rationem, quam nullam. Forsan etiam respexit ad feudorum horum plerorumque peculiarem naturam, quæ frequentius loco seruitiorum militarium onus, censum præstandi, adiunctum habent, qualia feuda *censualia* impropria esse nemo negabit. Scilicet in offerentium arbitrio fuit, conditionibus quibuscunque allodialia bona a Prælatis recognoscendi, vnde tot irregularitates sunt natæ. (IV) In plerisque capitulis & diœcesibus adhuc supersunt *pares curiæ*, ex nobilibus vasallis constantes, qui

qui antiquam libertatem circa hæc feuda admodum propugnarunt, id quod e re singulorum fuit.

§. XI. Contra hanc præfumptionem (I) vrgeri so-
 let, quod fauore ecclesiæ feuda magis *propria* & recta,
 quam *impropria* præsumantur, maxime intuitu succes-
 sionis, KLOCK. tom. II. consil. X. n. 57. & quod semper illa in-
 terpretatio capi debeat, quæ fauet ecclesiæ. Plura hu-
 ius farinae axiomata passim DD. allegant, rarius tamen
 cum iudicio applicant. Solus enim fauor ecclesiæ
 præfumptionem operari nequit, si grauiores adsunt in
 contrarium coniecturæ, imo *fauor ecclesiæ* est reuera
fauor clericorum, & interpretum iuris figmentum. Est
 ecclesia in plurimis priuilegiata, & inde causa eius fauo-
 rabilis esse dicitur; hic vero non de priuilegio eccle-
 siarum agitur, sed de nuda præfumptione, quæ ex
 communiter accidentibus desumitur. Vrgent por-
 ro (II) quæuis feuda in dubio magis præsumi *pro-*
pria, vt alleganti contrarium onus probandi incumbat,
 h. e. quod tam diu *pro regula* sit præfumptio, donec ex-
 ceptio probata fuerit. Occurrit ergo hic quædam
 collisio præfumptionum, vbi fortior excludit debilio-
 rem. Præfumptio *pro regula* in primis fundata est in
 iure Longobardico, ad quod tamen hæc feuda, imo et-
 iam cetera Germaniæ vnice æstimari nequeunt, sed po-
 tius 1) ad tenorem inuestituræ, 2) ad consuetudinem, &
 denique 3) in subsidium demum ad ius Longobardi-
 cum est respiciendum, vt recte censuit THVMERMVT.
cit. tr. p. II. n. 7. Consuetudinem autem in his feudis longe
 ab hac regula recedere, ex specialibus circumstantiis
 §. *anteced.* obseruavi, quæ fortior est, quam præfumptio
pro regula, in *iure peregrino* & a moribus Germaniæ

Dubia remo-
 uentur (1)
 quod fauore
 ecclesiæ feu-
 da præsu-
 mantur pro-
 pria.

(2) Quod in
 genere quæ-
 uis feuda
 propria præ-
 sumantur.

(3) Quod im-
 proprietas in
 quibusdam
 feudis eccle-
 siasticis vnice
 debeat
 consuetudini
 particulari.
 maxime recedente, fundata. Vltcrius (III) obiiciunt,
 irregularitatem in feudis ecclesiasticis vnice esse *consue-*
tudinem particularem quarundam dioecesium, quæ ad
 alias æque extendi nequit, præsertim cum exempla
 feudorum ecclesiasticorum priorum in contrarium
 adsint. Enimvero naturale est, vt, cum exemplis ple-
 rorumque Germaniæ Episcopatum constet, feuda
 hæc esse *impropria*, consuetudo quoque talis generales
 rationes habere debeat, vnde orta sit, quæ illæ ipsæ
 sunt, quæ *s. anteced.* allegatæ fuerunt. Si quæ sunt in
 contrarium exempla, pauciora sunt & rariora, ex quibus
 præsumptio in contrarium capi nequit. Et admodum
 probabile est, feudorum ecclesiasticorum naturam *im-*
propriam in nonnullis locis immutatam fuisse ex nimio
 iuris Longobardici amore, cuius in controuersiis feu-
 dalibus olim sæpe rationem habuerunt, non morum
 antiquorum, vnde tot confusiones sunt ortæ; quia et-
 iam quædam feuda ecclesiastica, vt Treuirensia, ex spe-
 ciali Imperatorum priuilegio vel etiam pacto naturam
 propriam acceperunt, quod indicium præbet, ea diuer-
 sam olim habuisse naturam. SANDE *cit. l. n. 53.* Denique
 (4) Quod non
 omnia feuda
 eccles. sint
 oblata.
 (IV) vrgeri posset, non omnia feuda ecclesiastica esse ob-
 lata, cum etiam aliis titulis collata esse potuerint, prout
cap. I. obseruatum est. Verum nec hoc præsumptio-
 nem tollit, quam hic defendo; neque enim assero,
 omnia feuda ecclesiastica *esse* impropria, sed tantum *præ-*
sumi impropria, donec contrarium probatum fuerit. Ipsa
 consuetudo, quæ ex feudorum ecclesiasticorum pecu-
 liari ratione nata est, facile ad quæcunque feuda, et-
 iam non oblata, trahi potuit, præsertim cum concessio
 feudorum semper censeatur facta secundum consue-
 tudi-

tudinem ecclesiæ, seu domini directi KLOCK. *cir. consil. X. n. 55.* adeoque si de contrario non constat, consuetudini generali standum est. Ceterum in quibus articulis hæc feuda a communi feudorum natura abeant, in sequentibus speciatim exponam.

§. XII. Quamvis vero feuda ecclesiastica per Germaniam peculiaribus regantur consuetudinibus, non dubium tamen est, quin ad hæc feuda *iura communia feudalia*, deficiente consuetudine, applicari possint & debeant. Disputatum hac de re olim fuisse, docet ROSENTHAL *de feudis cap. I. concl. IX lit. c. in not.* quod eo minus mirandum est, si rationes iuris canonici paulo penitius intuemur, quæ, ecclesiam & clericos non ligari legibus civilibus & constitutionibus principum, docent. Unde quidam distinguunt, vtrum ecclesia feudum teneat a laico, quo casu *ius feudale commune* obtinere censent, an vero laicus feudum ab ecclesia recognoscat, qui casus huius loci est, & hunc non subiectum esse *iuri communi feudorum*, aiunt. Alii distinguunt inter feuda ecclesiis oblata, & quæ ecclesia primordialiter ex suo allodio concessit, hac cum diuersitate, vt illic quidem, non hic, ius commune feudorum obtineat. Verum notandum est 1) potissimum hic quæri de *obligatione iuris Longobardi*, & *constitutionibus imperatorum ei subiectis*, cuius obseruantia in feudis ecclesiasticis eandem obtinet auctoritatem, quam in feudis secularibus, nisi quatenus iuri canonico contrariatur. Ubique autem illud receptum est in *subsidium*, vt fere magis *illustrationis gratia* ad id prouocari soleat, quatenus feuda Germaniæ a Longobardicis non discrepant. Equidem SCHRADERVS *de feudis p. 1. qu. 2.* generatim asserit, consuetudines feudorum,

An ius Longobardicum cum constitutionibus imperatorum his feudis applicari possit?

Potissimum de obseruantia iuris Longobardici quæritur.

rum, Longobardicas scilicet, etiam obligare ecclesiam; id tamen ex communi præiudicio facit, quod hæc pro *regula & norma omnium feudorum Germaniæ* accipienda sint. E contrario THVMMERMVT. *in cit. tr. p. 26. n. 12.* ius Longobardicum nunquam fuisse receptum in his feudis, sed receptionem prius probandam esse, imo feuda ecclesiastica a Longobardicis toto cælo differre, censet, quod quamvis *absolute* asseri nequeat, eo tamen in sensu admitti potest, quod in his feudis pro *regula* accipi non debeat. Supra iam observavi, præter literas investituræ primario respiciendum esse ad *mores feudorum Germaniæ* proprios & cuiuscunque provinciæ particulares; præterea ratio primario habenda naturæ rerum, quæ *ecclesiastica a secularibus* in plurimis distinguit, quæque ex *iuris canonici* principiis potissimum æstimanda est. Denique his deficientibus, ad ius Longobardicum *in subsidium* recurritur, si modo rationes eius ita sunt comparatæ, ut ad hæc feuda applicari possint, quæ ante omnia evoluendæ sunt, ut sic non pro *regula primaria* feudorum ecclesiasticorum, sed magis pro *exceptione* haberi debeat. Deinde 2) inane est dubium, quod ideo constitutiones feudales, ab imperatoribus & principibus latæ, ecclesiam non obligent, quod legibus civilibus non ligentur, cum hoc ipsum petat id, quod est in principio, & maxime per Germaniam olim imperatores, ut CONRADVS SALICVS, HENRICI, LOTHARIVS, FRIDERICVS BARBAROSSA, aliique etiam leges *de feudis ecclesiasticis* dederint, uti tot diplomata euincunt. Est etiam ecclesia in republica, & clerici subditorum numero censendi sunt, ut plenius euincit Dn. COCCEIVS *diff. de iurisdic. in territorio fundata tit III.* Ergo & legibus iisdem subiecti esse debent, quod *inter protestantes* nullum habet dubium.

CAPVT III.

De

Constitutione feudorum ecclesiasticorum.

§. I.

Inspecta feudorum ecclesiasticorum tum *origine*, tum *indole*, ante omnia de eorum legitima constitutione videndum est, utpote quæ in singulis iuris speciebus omne fert punctum. In legitima autem constitutione & acquisitione iuris cuiuscunque tum ad personas constituentes & recipientes, tum ad res, quæ in feudum aliis dantur, tum denique ad modum respiciendum est, quæ tria momenta in hoc capite enucleanda sunt.

Legitimæ acquisitionis feudorum capita.

§. II. Quemadmodum datio in feudum alienationis species est, ut iam olim censuit Pontifex *in extrau. ambitiosæ, de rebus ecclesiæ alienandis*; ita in eo, qui rem in feudum dare desiderat, requiritur, ut liberam alienandi potestatem habeat, vel alias ex potestate sublimiori de rebus iuribusque disponere possit. Admodum facilis hæc sententia in thesi est, sed impeditior in applicatione, cum sæpe illud ipsum ius sublime, aut suprema disponendi potestas in dubium vocetur. Notum est, Pontificem Romanum sibi impudenter dominium directum imperii Romani tribuere, Cæsaremque vasallum aut hominem suum olim dixisse, indeque vacante imperio vicariatuum sibi attribuisse. *vid. c. 34. X. de elect. c. vn. in extrau. Iohannis XXII. ne sede vacante aliquid innouetur.* Ne hoc adeo mirandum, cum se olim dominum supremum tam in spiritualibus, quam temporalibus iactitaue-

In feudum nemo rem dare potest, nisi liberam rerum habeat administrationem.

An papa imperium Romanum?

An quæuis
bona eccle-
siastica?

An in Ger-
mania?

rit, sed vsque ad hæc tempora se ad causam legitimare
haud potuerit, imo ineptiam suam tandem HADRIANVS
in literis, ad FRIDERICVM I. scriptis, fateri coactus sit. Cum
enim arrogantes Pontificis literas FRIDERICVS hoc modo
respondisset: *cum per electionem Principum a solo Deo re-
gnum & imperium nostrum sit: quicumque nos imperialem co-
ronam pro beneficio a Domino Papa suscepisse dixerit, diuinæ
institutioni & doctrinæ PETRI contrarius est, & mendacii reus
erit*: Pontifex, alia scripta epistola, se hoc modo purga-
uit, & *beneficii* appellationem in sensu vulgari, quatenus
bonum factum denotat, non in *feudali* significatu, se in lite-
ris prioribus accepisse, fatetur. *vid. RADEVICVS lib. I. de
gest. Friderici I. cap. IX. X. & XII.* Ceterum quod ad bona
ecclesiastica attinet, notum est, Pontifici fere illimita-
tam potestatem circa illa attribui solere, & *dominium
omnium beneficiorum* censer, adeoque non tantum patri-
monium PETRI, quod vocant, sed etiam omnium eccle-
siarum facultates in feudum pro lubitu concedere posse
*vid. c. 2. de præbend. in d. SCHRADERVS de feudis P. IV. cap. II.
n. 4. CRAGIVS de feudis lib. I. tit. XIII. §. 6.* Imo quamuis in
infeudatione bonorum magni momenti ipsum ad *consi-
lium Cardinalium* adstringat, id tamen non tam ex necessi-
tate, quam ex regulis prudentiæ & honestatis fieri, pleri-
que asserunt, cum bonis ecclesiæ, aiunt, etiam pro lubitu
abuti possit. Verum hos flosculos suis relinquimus au-
ctoribus, scientes, in plerisque regnis potestatem Pon-
tificis variis modis restrictam esse, vt iam illimitata po-
testate in infeudandis bonis ecclesiasticis vti non possit.
In Germania *concordata nationis germanicæ* hanc facul-
tatem ei ademerunt, secundum quæ tantum beneficia
reseruata clericis confert, extra hunc casum vero neque
dire-

directo, neque per *indirectum*, sub quocunque prætectu de bonis ecclesiasticis disponere potest; multo minus ei vllum ius circa bona ecclesiastica Protestantium superest per *inst. P. art. V. §. 19.* quippe sublatum.

§. III. Ad cæteros Prælatos quod attinet, notandum est, eos esse vel *immediatos*, vel *mediatos* in Germania, ex qua consideratione collatio feudorum ecclesiasticorum quandam patitur differentiam. Illi dicuntur, qui immediate Imperatori & imperio subsunt, votumque & sessionem in comitiis habent. Hi maiori libertate circa bona ecclesiastica agunt, ac quidem mediati, interim tamen *sine iusta causæ cognitione*, Capituli consensu & decreto, de bonis ecclesiasticis disponere pro lubitu nequeunt, de quo plenius agunt interpretes *ad tit. X. de rebus ecclesiæ alienand. vel non.* Et sic quoque eadem in feudum dare non possunt L. B. de LYNCKER *resp. II. HARPRECHT resp. LVII. ROSENTHAL de feudis cap. IV. n. 2. & sqq.* Imo ne quidem sufficit *causæ cognitio* & Capituli consensus, sed præterea etiam Pontificis auctoritas accedere debet iuxta *extrau. ambitiosæ cit.* Verum in Germania hanc non amplius requiri, ipsi Pontificii fatentur. vid. ENGEL *in colleg. iuris canon. ad tit. de rebus ecclesiæ alienand. n. 24.* WIESTNER *in diss. de alienat. canon. rerum ecclesiæ temporal. P. II. tit. VII. n. 27.* BARBOSA *P. II. iuris eccles. c. XXXII.* Inter protestantes idem obseruat SCHILTER *ad ius feud. Allem. cap. XXVI. §. 12. & HARPRECHT responso LVII. n. 317.* vt adeoque ex defectu consensus papalis, ante reformationem forsan omissi, infeudatio talis impugnari non possit. In diocesisibus protestantium Prælati itidem pro lubitu de bonis ecclesiasticis disponere nequeunt, sed ad consensum Capituli per *capitulationes* adstricti

Immediata
prælati feuda
ecclesiastica
non aliter
conferunt,
quam adhibi-
tis solenni-
bus.

An Pontificis
consensus in
Germania
Germania
necessarius
sit?

An aduoca-
torum?

sunt. Præterea quoque nonnunquam consensus Capituli non sufficit, sed aliorum quoque necessarius est, vt *aduocatorum & patronorum*. Quorum potestas ab initio intuitu bonorum ecclesiasticorum exigua erat; paulatim vires sumsit maxime circa bonorum ecclesiasticorum administrationem, adeo vt in plerisque ecclesiis citra eius consensum nulla rerum ecclesiasticarum alienatio & sic nec infeudatio suscipi potuerit, vt pluribus documentis illustrat ANTONIVS MATTHAEI *de nobil. lib. II. cap. 29. p. 503.*

An patroni?

Quicquid itaque in huiusmodi negotiis citra auctoritatem Aduocati factum erat, id inualidum erat, & sic nec inuestitura citra eius consensum suscipi poterat, HERTIVS *de iact. ordin. Cisterc. lib. sect. III. §. 18.* quod admodum postea Prælati displicuit, qui omnem lapidem mouerunt, vt se ab hoc iugo, vel graui ære soluto, vel alio modo, liberarent. Similiter si ecclesia est patronata, patroni consensus quoque in infeudatione est necessarius, CRAGIVS *lib. I. feud. c. 13. §. 7.* cum generatim citra eius consensum nulla alienatio rerum ecclesiasticarum suscipi possit.

Nisi (1) consuetudo Episcopo libertatem infeudandi citra consensum capituli concesserit,

§. IV. Sed hæc ad *regulam* spectant: dantur etiam casus, in quibus Episcopus liberius agit, nec ad consensum Capituli adstrictus est. Generatim *l. f. i. pr.* antiqua consuetudo fundamenti loco ponitur in his rebus infeudandis. Huc ergo (1) pertinet, si per *consuetudinem diuturnam* legitime probatam, solennia consueta vel in totum, vel pro parte, remissa fuerint, quæ, testibus CARPZOVIO *lib. V. respons. LII.* & WESENBECIO *consil. LIX. in f. §. consil. XCIV. n. 9.* quoad maximam partem remissa sunt, adeoque non dubium est, quin etiam in totum remitti possint. *c. 6. in f. X. de his, quæ fiunt a Præl. sine cons. Capit. Conf.*

HARPRECHT *cit. l. n. 174. § sqq.* Equidem WIESTNERVS *cit. diff. P. II. art. IV. n. 4. § sqq.* vniuersalem harum solennitatum abrogationem admitti non posse contraria consuetudine censet, sed sine ratione ita censet. Solennium horum introductio est mere iuris positiui, maxime a IVSTINIANO per *Nou. 7.* introducta, & a Pontificibus postmodum aucta, qualia quæ sunt, consuetudine abrogari possunt. Ne hæc *irrationabilis* censenda, cum vsque ad tempora IVSTINIANI nulla lege vniuersali alienatio Episcopis interdicta, & in ipsa Romana ecclesia vsque ad SYMACHI Pontificis decretum, *anno 502.* latum, permissa fuerit, vt testantur acta concilij Romani apud IVSTELLVM & VOELLVM *in biblioth. antiqua iuris canon. p. 261.* Quod ergo per quinque secula in puriori ecclesia haud *irrationabile* visum fuit, id quoque consuetudine introduci posse, non ambigitur. Sed rariora forsan huius exempla erunt, quia in plerisque Capitulis Prælati de bonis non alienandis iurare coguntur, & præterea capitulationibus nouiter electi admodum constringi soleant, cum Capituli intersit, ne bona ecclesiastica alienentur. vid. PACIANVS *de locat. § conduct. Cap. XIV. §. 9. n. 31.*

§. V. Similiter (II) Capituli consensus haud necessarius est, si feudum ecclesiasticum non ex bonis ecclesiæ, sed ex allodialibus laicorum rebus nascitur, per *oblationem solennem*, quia talis infeudatio non est alienatio, sed potius domini directi acquisitio, in qua nulla deliberatione opus, cum ecclesia damnum non sentiat. Nec obstat, quod Prælatus ita breui manu rem ecclesiæ antea donatam rursus tradere videatur; in effectu enim hic non adest talis alienatio, quæ iure canonico prohibita est, sed multo magis commendata, laudata,

Vel (2) feuda ex oblationibus laicorum ortum trahant.

Vel (3) ad in-
feudandum
obligatur ex
statuto capi-
tuli.

approbata. E contrario Capituli consensus necessarius foret, si Prælatas bona ecclesiarum immobilia alteri in feudum offerre vellet *cap. fin. de bonis eccles. alienand. in 6.* in qua oblatione translatio domini directi in alterum continetur. Multo minus (III) consensus Capituli necessarius est, quando ex statuto Capituli Prælatas res quasdam in feudum aliis dare tenetur. Sic in statuto Monasteriensi prouisum, Prælatum ne quidem adiudicata & aperta feuda masculina retinere posse, his verbis: und soll der keines behalten, sie wären denn ihr J. G. zuerkennet durch ihre Mannschafft, und alsdenn soll er die nit behalten länger denn Jahr und Tag, und wofern innwendig der Zeit niemand von denen Blutsfreunden männlicher oder weiblicher Gebauer erschienen wie sie sollen, so sollen ihre J. Gn. die Güter verleihen etwan einer tüchtigen Person, und die keiner Weise behalten, noch ihren Tafel zu-eignen. Cum secundum hoc statutum infeudatio sit *necessitatis*, & Prælato imperata, frustra solennitates canonicæ exiguntur, cum de ipsa causa alienandi nullus iniici possit scrupulus. Interim nihilominus Decani & Capituli consensus in statuto cit. desideratur, vt *affectio Episcopi erga suos consanguineos refrenaretur, & industrie personarum, quibus maiora feuda concedenda sunt, ratio haberetur*, vt verba IOHANNIS A SANDE in *comment. in consuetud. Gel. feud. tit. III. cap. I. §. 7. n. 86.* mea faciam.

Vel (4) neces-
sitas præsens
infeudatio-
nem deside-
ret.

§. VI. Addunt (IV) etiam hunc casum, si necessitas ecclesiæ præsentissimam infeudationem vrgeat, vt absque damno & detrimento ecclesiæ differri non possit, quod *necessitas* legi non sit subiecta, KLOCK. *tom. IV. consil. 79. n. 212.* SCHRADER. *P. IV. cap. II. n. 14.* vel potius, quia si necessitas notoria & manifesta est, frustra causæ

CO-

cognitio de super instituitur, quæ tantum *in re dubia* de-
 sideratur. Nam causæ cognitio & consensus Capituli
 tantum est propter *iustam causam*, de qua si aliunde satis
 constat, frustra defectus mediorum allegatur. Idem ta-
 men non admittit SCHRADERVS *cit. l. n. 13.* in casu, si inuesti-
 tura de nouo feudo sit coniuncta cum manifesta *utilitate* Vel utilitas?
 ecclesiæ, vel etiam si Prælatus inuestiens paratus sit ec-
 clesiæ de bonis suis patrimonialibus aliam rem immo-
 bilem æque bonam reddere, de quo tamen dubito. Po-
 steriori enim casu ecclesia nullum sentit damnum, ad
 quod præcauendum tantum solennitates canonicæ in-
 uentæ sunt, & priori casu itidem manifesta est *iusta* alie-
 nandi *causa*, vt causæ cognitio cum decreto frustranea
 sit arg. *l. 8. §. 6. de transact.* HARPRECHT *responsio LVII. n. 290.*
 & *sqq.* ALEXANDER RAVDENSIS *de analogia cap. XXXVIII.*
n. 31. Hoc ipsum eo magis in infeudatione admitten-
 dum, cum per eam minus quam per *simplicem alienatio-*
nem ecclesiæ præiudicetur, & spes supersit, aliquando
 rem talem ad ecclesiam reuersuram esse, vt ipse fatetur
 SCHRADER *cit. l. n. 10.* Huc pertinet, si res alias ecclesiæ
 onerosæ & non adeo cultæ iis in feudum dantur, qui il-
 las ad culturam reducere satagunt. Similiter, si feudum
 ecclesiasticum alienatum est, quod non facile per Præla-
 tum recuperari potest, qui illud laico in feudum conce-
 dere non prohibetur ad effectum, vt illud suis expensis
 recuperet, & in feudum per ecclesiam recognoscat, *cum*
ita ipsa ecclesia per hunc illud rebabeat, vt dicitur *in c. 2. in fin.*
X. de feudis. Multo minus (V) solennitas est necessaria, si
 antea res ecclesiastica legitime in feudum est data, de cu-
 ius redintegratione postea tantum agitur, ne alioquin
 vasallus a Prælato decipiatur *c. 5. X. de denotat.*

(5) Si tantum
 feudum red-
 integran-
 dum.

(6) Si res in
feudum dari
solita.

Cuius ratio-
nes dubitan-
di adferun-
tur.

§. VII. Potissimum vero (VI) huc pertinet, *si rem, in feudum dari solitam*, & ad ecclesiam reuersam, de nouo alicui in feudum Prælatus concedere velit, quod ipsum sine solennibus canonicis fieri posse, colligunt ex c. 2. X. de feudis. vid. SCHRADERVS de feudis P. IV. cap. II. n. 16. & sqq. WIESTNER ad ius can. tit. de feud. n. 22. & sqq. CRAIGVS de feudis lib. I. tit. XIII. §. 13. ROSENTHAL de feudis cap. IV. conclus. 21. STRVVIVS in S. I. F. cap. V. apb. 9. n. 2. Veterum hæc assertio scrupulo non caret. Nam in cit. c. 2. Pontifex consultus fuerat ab Archiepiscopo Mediolanensi, qui iuramento se adstrinxerat, *Romano Pontifice inconsulto*, se nullam rem in feudum dare velle, vtrum etiam hoc iuramentum ad eum casum trahendum sit, si vasallo defuncto feudum ad ipsum rediisset? Non ergo quæstio fuit, vtrum *sine consensu Capituli & decreto*, sed tantum an *inconsulto Pontifice*, illud de nouo in feudum concedi possit? Respondit Pontifex hoc modo: *in primo casu feudum decedentis libere, si videris expedire, concedas.* Iustam hic causam requirit Pontifex in verbis, *si videris expedire*, de quo ipsemet iuxta c. 4. & 5. X. de his, quæ fiunt a Prælato *sine consensu Capituli*. solus decernere nequit, cum in omnibus grauioribus negotiis consensum Capituli requirere debeat. Noua præterea lux huic textui accedit 2. F. 35. vbi dicitur: & ideo sciendum est, Archiepiscopum Mediolanensem non posse dare in feudum, quod tempore introitus sui in dominico, h. e. patrimonio ecclesiæ, inuenerit: sed si ei postea feudum aperiatur, ipsum recte dabit. Dubitabat ergo Archiepiscopus, an, quia feudum, tempore antecessoris ad ecclesiam reuersum, inconsulto Pontifice de nouo alicui concedere non possit, hoc etiam extendi debeat ad eum casum, quo ipso sedente feudum

dum ecclesiæ apertum fit, quod in vtroque textu negatur, de modo vero infeudandi nihil adiungitur.

§. VIII. Verum pro sententia communi recte vrgent 1) quod 2. F. 35. in f. generatim omnibus Episcopis hæc potestas indulta sit; his verbis: *profecto alii Episcopi & clerici ea, quæ in dominico habent, & feuda his aperta olim dederint, & hodie dant.* Equidem regeri posset, quod etiam obseruat CRAGIUS *de feudis lib. 1. tit. XIII. §. 14.* hoc ipso *consensum capituli* minime excludi, vtpote quod Episcopo ab antiquissimis temporibus instar *senatus ecclesiastici* constitutum est. Ast hic consensus tantum de *necessitate* est, vbi agitur de alienatione *prohibita*, non vero, quando *libere* Prælato permissa, prout in casu præfenti expeditum est, & quamuis in c. 4. & 5. X. de his, quæ fiunt a Prælat. consilium Capituli in genere in negotiis ecclesiasticis desideretur, illud tamen per se Prælatum non obligat, nec eius defectus actum vitiat, quod secus est, vbi consensus Capituli, vt in alienatione *prohibita*, necessarius est. 2) Præterea pro declaratione huius sententiæ singularis exceptio de Archiepiscopo Mediolanensi in *cit. textu* adducitur, quæ in contrarium eo magis regulam firmat. 3) Ecclesia ex tali alienatione non adeo detrimentum capit, maxime cum bona talia, ad ecclesiam reuerfa, prout supra dictum est, ex *oblationibus nobilium* vt plurimum orta sint, vt æquum videatur, illa rursus aliis nobilibus in feudum concedere. Magis liberalitas nobilium erga ecclesiam impediretur, quam prouocaretur, si exploratum haberent, bona sua in casum aperturæ ab ecclesia de nouo aliis nobilibus concedi haud posse, quæ ratio sine dubio INNOCENTIVM III. induxit, vt *liberum inuestiendi facultatem* Episcopis con-

Rationes decidendi, quibus hæc exceptio defendi potest.

cesserit: imo hæc eadem ratio quoque Capitulis quibusdam ansam dedit, constringendi solenni pacto Prælatos, vt aperta feuda rursus habilibus conferrent. Conf. HARPRECHT *responsio LVII. n. 176.* His 4) accedit notoria Germaniæ consuetudo, de qua testatur GAILIVS *lib. 2. Obs. 161. n. 4.* quæ eo maius pondus habet, quod ne quidem in aliis alienationibus, quæ magis ecclesiæ præiudicant, tam stricte scrupulosi iuris canonici solennitatibus insistatur, vt plenius demonstrat HARPPRECHT *cit. l. n. 294.*

Quænam res
dicantur in
feudum dari
solitæ.

§. IX. Quænam autem res dicantur *in feudum dari solitæ*, admodum fluctuant interpretes, vt liquet ex traditis STRVVII *in obseruat. feudal. ad cap. V. §. 3.* SCHRA-
DERI *de feudis P. IV. cap. II. n. 25.* WIESTNERI *ad tit. X. de feud. n. 26. sqq.* ROSENTHALII *cap. IV. de feudis concl. 29. sqq.* aliorumque. Id generatim ex c. 2. X. de feudis § 2. F. 35. liquet, supponendum hic casum esse feudi ecclesiæ aperti, & ad eam reuersi. Hoc in primis contingit: 1) si feuda talia olim ecclesiis *oblata* sunt, quæ cum hac *primordiali qualitate* in ecclesiam translata sunt, vt in feudum ab ecclesia recognoscerentur, de quo casu nullum est dubium. 2) Si feudum ex patrimonio ecclesiæ olim solenniter datum, & valide ita alienatum est, quippe quod in eam causam hoc ipso iam peruenit, vt in feudum dari solitum sit, quocunque demum tempore a vasallo possessum fuerit: neque enim, quod plerique interpretes contendunt, hic de *consuetudine* infeudandi quæstio vertitur in *quibuscunque* bonis ecclesiasticis, sed de re speciali in feudum dari solita, circa quam in citatis textibus nihil vltius desideratur, quam vt olim in feudum legitime data, & postea ad ecclesiam reuersa sit. 3) Ex accidente contingere potest, vt hic lapsus annorum desi-

desideretur, si in prima infeudatione defectus quidam occurrat, qui demum per lapsum 40. annorum tollitur, & ecclesia a reuocatione feudi excluditur. Valida hoc modo fit prima inuestitura, & ita post hoc tempus res fit infeudari solita, vt recte obseruat WIESTNER *cit. l. n. 28.*

Equidem SCHRADERVS *cit. l.* arbitratur, talem rem in feudum dari solitam non antea dici posse, nisi, post primam concessionem, tantum temporis præterierit, cuius in contrarium memoria non exstat. Verum cum contra ecclesiam 40. annorum præscriptio sufficiat, id non aliter admittendum censeo, quam si bona mensalia sine abhitis solennitatibus olim in feudum concessa sunt, quæ demum *præscriptionem immemoriam* requirunt. L. B. de LYNCKER *resp. II. n. 143. § 157.* REDOANVS *de rebus eccles. non alienand. III. n. 31.* Equidem qui antiquitatem temporis in genere hic desiderant, confugiunt ad *extrau. ambitiosæ, de rebus eccles. non alienand.* vbi res ecclesiæ alienari prohibentur, addita hac clausula: *præterquam in casibus a iure permissis ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis.* Ast enim vero contextus aperte docet, clausulam hanc ad solam *emphyteusim* pertinere, in qua hæc peculiaris ratio est, quod olim terræ incultæ ab ecclesia in hunc finem *emphyteutis* concessæ sint, vt ad culturam reducerentur, quod non potest non *temporis vetustatem* requirere, sine qua ad culturam redigi non possunt, quod tamen ad infeudationem minus necessarium est, nec in *c. 2. X. de feud.* vt & *2. F. 35.* præsupponitur.

§. X. Ex quo fluit, (I) adeo libere Episcopum talia bona aperta conferre posse, vt etiam consanguineis suis illa conferre non prohibeatur; SCHRADERVS *cit. l. n. 18.* Talia feuda prælatus etiam consanguineis confert,

etiam capi-
tulo.

Et mutata
forma prio-
ris inuestitu-
ræ.

(II) nec impediri, quo minus ea Capitulo suo in feudum det. Negat hoc ROSENTHAL *cap. IV. §. 35.* & cum eo B. HARPPRECHT *resp. 66. n. 65.* ex ea causa, quod Episcopus absque consensu Capituli sui reinfeudandi quidem licentiam habeat, verum non aliter, nisi id modo hætenus consuetudo faciat, adeoque conditionem ecclesiæ duriores reddere non possit, quod tamen hoc casu fieri videtur, cum nulla superfit spes, vt mensæ Prælati vnquam aperiantur. Verum cum alias ne quidem totalis alienatio ab vna ecclesiâ in aliam, in eadem diœcesi sitam, ob defectum consensus superioris impugnari possit, multo minus talis inuestitura, quæ Prælato integra fuit, improbari poterit, præsertim cum bona talia ex patrimonio ecclesiæ haud abeant, quod vnice leges ecclesiasticæ præcauere voluerunt. (III) Posse Prælatum feudum masculinum, ad ipsum reuersum, iure feudi promiscui de nouo alteri concedere; vel alia pacta adiicere, quibus receditur a prima inuestitura. Rursus hic plerique dissentiunt, vt KLOCKIUS *tom. III. consil. CCL. n. 154.* SCHRADER *de feud. P. II. cap. III. §. 74.* HARPPRECHT *cit. l. n. 66.* ROSENTHAL *cap. IV. concl. XXXVII. n. 2.* adeo, vt si *durior conditio* adiecta fuerit posteriori inuestituræ, illa ipsa pro non adiecta haberi debeat, & inuestitura tantum subsistat, quatenus secundum primam composita est, qua in re vtuntur tum argumento ab emphyteusi deducto, tum etiam communi iuris ratione, quod Prælatus in præiudicium ecclesiæ nihil noui constituere possit. Verum cum Prælatus in rebus infeudari solitis plus possit, quam quod ei hætenus negatum est, rem scilicet de nouo alicui in feudum dare, non apparet ratio, quare ipsi, quod minus est, denegandum sit. Plus autem esse, feudum ecclesiæ apertum, &

& ad patrimonium eius reuersum, de nouo alteri in feudum concedere, nemo in dubium vocabit, & cum ipsi *generatim & libere* facultas reinfeudandi concessa, nec vlllo modo restricta sit, merito a communi sententia recedendum est. Imo ipsi dissentientes non adeo a nostra recedere videntur sententia, quando id fieri posse concedunt, si *iusta & rationabilis causa* id permittat, vtpote si ob benemerita vasalli noui pacta noua inuestiturae adiecta sint. SCHRADER *de feud. P. IV. cap. II. n. 22.* B. STRYKIVS *diff. de benemeritis cap. IV. n. 44.* TIRAQVELLVS *ad legem, si vnquam C. de reuocand. donat. n. 28.* HARPPRECHT *cit. l. n. 86.* Neque enim facile continget, vt feudum tale apertum sine præcedentibus meritis, vel alia causa rationabili alicui concedatur, adeo vt NICOLAVS MOZZIVS *in tr. de feudis tit. de his, qui feudum dare possunt p. 61. n. 9.* sufficere existimet, benemerita, seruitia, & amorem eius, cuius filia inuestitur, & *cuius amor & memoria in filia quoque utilitatem merito exuberat*, vt verba MOZZII faciam mea, quod plenius illustrat HARPPRECHT *cit. l. n. 146. & n. 179.* Eadem ex ratione (IV) sequitur, vt etiam *iure veteris feudi*, feudum apertum alicui concedere possit. Quid enim refert, vtrum vasallo pluribus filiis, & sic spe longæ posteritatis, instructo feudum concefferit, an vero illi, qui non nisi vnicum filium, duosque fratres habet, ad quos hoc modo inuestitura extensa est, cum æque facile in hoc, quam in illo casu ad ecclesiam reuerti possit? Illud sane mirandum est, ROSENTHALIVM *cap. II. concl. XIV.* adeo hoc in dubium vocasse, vt ne quidem *consensu Capituli* id effici posse crediderit, ex ea ratione, quod Prælatus cum capitulo feudi naturam mutare nequeat, nisi adsint solennitates ad alienan-

Et nouo feudo qualita-tem veteris addendo.

dum requisitæ, quod tamen petit id, quod est in principio. Afferunt omnes, in tali reinfeudatione non tam nouam & veram esse alienationem, quam primæ iam solenniter factæ continuationem, HARPPRECHT *cit. l. n. 55.* imo *in c. 2. X. de feud.* expresse asseritur, rem talem ad ecclesiam reuersam *libere* a Prælato rursus in feudum dari posse: quidni ergo etiam ita de nouo concedere posset, vt iure *feudi antiqui* vasallus illam possideat, præsertim cum tot exceptiones subiungat, sub quibus facile, etiam stante sententia dissentientium, hæc concessio fieri possit.

Consensus capituli desideratur, si collatio simul ad capitulum spectat.

Vel mensæ episcopi res iam incorporata est,

§. XI. Quandoque tamen ex accidente Capituli consensus necessarius est: si collatio feudi ad Capitulum & Episcopum simul spectat, id quod etiam in aliis beneficiis ecclesiasticis obtinet: si res ad ecclesiam reuersa mensæ Episcopi incorporata fuerit, quo ipso adeo primam suam naturam amisit, vt iure ceterorum bonorum ecclesiasticorum censi debeat, adeoque in posterum sine solennibus consuetis de nouo in feudum concedi nequeat. ROSENTHAL *de feud. cap. iV. concl. XXXIII.* Non aliter autem hæc *incorporatio* facta censetur, quam si expressa declaratione & destinatione mensæ Episcopi applicata, vel diuturno vsu ad classem bonorum mensalium tracta, atque in libros, in quibus bona mensalia descripta sunt, relata fuerint. Neque enim pro *incorporatis* statim haberi possunt, quod ab antecessore, quo sedente ecclesiæ aperta sunt, retenta, & fructus inde percepti fuerint, vel quod Prælatus ad aliquot annos fructus sibi reseruauerit, suosque fecerit, vt constat ex *c. 8. de rebus eccles. alienand. vel non* & *2. F. 35. in f.* cum inde destinatio ad perpetuum vsum mensæ certo colli-

colligi non possit, & forsan aliunde noua inuestitura impediri potuerit. 4) Si statuto Capituli expresse cautum est, vt sine consensu eius de nouo in feudum non detur, ad quod vt plurimum Prælati per capitulationes constringuntur. *WIESTNER ad tit. de feud. n. 32.* 5) Si ecclesia ad eam indigentiam ex publicis calamitatibus redacta est, vt admodum damnosa hæc reinféudatio videatur, quorsum respexit Pontifex in *c. 2. X. de feud. inf.* ibi: *si videris expedire.* Quamuis enim soli Prælato de eo regulariter arbitrium relictum sit, non dubium tamen est, quin Capitulum contradicere possit, si in aper- tissimum detrimentum ecclesiæ episcopus aliquid at- tentare ausus fuerit. *TAMBVRINVS tom. III. de iure Abbat. disp. XIV. qu. 7. n. 4.*

Vel statutum
consensum
requirit.

Vel indigen-
tia ecclesiæ
reinféudatio-
ni resistat.

§. XII. Præterea singulariter excipiunt interpre-
tes *bona mensalia*, olim in feudum quidem legitime data,
sed postea ad ecclesiam reuersa, vt & *decimas ecclesiæ a-*
pertas, quarum reinféudationem adeo Prælato interdi-
ctam esse censent, vt ne quidem adhibitis solennibus rur-
sus in feudum dari possint, sed accedere præterea debeat
consensus Pontificis. vid. *CRAGIUS lib. I. de feud. tit. XIII.*
§. 13. & 14. L. B. de LYNCKER resp. II. ROSENTHAL de feud.
cap. IV. concl. XXVII. Bona mensalia quod concernit,
communiter prouocant ad *1. F. 6. pr.* vbi refertur *VRBANI*
II. decretum, ne tituli in feudum dentur, cuius historia
cap. I. relata est. Liqueat ex eius circumstantiis, ibi
actum fuisse de reuocandis ecclesiis & decimis, quæ se-
cundum morem illius temporis *promiscue*, & *sine urgente*
aliqua necessitate, a laicis iure beneficiario possidebantur;
adeo, vt ordinarii ecclesiarum pastores vix haberent, vn-
de viuerent, & hac de causa inertes, famelici, & ieiuni pa-
stores

An bona
mensalia ad
ecclesiam re-
uersa rein-
féudari pos-
sint?

stores sæpe ecclesiis essent proponendi. Minime ergo hoc decretum adeo extendendum est, vt etiam illa bona mensalia, quæ olim legitime in feudum data, & sic infeudari solita facta sunt, quibusque hodie ecclesia carere potest, complectatur; quod si enim ecclesia his bonis reuersis indigeat, aliunde reinfeudatio impetitur. Accedit, quod respectum priorem, quem ante infeudationem habuerunt, semel amiserint, per infeudationem mensalia esse desierint, & in classem ceterorum bonorum alienatorum redierint. Apprime hac de re loquitur HARPPRECHT. *resp. LVII. n. 88. Bona mensalia, aiens, accedente canonica solennitate, etiam ob unicam infeudationem, qualitatem, & naturam bonorum mensalium in totum amittere, tum ex eo, quod res ab alienari prohibita, semel alienabilis facta, talis maneat perpetuo; tum ex illo, quod, bonis semel in feudum datis, non detur illorum reinfeudatio, sed potius prioris infeudationis executio tantum, liquet. Conf. NICOLAUS EBERHARDVS vol. II. consil. XIX. n. 6. sqq. NICOLAUS RODOANVS de rebus eccles. non alienand. p. 362. sqq. BARBOSA de officio & potest. Episcopi P. III. alleg. 95. n. 29. Ad decimas quod attinet, constat, quod clerici ex sacerdotio V. T. illas sibi appropriauerint, quæ tamen iisdem occasionibus, quibus bona cetera ecclesiastica olim iure beneficiario laicis concessa sunt, in manus laicorum iure feudi prouenerunt, quas ex professo illustrat ANTONIVS DADINVS ALTESERRA de origine feud. c. V. Pro his reducendis æque ac pro aliis ecclesiæ bonis admodum solliciti fuerunt Pontifices, maxime in concilio Lateranensi, relato in c. 19. & c. vlt. de decimis, quo prohibitum, ne laicis decimæ, tanquam res spirituales, in feudum darentur; vnde eas excipiunt, quæ ante hoc concilium in feu-*

An decimæ
ad ecclesiam
reuerse.

feudum datæ fuerunt, quas, ad ecclesiam reuerfas, rursus infeudari sine solennibus posse, tradit ROSENTHAL *cap. IV. concl. XXVII.* Quis vero legitime demonstrabit, decimas ante concilium Lateranense in feudum iam dari solitas fuisse? quod quidem ex immemoriali possessione ROSENTHAL *concl. XXVIII.* præsumendum esse putat, & admitti etiam potest ex eo, quod contrarium probari non possit, non tamen ad hunc vnicum casum respiciendum est. Quod si enim decimæ olim legitime & iusta de causa in feudum datæ sunt, naturam hanc peculiarem induerunt, vt in posterum quoque in feudum dari possint. Nec concilium Lateranense iustam alienationis causam excludit, sed tantum, quæ olim frequens fuit, *temerariam & promiscuam* inuestituram decimarum coercuit. Denique *decimarum*, & *bonorum mensalium*, aliarumque rerum ecclesiasticarum non diuersa est ratio: æque hæ dicuntur *res spirituales*, & Deo consecratæ, ex mente Dd. Romanæ ecclesiæ, ac quidem *decimæ*, & tamen si in feudum dari solitæ sunt laicis, de nouo aliis quoque concedi possunt. Quidni ergo idem iudicium de *decimis* ferendum est, quæ ideo laicis conferri prohibentur, quod sint *res spirituales*, quales tamen etiam ceteræ res ecclesiasticæ censentur. Equidem inter protestantes hoc nullam habet dubitandi rationem, sed tamen quin etiam inter catholicos idem recte defendi possit, ex adductis rationibus existimo.

§. XIII. Non eadem potestas circa reinfeudationem Capitulo, sede vacante, competit, quæ Prælato concessa est. Equidem Capitulum, sede vacante, ipso iure in *administrationem bonorum*, & *exercitium iurisdictionis* succedit, & ad comitia imperii publica euocatur

Capitulum
sede vacante
ius reinfeudandi non
habet.

tur per *instr. P. art. V. §. 21.* ceteraque iura territorialia exercet. Conf. *instr. P. art. V. §. 17.* HERMOSINVS *de potest. Capituli sede vacante cap. I. sqq.* BRUNNEMANNVS *consil. CXXV. n. 142. & consil. CXXVI. n. 106.*; non tamen *exercitium* prorsus *liberum* consequitur, sed *limitatum & restrictum*, cum nihil innouare, nec præbendas vacantes rursus conferre possit per *c. 1. & 2. X. ne sede vacante aliquid innouet.* Eadem est ratio feudorum ecclesiasticorum, ad collationem Episcopi spectantium, & sede vacante apertorum, quæ similem fere naturam cum *beneficiis ecclesiasticis*, clericis conferendis, habent, vt *cap. I.* ostensum est. Si enim ne quidem Capitulum, sede vacante, beneficia ecclesiastica vacantia rursus conferre potest, quæ tamen necessario aliis rursus conferenda sunt, & in quorum dilatione non leue incommodum ecclesiis obuenire potest; multo minus feuda ecclesiastica, sede vacante aperta, aliis laicis rursus conferre potest, quod mere *arbitrarium* est, & facile differri, & Prælati nouiter electi arbitrio relinqui potest. Conf. CRAGIUS *cit. l. §. 12.* ENGELIVS *ad tit. X. de feud. n. 4.* Equidem STRUVIUS *in S. I. F. cap. V. aph. 9. n. 6.* vrget, nihil hoc casu Capitulum innouare, si res sit infeudari solita, quia id facit, quod Episcopus facere debebat. Verum hæc ratio quoque ad *collationem præbendarum* applicari posset, si concludens esset, præsertim cum Episcopus haud debeat præcise talia bona rursus aliis in feudum dare, sed hoc ipsius arbitrio relictum sit. Alii, vt RITTERSHVSIVS *lib. I. de feud. cap. V. qu. 11.* & ROSENTHAL *cap. IV. concl. XXVI.* id quidem admittunt in *capitulis cathedralibus*, non vero in ecclesiarum inferiorum, quibus, sede vacante, reinfeudationem concedunt. Verum
rursus

rursus quæstio superest, an hoc ius in Capitulum vel collegium transeat? quod ex adductis rationibus corruit. Neque enim potest plus transire in collegium inferioris ecclesiæ, Prælato defuncto, quam alias transit in Capitulum ecclesiæ cathedralis. Hoc sane planum manifestumque est, posse Capitulum illa rursus aliis conferre, si speciatim ad *mensam* eius spectant, cum etiam, sede non vacante, inuestitura hæc illi competat. *Nisi ad mensam capituli feudum apertum spectet.* SCHRADER *de feud. P. IV. cap. II. n. 32.* WIESTNER *ad tit. de feud. n. 30.* quin etiam sicuti nonnunquam collatio præbendarum, ita quoque collatio feudorum ad Episcopum & Capitulum coniunctim pertinet, quo casu sede vacante huic ius reinfeudandi competit: viuente autem Prælato, Capitulum solum id exercere nequit. *vid. c. vn. ne sede vacante in 6.* In dubium quidem hoc vocat WIESTNER *cit. l. n. 31.* quod ex *cit. c. vn.* argumentum legitime ad feuda trahi non possit, quam sententiam etiam tuetur SCHRADER. Vterque tamen solidam diuersitatis rationem non adfert, quæ eo magis hic desideratur, quod collatio *præbendarum & feudorum* ex vno eodemque fonte deduci debeat, nisi forsan collatio primario soli Episcopo debeatur, & *consilium* vel *assensum* Capituli tantum expetere teneatur, quem casum ipse Pontifex in *c. vn.* excipit. *Vel coniunctim cum Episcopo.*

§. XIV. Parem potestatem non habent ecclesiæ *mediate*, earumque rectores. Quamuis enim i. *F. l.* Abbatibus, Abbatissis, & Præpositis, facultas feudum dandi indulta sit, *si antiquitus consuetudo eorum fuerit feudum dare*; id tamen tantum inde colligi potest, reinfeudationem esse in rebus, ab antiquo in feudum a monasterio dari solitis, permissam. Diuersa est ratio, si feudum

An mediati prælati ius conferendi feuda habeant?

prorsus *nouum* in bonis monasterii constituendum, quod *sine consensu Episcopi*, in cuius diœcesi monasterium situm est, fieri nequit, si vel maxime causæ cognitio, consensus totius conuentus, aliaque solennia accesserint, TAMBVRIVS *de iure Abbat. tom. III. disp. XIV. qu. 4. n. 4. & sqq.* cum omnis alienatio *ecclesiis mediatis* interdicta sit sine consensu Episcopi. Conf. CRAGIVS *lib. I. feud. tit. XIII. §. 10. & §. 13.* Patroni consensus non sufficit, cuius auspiciis nulla suscipi potest alienatio, quamuis in Anglia & Scotia, teste CRAGIO *cit. l. §. 13.* aliud receptum sit. Denique reliquarum ecclesiarum pastores & clerici idem ius habere videntur circa feuda, ad beneficium eorum spectantia, & quæ ab antiquo a parocho in feudum concessa fuerint, tum quia *vi officii pastoralis*, nomine ecclesiæ, dominium directum hætenus exercuerunt, laudemia perceperunt, inuestiturasque fecerunt, tum etiam, quia nihil noui faciunt, qui eo iure, quo hætenus bona penes ecclesiam fuerunt, in posterum quoque videntur.

De Urbani
VIII. Constitutione de-
rogatoria.

§. XV. His omnibus, quæ hætenus allata sunt, derogatum videtur per constitutionem VRBANI VIII. *de anno 1625.* a TAMBVRIANO *cit. l.* adductam, in qua Pontifex singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, ceterisque ecclesiarum & locorum piorum vtriusque sexus Præsulibus, Prælati, Præfidentibus, Rectoribus, Præceptoribus, Commendatariis, & Administratoribus, nec non Capitulis, Conuentibus, Collegiis, in quorumuis Principum secularium conditione temporali existentibus, sub grauissimis pœnis ecclesiasticis iniungitur, ne de cetero ciuitates, terras, castra, oppida, villas, arces, fortalitia, munitiones, territoria,

toria, districtus, iurisdictiones, aut quæuis alia loca vel bona iurisdictionalia, aut eorum partem etiam minimam, tam quæ ad præsens per ecclesias & monasteria & loca huiusmodi pleno iure possidentur, quam ea, quæ in feudum vel emphyteusin concessa, & ad ecclesias reuerfa, etiam si ecclesiis adhuc incorporata, & de eorum mensa effecta non sint, vel quæ quocunque modo in futurum ad ecclesiam deuoluentur, etiam si ex antiqua seu immemorabili consuetudine, aut etiam priuilegiis apostolicis in feudum concedi consueuerint, quibuscunque rursus in feudum concedere præsumant, irritas declarando & nullas inuestituras, quæ contra hanc constitutionem in posterum factæ fuerint, non obstantibus constitutionibus in corpore iuris insertis, statutis & consuetudinibus. Ipsa constitutio tam amplissimis concepta est verbis, tamque infinitis munita clausulis, vt vix vllus casus fingi possit, quo facultas reinfendandi Prælati ecclesiisque superesse queat. Verum dubito, vtrum hæc constitutio vnquam in Germania in vsum deducta & recepta fuerit, quæ mores antiquos ægre hætenus deposuit, Prælati admodum pro sua libertate pugnantibus. Atque hæc fere ratio est, quod interpretes iuris canonici in Germania vix huius constitutionis mentionem faciant, simulque iudicium præbet, eam in Germania esse ignotam, & praxin antiquam iuris canonici continuatam.

§. XVI. Quemadmodum itaque Prælati in rebus, *directo* feudum concedunt; ita quoque ex eadem ratione *expectatiuam* concedere non prohibentur, quod iure antiquo feudali in 1. F. 3. 2. F. 26. §. *moribus*, & 2. F. 35. quoque confirmatum est. Equidem a-

Possunt etiam prælati libere expectatiuas in feudis eccles. concedere.

Quod contra
obiectiones
defenditur.

lias Prælati prohibitum est, ecclesiastica ministeria, vel ecclesias, aut beneficia alicui promittere, antequam vacent, per *c. 2. X. de concess. præbend. & eccles. non vac.* 1) ad euitandum votum captandæ mortis, 2) quod legibus gentilium hoc etiam reprobatur, adeoque in ecclesiis non sit permittendum, quod etiam gentiles homines condemnare curauerunt, id quod postea BONIFACIUS IIX. in *c. 2. eod. tit. in 6.* latius extendit, & ex adductis rationibus ad feudorum ecclesiasticorum expectatiuas trahendum esse videtur, vtpote in quibus eadem rationes occurrunt. Verum quemadmodum hæ prohibitiones iuris canonici haud impedimento fuerunt, quo minus Prælati canonicos receperint sub expectatione præbendæ vacaturæ, quod tot exempla Canoniorum in *herbis* existentium demonstrant, vid. BARBOSA *de canonicis cap. XII. n. 23.* WIESTNER *ad tit. de concess. præbend. & eccles. non vac. §. 6.* ita multo magis in feudis ecclesiasticis expectatiuas concedendi mos antiquus vsque ad nostra tempora continuatus est, præsertim cum in iure feudali Longobardico eadem facultas clericis quoque confirmata fuerit. Neque enim, quæ alias *pactis successoris* obiici solent, ita comparata sunt, vt turpitudinem quandam moralem *absolute & in genere* contineant, nec omne, quod a maioribus Romanis olim alienum fuit, aliarum gentium institutis præiudicat. Germani sane, quibus feudorum origo & cultura debetur, nunquam a *pactis successoris* abhorruerunt, præsertim cum vsum testamentorum nullum habuerint. Pactis ubique magis inhæserunt, quam Romani, adeo vt fidem fallere grauissimum scelus esse existimauerint. In primis vero in feudis pactis successoris opus fuit, quæ sua natura olim
vsque

vsque ad CONRADI Salici tempora morte vasalli exspirabant, nec iure successionis *ordinario* in liberos deriuabantur. Quod si his de nouo conferebantur, id ex speciali gratia domini, vel pacto cum eo inito, dependebat, vt reuera successio liberorum esset *pactitia*, vel noua feudi ex pacto vel gratia collatio, vnde ortum *simultanea inuestitura*, das Geding, h. e. successio pactitia, traxit. Primus fuit CONRADVS Salicus, qui anno 1027. in constitutione, quæ 5. F. 1. adfertur, ad filios & nepotes feuda deuolui statuit. *Vt itaque vltiores agnati, multo magis extranei succederent in feudis, præter releuium etiam alio peculiari remedio opus erat, scilicet conuentione, qua futuræ successioni destinatus a possessore, simul cum hoc eodem inuestiretur a domino, itaque condominium acquireret, cuius vi postea etiam possessionem, & omnimodam fructuum & commodorum perceptionem adipisceretur: id quod inuestitura nostra simultanea reuera est, vt verba SCHILTERI de simultanea inuestitura cap. II. §. 1. mea faciam.* Hæc ipsa simultanea inuestitura re vera quædam *expectatiuæ qualificatæ* species est, adeo vt in iure Saxonico feudali cap. 32. dicatur, fratres post diuisionem feudi ius succedendi amittere, cum hac clausula: *Ihm sey dann anderweit das Gedinge, und die Anwartung daran geliehen*, quid autem est aliud das Gedinge, quam *pactum*? quid *Anwartung* aliud denotat, quam *expectatiuam*? inde non obstantibus iuris Romani, imo canonici rationibus, *expectatiuæ* in feudis sunt approbatæ, vt etiam in ius Longobardicum penetrauerint, nec a praxi feudorum ecclesiasticorum alienæ fuerint.

§. XVII. Magna tamen in his est differentia inter *actualement horum feudorum collationem*, & *nudam expectatiuam*, Minus iuris tribuit nuda expectatiua.

Nam Successor non tenetur antecessoris expectatiuam implere.

nam, in rebus infeudari solitis alteri promissam. Illa per se firma est, adeo vt, si Prælatus paulo ante mortem suam vel remotionem rem ecclesiæ alteri in feudum dederit, hæc inuestitura valeat, vt nec a successionem reuocari possit. SCHRADER *de feud. P. IV. cap. II. n. 18.* Expectatiuæ diuersa est ratio, quæ demum vigorem recipit, si viuo Prælato, expectatiuam concedente, feudum ecclesiæ apertum fuerit; extinguatur vero, si post eius mortem, cum, qui titulo singulari succedit, ex promisso antecessoris haud teneatur, sicuti alias heres ex facto defuncti. Hoc discrimen inter feuda ecclesiastica & secularia etiam passim ius Longobardicum inculcat, quamuis, si vel maxime eius mentionem non faceret, ex *natura successionis singularis seu electionis* per se peti posset. Illustrationis ergo gratia non inutile erit, scita iuris Longobardici huc regustare. Ait feudista 1. F. 3. *Si vero Archiepiscopus, Episcopus, vel Abbas, vel Abbatisa inuestituram eius feudi, quod alius detinebat, eo tenore alicui dederit, vt post decessum eius, qui possidet, habeat: & ante decessum Archiepiscopus, quam ille, qui feudum possidebat: successores eorum non coguntur eam inuestituram facere, vel confirmare, etiam si pares eius curtis adsint testes, vel breue testatum inde sit: nisi ille, qui inuestituram acceperit, nomine eius in possessionem missus feudi sit, eo consentiente, qui detinet. Sed si ille, qui feudum possidet, prius decesserit, quam ille, qui inuestituram fecit, iure cogitur eam ratam habere. Laici vero iisdem modis omnibus, quibus supra diximus, si aliis inuestituram dederint, heredes eorum, si rationibus claruerint, omnimodo eam adimplere compelluntur.* Idem repetitur 2. F. 26. his verbis: *Moribus receptum est, dominum de feudo militis sui, quod post*

post mortem ipsius ad dominum reuerti sperabatur, in alium militem inuestituram facere posse, quæ inuestitura tunc demum capiet effectum, cum feudum domino aut heredi suo fuerit apertum. Secus est in ecclesiasticis personis. Nam si ecclesiastica persona talem faciat inuestituram: non aliter valebit, nisi sibi, non etiam successori suo feudum aperiatur: & in tali inuestitura consensus eius, de cuius feudo sit, exquiri non oportet. Denique 2. F. 35. idem inculcatur his verbis: ubi clericus de alterius feudo fecerit inuestituram, siquidem pure, non valeat, sed si sub tempore vel conditione, quo feudum sibi aperiatur, valebit inuestitura, etiam sine voluntate vasalli facta, si tamen ante decesserit inuestitor, quam feudum ad eam reuertatur: successor non cogitur eam habere ratam. Rationem diuersitatis recte ex diuersitate succedendi petit BORCHOLT in comment. feud. cap. VII. n. 19. & laicus, ait, est heres defuncti, & succedit in vniuersum ius eius. At clericus non est heres defuncti, non succedit in vniuersum ius defuncti, sed in ius ecclesiasticum: idque non tam hereditario iure, quam electionis.

§. XVIII. Atque hoc quidem ad regulam spectat. Nisi (1) Præ-
Sunt etiam exceptiones, quibus successor Prælati ex lato viuentis
defuncti expectatiua obligatur. Prima est, si feudum, feudum aper-
superstite adhuc Prælato, expectatiuam concedente, tum sit.
aperiatur, possessionemque feudi expectiuarius acceperit, quo ipso ius radicum in feudum, iam viuentis Prælato, consecutus est. Equidem ROSENTHAL cap. VI. de feud. concl. XVI. n. 5. posterius non exigit, sed simpliciter successorem ad tradendum obligari, & sufficere contendit, quod casus in expectatiua expressus, viuentis Prælato, extiterit. Ait, textus feudales tum demum successorem Prælati non obligari, innuere, si Prælati

inuestitor prius moriatur, quam feudum aperiatur, ergo a contrario si, Prælato inuestitore viuente, feudum apertum sit, agi posse contra eius successorem, quoniam, viuo inuestiente, inuestito ius efficaciter quæsitum fuit. Verum si de *genere actionis* quæritur, qua ad implemen- tum expectatiuæ agendum, faciendum vtique cum BORNIO *diff. de expectatiuis cap. VIII. §. 7.* asserente, *actio- nem personalem* ex simplici expectatiua nasci ad rem in feudum tradendam. Hoc posito, fundamentum nul- lum exquiri poterit, vnde successor in officio ex facto defuncti obligari queat: licet enim casus exstiterit, vi- uente inuestitore, quo ad implendam expectatiuam agi possit, ille tamen iam extinctus est, qui obligabatur: qui autem successit, in obligationem defuncti non transit, & sic ad tradendum conueniri nequit. Secun- da est, *si cum consensu Capituli expectantia concessa*, quod de eo casu accipiendum, si ad Prælatum & Capitulum con- iunctim collatio spectat, quia, mortuo licet Prælato, Capitulum adhuc superstes est, quod nunquam mo- ritur, & sic efficacia expectatiuæ morte Prælati non exspirat. vid. BORNIVS *cit. l. §. 24.* STRVVIVS *in S. I. F. cap. VII. aph. 9. n. 6.* ROSENTHAL *cit. l. n. 7.* Non idem dicen- dum arbitror, si *principaliter* collatio feudi ad Episco- pum pertinet, vt tamen *consilium* vel *consensum* Capituli requirere teneatur, quia sic Capitulum non *coniunctim* confert feudum, sed Prælatus designat personam, & a Capitulo tantum exquirat, an iustam dissentienti cau- sam habeat, qua non allata, ipsemet expectatiuam con- fert. Ipsum vero Capitulum ad collationem hoc casu non concurrere, satis liquet ex *c. vn. ne sede vacante in 6.* adeoque si viuente Prælato casus aperturæ non exstite- rit,

Vel (2) cum
consensu capi-
tuli expectati-
ua concessa.

rit, exspectiuario non prodest, quod hoc casu magis ^{(3) nisi consen-}
votum negatiuum habere videtur. ^{tiente posses-}

§. XIX. Tertiam exceptionem ipse feudista *l. F. 3.* ^{re exspectuari-}
suggerit, his verbis: *nisi ille, qui inuestituram acceperit,* ^{us in possessio-}
nomine eius in possessionem missus feudi sit, eo consentiente, ^{nem feudi mis-}
qui detinet. Ingentes difficultates hæc ipsa peperit inter-
pretibus, adeo, vt ROSENTHAL *cit. l. n. 8. sqq.* ex his la-
queis se extricare haud potuerit. HARTMANN PISTOR. *lib.*
II. qu. 27. n. 41. § sqq. & cum eo CASPAR BITSCHIVS *ad cit.*
textum p. 47. § sqq. in verbis adductis casum supponunt,
quo antiquus feudi possessor consentiendo in talem ^{An ita vltimus}
missionem sibi præiudicat, & feudo se abdicat in fauo- ^{possessor feu-}
rem exspectiuarii. Sed hanc sententiam non admittit ^{dum amittat?}
ROSENTHAL *cit. l. n. 14.* quod hac ratione feudum re vera
Prælato inuestienti per *refutationem*, non successori
aperiatur. Huc addi potest, quod, supposito hoc casu,
exceptio non sit de regula: illa quippe disponit de obli-
gatione successoris ex defuncti exspectatiua feudo post
mortem inuestitoris aperto; hæc vero ex mente ho-
rum interpretum non casum exspectatiuæ, sed *realis* feu-
di *collationis* continet, adeoque hæc interpretatio re-
gulas interpretandi admodum lædit. Imo quæstio
Domitiana re vera proposita fuisset, cum nihil amplius,
quod a successore impleri debeat, supersit. Ieiuna ad-
modum est ratio dubitandi, quam BITSCHIVS *cit. l. p.*
60. adfert, quod talis abdicatio ab antiquo posses-
sore in fraudem successoris facta fuisse videatur, qui
tamen, si se feudo abdicat, iure suo utitur, nec de
successore cogitasse videtur, cui, postquam nondum
existit, fraus fieri non potuit; ne dicam, feudi-
stam de illo consentiente, qui feudum adhuc

Rosenthalii
sententia

quæ tamen iti-
dem difficulta-
tibus non ca-
ret.

detinet, & sic in possessione feudi manet, loqui, nul-
loque ex indicio apparere, quod post consensum inter-
positum feudum detinere desinat, quod tamen diuina-
torie adstruit BITSCHIVS *cit. l. p. 61.* Hi scrupuli mouerunt
ROSENTHALIVM *cit. l. n. 14.* vt statueret, per consensum
possessorem feudi sibi haud præiudicare, nec iure suo
cadere; interim successorem Prælati nihilominus tene-
ri. Verum nec hoc casu omnes superatæ sunt difficulta-
tes. *Quomodo enim, ipsemet sibi obiicit ROSENTHAL n. 13.*
hic Sempronii, h. e. vltimi possessoris, consensus, vt Præ-
latus de feudo, ab ipso Sempronio adhuc possesso, Seium in-
uestiat, eumque immittat, hoc operari possit, vt Prælati suc-
cessorem obliget in futurum, antecessoris sui promissionem
explere, haud assequor. Quoniam ratio prædictorum, cur
Prælati successor non obligetur, ea reddi solet, quod videli-
cet ius Prælati in administratione consistat, & id non ex
successione, sed electione consecutus sit. Et ideo in futurum
non debeat disponere in præiudicium successoris, nec illi ius
querendi & conferendi feuda, quæ tempore eius admini-
strationis aperientur, præripere. Addit IDEM n. 15. præfati
dogmatis nullam rationem manere, nisi dixeris, cum ita abu-
sive, & in possessionem veram, consensu Sempronii viuentis
adhuc, inductus sit secundus vasallus a Prælato, quod inue-
stitura huius seculi quodammodo perfecta, & is ius in re
consecutus sit, adeo, vt Prælati successorem sic obstringat.
Quod si admittatur, sequeretur, successoribus in Prælaturis
facile fraudem neci posse. Non tangit vero hoc dubium,
in quem finem consensus vltimi possessoris hoc casu
necessarius sit, cum secundum ROSENTHALII sen-
tentiam de eius præiudicio non agatur? Sic quando
coadiutor a Capitulo cum spe certissima succedendi
eli-

eligitur, in qua re vera talis expectatiua occurrit, consensus Episcopi coadiuuandi haud præcise necessarius est, sed pontificis auctoritas sufficit.

§. XX. Vt ex his eluctari queamus scopulis, e re erit, doctrinam de *expectatiua* ex iure canonico repetere, cuius praxin eo tempore quoque Prælati, sicuti in *præbendis*, ita in *feudis ecclesiasticis* conferendis ob oculos habuisse, eamque feudistam hic regustasse probabile est. Duplex ratio expectiuarum seculo XII. in usu fuit, quarum altera *simplex*, altera *qualificata* dici potest. Illa consistebat in *nuda promissione* præbendæ nondum vacantis in casum, quo vacatura est. Atque hanc ipsam probauit ALEXANDER III. in concilio *Lateranensi* anno 1179. cuius decretum in c. 2. *X. de concess. præbend. & eccles. non vac.* refertur, quæ prohibitio tamen feudorum ecclesiasticorum expectatiuas, ex rationibus antea adductis, haud sustulit, imo feudista hoc dubium tangere non potuit, cum antiqui compilatores, ex quibus compilatio feudalitatis collecta est, sub FRIDERICO BARBAROSA circa annum 1150. scripserint, quo concilium Lateranense nondum promulgatum erat. Hæc vero consistebat in *solenni receptione* in numerum *Canonicorum*, & *canonica institutione*, seu *inuestitura de Canonica*, sed sine præbenda, cuius expectatio ad proximam vacaturam præbendam differebatur. Per simplicem tantum *ius ad rem* expectuario quærebat; per qualificatam vero *ius ipsum in re*, propter accedentem *inuestituram abusiuam* seu *canonicam institutionem*, quæ ideo accessisse videtur, ut ius irreuocabile & radicatum in Canonicum receptus adipisceretur, & successor Prælatus postea vacantem præbendam ei

Pro soluendis his dubiis præmittitur differentia inter expectatiuam simplicem & qualificatam.

Simplex reprobata in præbendis, non in feudis.

qualificata.

per quam transfertur ius in re.

& successor
obligatur ex
lege ad præ-
bendam con-
ferendam.

conferre teneretur. Praxeos huius ipse ALEXANDER III. anno 1170. in c. 9. X. de præbend. meminit, quæ nec oblitterata est per concilium Lateranense, vt patet ex decisione INNOCENTII III. in c. 7. 14. & 19. X. de concess. præbendæ & eccles. non vac. Vocari tales Canonici solent *in herbis*, interim iam veri Canonici sunt, realiter inuestiti, in numerum eorum recepti, & tantum expectatiuam habent quoad *præbendam* seu *utile*, quod canonicatui, quem iam tenent, cohæret, quam successor Prælatus conferre tenetur *ex obligatione legis*, quod indigitat Pontifex in c. 9. X. de præbend. *non est congruum*, inquiens, *vt præbenda careat, qui in Canonicum noscitur esse receptus*, quod etiam confirmatur in c. 8. & 19. X. eod.

In feudis etiam
recepta hæc di-
stinctio.

§. XXI. Simili ratione feudista, praxin Capitulorum eius temporis ob oculos habens, distinguere videtur inter *expectatiuam simplicem & qualificatam*. Illam in cit. text. vocat *inuestituram*, sed, prout recte obseruat RHETIVS in commentat. ad ius feud. ad cit. text. & quidem ad verba: *inuestituram eius feudi, n. 1. seqq.* illa nihil aliud hoc loco denotat, quam *solennem inuestituræ promissionem*, quæ etiam in præsentia parium curiæ fieri poterat, breui de super testato accedente, hac forsan formula: *Bersprechen, daß wir ihn mit dem ersten an uns verfallenen Lehen begnadigen wollen.* vid. RHETIVS cit. l. p. 163. n. 2. Totus enim contextus innuit, hic tantum agi de tali *promissione*, qua alteri *ius ad rem* acquiritur, qua ad dandum vel præstandum promittentem habet obligatum. Hanc vero in *exceptione* apposita expressisse videtur, quando scilicet non in nudis terminis promissionis expectatiua substituit, sed præterea accessit *inuestitura abusiva*, median-

qualificatam
expressit feu-
dista in excep-
tione.

te

te qua receptus est in *vasallum* & *militem* sub exspectatione eius, quod huic officio cohæret. Nam sicuti in beneficiis ecclesiasticis, clericorum *officium* sacrum, & *beneficium* differunt, & hoc tantum locum salarii, quod propter illud assignatur, obtineat, & præterea illud sine hoc conferri potest; ita pariter in iure feudali ipsum *officium* a *beneficio*, seu *feudo* discernendum, & quamuis regulariter cohæreant, illud tamen etiam sine hoc conferri poterit, vt feudum tantum in exspectatione maneat, interim per *inuestituram abusiuam* ius in re collatum, & ita inuestitus in numerum vasallorum solenniter receptus sit, præsertim si certi alicuius feudi promissio facta fuerit. Satis conuenienter hac de re censet BORNIVS *cit. disp. cap. VIII. §. 19* aiens: *est enim hic effectus etiam abusiue inuestituræ, vt per eam dominium utile & ius feudi transferatur, ita quidem, vt in exspectatiua sit traditio conditionalis, in casum aperturæ cortingentis facta, quæ tamen ipso momento, quo vacantia aut apertura contingit, effectum suum exserit, non secus atque alias in allodialibus traditio in certum euentum conditionemque aut diem facta.* Conf. B. STRYKIVS *de abusu. inuest. cap. IV. §. 13.* De tali inuestitura abusiua loqui feudistam, vel inde liquet, quod præsupponat casum, quo quis *inuestituram* acceperit, h. e. exspectatiuam, & nomine eius, exspectatiuæ scilicet, in *possessionem missus* feudi sit, quibus verbis actualis immissio in possessionem denotari nequit, cum alias de feudo antiquus possessor decedere deberet, quod absurdum esse, antea obseruavi; sed potius *inuestitura abusiua*, quæ fit symbolis interuenientibus, aliisque solennibus actibus indigitatur, ad hunc effectum, vt *ius in re* consequatur, quod *missionis*

quæ per inuestituram abusi-
uam confirma-
ta.

quod illustra-
tur.

in

in possessionem appellatione denotare voluit Feudista. Non enim adeo mirandum est, illum abusiue loqui, cum secundum morem illius temporis id sæpius in aliis locis factum fuerit. Sic 2. F. 26. §. *si de feudo* dicitur, quod ubi lis vertitur, an feudum sit nouum vel antiquum, *agnati in possessionem feudi constituendi sint*. Cur vero in possessionem agnati mittendi sint, nullo ex indicio cognosci potest, nisi verba adducta explicemus de casu, quo agnati iam in possessionem antea fuerunt, & ita in possessione constituti, a domino *inuestiendi* sint. Neque enim feudum *nouum* aut *antiquum* per se præsumitur, sed vtrumque *in facto* consistit, adeoque aliunde præsumtio pro agnatis haurienda erat, scilicet *ex possessione*, cuius consequens inuestitura est. Vnde satis conuenienter verba adducta BITSCHIVS *ad cit. l. p. 385. de renouatione inuestituræ* accipienda esse censet, cuius consequens regulariter est *possessio*, vel ad minimum *iuris in re* translatio. Conf. 1. F. 4. 1. F. 26. §. 1. Equidem, stante hac interpretatione, consensus vltimi possessoris non videtur necessarius fuisse, quem tamen in textu controuerso feudista supponit. Verum recte obseruat ROSENTHAL *cit. l. n. 11.* illud factum fuisse propter *l. f. C. de pactis*, vbi reprobat *dispositio de hereditate viuentis*, nisi ille consenserit, de cuius bonis agitur. Ne ergo huic inuestituræ abusiue ullus defectus obiici posset, consensus vltimi possessoris in hanc inuestituram requirendus fuit.

Cur consensus
possessoris hoc
casu necessa-
rius sit.

Inde quoque
simultaneæ
inuestituræ
hodierna fa-
cies illustrari
potest.

§. XXII. Quæ cum ita sint, admodum probabile est, non aliunde formam & rationem hodiernæ *inuestituræ simultaneæ* petendam esse, quam ex praxi harum *expectiuarum qualificatarum*. Sola expectatiua simplex, in *nuda promissione* subsistens, ius tam certum & radicatum ex-

exspectiuario tribuere non potuisset, nisi *inuestitura abusua* ex praxi Capitulorum accessisset, qua simul *ius in re* inuestito acquiritur, ipseque *in numerum vasallorum* actualiter recipitur irreuocabiliter. Et hac de causa sola prima inuestitura non sufficere videbatur, sed necesse erat, vt, quouis emergente casu, quo *renouatio feudi* petenda est, ipsemet quoque simultanee inuestitus renouationem feudi peteret, quia non amplius pro nudo exspectiuario habetur, sed per primam inuestituram iam ipso actu vasallus domini constitutus, & sic ad idem obligatus est, ad quod alias vasalli quouis, renouationis casu existente, obligantur. Hinc etiam est, quod *iuramentum fidelitatis*, æque vt alii vasalli, præstare cogantur, imo etiam in quibusdam territoriis homagium, vbi Landsassatus est receptus, adeo, vt etiam ibidem conueniri possint, de quo plenius agit Dn. MENCKE *diff. de foro compet. vasallorum simultanee inuestitorum Sect. III. §. 5.*

§. XXIII. Quarta exceptio est, si exspectatiua ipsam dignitatem Prælati afficit, seu ob singularem utilitatem ecclesiæ facta est. Licet enim successor non habeat causam ab antecessore, in dignitatem tamen succedit, quam contractus affecit; RHETIVS ad *l. F. 3. p. 178. n. 13. § 14.* qua de causa etiam Prælatus debita sui prædecessoris, pro ecclesiæ necessitate contracta, soluere tenetur per *c. 1. X. de solut.* Huc pertinet, si Prælatus ei, qui pecuniam ad redimendum pallium suppeditasset, exspectatiuam promississet, vel etiam illi, qui pecunia numerata furorem hostium ab Episcopatu auertisset. KLOCK. *de contributione cap. VIII. n. 46.* Addit RHETIVS *cit. l. n. 15.* etiam hanc exceptionem, si Prælatus concessisset exspectatiuam in remunerationem benemeritorum, quæ tamen a prior non dif-

(4) Si exspectatiua ipsam prælati dignitatem afficit.

fert, si modo constat, insignia illa merita in utilitatem di-
 œceseos, in qua expectatiua est concessa, cessisse. Conf.
 HARPPRECHT *resp.* 66. n. 101. KLOCK. *tom.* II. *consil.* IV. n. 88.
 Non enim infrequens est, Prælatos plures nonnunquam
 possidere Episcopatus, adeoque, quod in vnius utilita-
 tem factum est, tantum eius successorem stringit, non
 vero qui ad ceteros Episcopatus postea eligitur.

CAPVT IV.

De

Reliquo iure & obligatione eccle-
 siæ & vasalli in feudo eccle-
 siastico.

§. I.

Ecclesia in suis
 feudis pro-do-
 mino indiget.

IAm *cap. II.* obseruauimus, feuda ecclesiastica hinc in-
 de deflectere a regulis aliorum feudorum, id quod
 vel ex propria illorum natura, vel aliunde dependet.
 Ab ecclesia hæc feuda dari, & dependere dicuntur, quod
 in *bonis ecclesiasticis* constituta sint, & ita dominium dire-
 ctum penes ecclesiam existat, sicut etiam *dominium utile*
 penes illam esse potest. Sicuti vero ecclesia vasalla pro-
 vasallo indiget, qui nomine ipsius, quæ iuris feudalis
 sunt, peragit; ita idem in ecclesia domina receptum,
 quippe quæ corpus aliquod siue *clericorum* tantum, vti
 inter pontificios, siue *laicorum* & *clericorum*, in vnum cœ-
 tum particularem collectorum, constituit, quod rectius
 per *pro-dominum* ea, quæ ex iure *dominii directi* fluunt, ex-
 pedire potest. Sunt ecclesiæ sua natura corpora perpetua,
 ex

ex pluribus personis constantia, quæ non moriuntur, adeoque, quæ naturalia feudorum sunt, vt renouatio feudi, iuramenti præstatio, seruitiorum exhibitio, vix commode applicari possent, nisi a collegio constituere-
 tur, qui nomine eius *dominium directum* exerceret. Iam ^{quod in qui-}
 olim in constitutione FRIDERICI, quæ 2. F. 55. continetur, ^{busuis collegi-}
 hoc cautum fuisse, deprehendo, vbi in genere de pluri- ^{is iuris.}
 bus eiusdem rei consortibus dicitur, quod *vasallus pro*
uno feudo non compellatur plures habere dominos, adeoque
 prætereundere possit, vt vnum designent, cui fidelitas præ-
 standa sit. Conf. 2. F. 102. & 2. F. 77. vbi dicitur: *plures au-*
tem domini etsi feudum inter se diuidant, nullo modo nisi
vnam fidelitatem ex feudo habere possunt. VVLTEIVS lib. I.
 cap. VII. In iure Saxonico feudali cap. XXIX. §. I. idem con-
 stitutum: ob viel Manne ein Gut zusammen in Lehen ha-
 ben, sie dürfen doch nicht mehr denn von einen ihres Herrn
 Sohn ihr Gut empfahe, ob es ihnen wohl von allen ins-
 gesamt geliehen wäre. Similiter in iure Alemannico feuda-
 li cap. LVIII. §. 4. & 5. idem confirmatur: der Mann soll
 auch nicht, denn von einem seines Herrn Sohn Gut em-
 pfahen, denn nicht mehr Herren mögen ihme genöthen, daß
 er ein Gut von ihnen empfahe denn einer. Item: Und läßt
 auch der Herr mehr Söhne hinter ihme, so er stirbt, die
 Mann empfahe ihr Gut nicht mehr denn von einem, von
 dem Aeltesten. Conf. SCHILTER *ad ius feud. Allem. cap.*
LVIII. §. 7. & 8. Quamuis vero inter interpretes
 iuris feudalis circa constitutionem pro-domini in ca-
 su, vbi plures eiusdem dominii directi consortes sunt,
 plures occurrant difficultates, de quibus vid. HART-
 MANNVS PISTORIS lib. II. qu. 49. n. 119. VVLTEIVS lib. I.
 de feud. cap. VII. n. 94. SCHRADERVS de feud. P. VI. cap. I.

pro-dominii
ius cohæret of-
ficio prælati.

n. 13. minor tamen difficultas est, vbi dominium directum est penes collegium vel vniuersitatem, vbi vel pro-dominus ab illa eligitur, vel ius hoc pro-dominii officio *Præsidis collegii* ordinarie cohæret. Posterius euenit in feudis ecclesiasticis, in quibus pro-domini personam sustinent ex officio Episcopi vel Prælati alii, quippe quibus ab antiquo legitima administratio bonorum ecclesiasticorum cum iure supremo in ea competiit. Huic consequens est, vt a nouiter Prælato electo renouatio peti debeat. Si Capitulo dominium directum debetur, mortuo *Decano*, vel alibi Præposito inuestitura a nouiter electo intra debitum tempus petenda est. Imo si vel maxime dominium directum penes Capitulum & Episcopum coniunctim residet, vt plurimum tamen tantum Episcopo mortuo renouatio peti solet.

Renouatio in-
uestituræ haud
petenda a capi-
tulo sede va-
cante.

§. II. Quod si sedis vacantia vltra tres menses extendatur, quod in primis contingere potest diuturniori impedimento interueniente, qua de causa sedes vacans *impedita* dicitur, iusta dubitandi ratio nascitur, vtrum renouatio inuestituræ a Capitulo petenda sit, si intra annum & diem alius non fuerit electus Prælatus? Equidem si ad Prælatum & Capitulum simul dominium directum spectat, expeditum est, renouationem inuestituræ a Capitulo petendam esse, quod etiam hoc casu feuda aperta denuo confert. Vid. LEVRENIVS *de vicario episcop. tr. III. qu. 488*. Si vero tantum collatio feudorum Episcopo debetur, Capitulum, sede vacante, causis feudalibus se intromittere nequit, & sicuti nouas inuestituras facere prohibetur, ita veteres renouare, & fidelitatis iuramentum a vasallis exigere non potest, LEVRENIVS *cit. l. PIRRHINGIVS ad tit. de maiorit. § obed. n. 52*, FERMOSINVS *de potest.*

capituli sede vacante tr. I. qu. XVI. n. 2. & ad c. 5. X. de iudiciis.

Equidem CARPZOVIVS P. II. *constit. 45. def. 22.* & cum eo STRVVIVS in S. I. F. *cap. X. aph. 2. n. 3.* contrarium asserunt ex ea ratione, quod non tam Episcopi, quam Capituli, *tanquam personæ repræsentatæ, negotium agatur, cuius consensu investitura facta fuit.* Mortuo igitur, pergunt CARPZOVIVS, Episcopo, vel saltem Capitulum repræsentatum morte repræsentantis immutatur: quidni ergo renouatio intra annum & diem ab ipso Capitulo peti deberet, si nondum alius electus fuerit Episcopus; non enim Capitulum moritur, nec deficit persona, a qua renouatio peti queat. Pro- uocat ulterius illustrationis gratia ad potestatem vicariorum tempore interregni de feudis minoribus investi- entium, si ultra annum & diem Imperator electus non fuerit; imo etiam de feudis maioribus eos investire posse, exemplis quibusdam docet THVLEMARIVS de octo- uiratu *cap. XXII. §. 27.* Verum si recte CARPZOVIVM intelligo, de illo casu, quo dominium directum ad Epi- scopum & Capitulum simul pertinet, loqui videtur; sal- tem ad hunc casum rationes primariæ tantum quadrant. Repræsentat quidem Prælatus ecclesiam, seu clerum, interim morte Prælati status eius non mutatur, ipsa v- niuersitas durat, nec ecclesia moritur cum Prælato. Præterea nulla culpa imputari potest vasallis, si intra annum & diem Prælatus tanquam *pro-dominus* electus haud fuerit, quippe a quo vnice renouatio petenda. Antequam enim pro-dominus constitutus sit, non est, a quo peti possit renouatio investituræ, & quamuis Capitulum interim episcopalia iura exerceat, non ta- men concurrat ad collationem *beneficiorum & feudorum*, multo minus ad renouationem, quæ itidem suspendi

Quamuis con-
trarium doceat
Carpzov.

potest ad futuri Episcopi constitutionem. Nec recte argumentum hic trahitur a potestate vicariorum imperii ad potestatem Capituli sede vacante, quin potius, cum inuestitura de feudis maioribus illis denegata sit, & tantum singulariter concessa in minoribus, contrarium potius inde colligendum, nec quod in *feudis minoribus* singulariter vicariis concessum est, ad Capitula generatim quoad omnia feuda trahendum. Ne dicam, quod perraro observant, valde probabile esse, *A. B. cap. IV. §. I.* non tam loqui de *renovatione inuestituræ*, quam de feudorum, tempore interregni apertorum, *nova collatione*, quæ facile vicariis imperii concedi potuit in feudis minoribus, *ut tamen per Regem Romanorum, postea electum, suo tempore omnia innouari, & de nouo iuramenta præstari debeant*, quæ demum renovationem inuoluunt. Excipiuntur feuda Principum & vexilli, quorum *inuestitura & collatio* soli Imperatori reseruatur: *collatio* autem magis denotat *reinfeudationem*, quam *simplicem renovationem* inuestituræ. Conf. LIMNEVS ad *A. B. cit. l. obs. 14.* Loquor tantum de mente CAROLI IV.; praxin contrariam interpretationem textui addidisse noui, interim argumentum solidum pro iure Capituli, sede vacante, inde minime construi potest. Hoc non nego, vassallos tutius agere, si intra annum & diem de adhibita diligentia protestentur, seque paratos fuisse profiteantur ad renovationem petendam, si Prælatus debito tempore electus fuisset. Conf. SCHRADER. *de feud. P. VI. c. 2. n. 22.*

Annus ad renovationem
feudi constitu-

§. III. Quæ cum ita sint, simul quoque inde liquet, a quo tempore annus currere incipiat. Quoad ipsos Prælatos expeditum est, illis nouiter electis *annale*

male tempus non currere, nisi a die electionis vel postulationis per *art. V. I. P. §. 1.* Par ratio est vasallorum intuitu feudorum ecclesiasticorum, Prælato defuncto; sicuti enim hi inuestituræ renouationem interim a nemine petere possunt, ita annale tempus non a die mortis, sed potius electionis computandum est, pariter ac Principes imperii, electo nouo Imperatore, intra annum a tempore electionis computandum, demum renouationem petere necessum habent, quorsum collineat CAROLVS IV. in *A. B. cap. V. §. 1.* ibi: *suo tempore inno-uari*, quod non potest non *annale tempus* denotare, quod *post electionem* demum currere incipit; alioquin si annum a tempore mortis vel Prælati computandum esse asseremus, facile contingeret, vt renouatio intra annum plane peti non posset, vel quod Prælatus demum post annum eligatur, vel etiam in fine anni, quo omnium feudorum inuestitura renouari nequit. vid. Dn. MEYER in *S. iur. feud. c. 24. §. 5. p. 725.* STRVV. in *S. I. F. cap. X. aph. II. n. 2.* SCHRADER de *feud. P. IV. c. 2. n. 24.*

tus incipit currere a tempore electionis noui Prælati.

§. IV. Ceterum ius ipsum vasalli in feudis ecclesiasticis longe pinguius iure aliorum vasallorum esse, colligi potest ex argumentis *cap. II. inf. adductis.* Palmarium ius, & in quo hæc feuda ab aliis recedunt, in eo consistit, quod hæc feuda in dubio censeantur esse *promiscua*, nec filia ab illis excludantur. In hoc ipso consistit pomum illud Eridos, de quo interpretes digladiantur. Non repetam argumenta, quæ pro hac sententia *cit. l.* iam adduxi, sed duo tantum demonstrabo, 1) ius Longobardicum in hac controuersia pro primario iudice, seu principio assumi non posse; imo si vel maxime assumatur, huic sententiæ tamen haud con-

Feuda ecclesiastica in dubio censeantur esse promiscua.

contradicere, & inde argumenta, a dissentientibus adduci solita, facile dilui posse; 2) per inductionem tot feudorum ecclesiasticorum, quæ indubie promiscua sunt, recte argumentum generale in dubio capi posse. Dico, *in dubio*; si enim ex literis inuestituræ contrarium appareat, frustra prouocatur ad commune pro-
 uerbum: *Krummbstab schleust niemand aus*.

Ius Longobar-
 dicum pro iu-
 dice in hac
 quaestione as-
 sumi nequit.

Quod de feu-
 dis oblati non
 agit.

§. V. Ad primum membrum quod attinet, non nego, secundum iuris Longobardici principia, feminas indistincte a feudi successione excludi, nec in eo inter feuda ecclesiastica & secularia distingui, idque ex natura seruitiorum militarium, quæ masculi, non feminae præstant, adeoque postquam successio inua-
 luit, regulariter tantum ad masculos extensa est. Sed si ipsam *definitionem feudi*, eius *essentiam & rationem* paulo penitius intuemur, euidens est, iura Longobardica tantum disponere de feudis *dati*, quæ ex liberalitate dominorum nata sunt, quæque ita ad sexum masculinum facile restringi potuerunt, cum, qui liberalitatem in alterum confert, illi certam legem dicere non prohibetur. Recte id ipsum obseruat THVMMERV T *in tr. Krummbstab schleust niemand aus p. 16. n. 57.* ratio-
 nemque iuris Longobardici feudalis hanc esse ait, *quod feuda, ut beneficia, ex mera dominorum liberalitate nata, ab ipso feudorum exordio, solerent esse tantum vitalia, ad so-
 lius vasalli vitam duratura, & per illius personæ extinctio-
 nem, ad dominum, illa lege donantem, reditura: quæ ratio licet paulatim postmodum etiam ad successionem liberorum extendi cœperit; illa tamen extensio intra illius primi ac-
 quirentis familiam, (quæ ex solis masculis continuatur) tan-
 quam certos limites, sese continuit, & quia femina a sua fa-*

familia exeunt, eamque non propagant. Hinc inter contra-
hentes id tacite vel expresse actum esse videtur, ut, familia
ista finita, bona, ista de causa data, quasi deficiente causa da-
tionis, potius ad dominum, illa contemplatione dantem, quam
ad filiam vel sororem deuoluerentur, reuerterenturque.
 Post pauca addit: *verum ista ratio, sicut naturam rectorem*
feudorum, ex liberalitate mera dominorum profectam, in
isto suo statu iustificat; sic similem rigorem in aliis impropriis
et de ista liberalitate non participantibus feudis non produ-
cit, et casum caducitatis, ex defectu masculinae prolis, mode-
ratur ac temperat, ut res potius ad feminam ex acquirente
natam, nihilque contra dominum demeritam, quam ad ho-
noris tantum causa assumptum aliquem dominum transeat,
sed potius sibi suisque heredibus feminis, extra casum libera-
litatis dominicae, vasallus prospicere voluisse videatur. Ra-
 tioni iuris hæc admodum consentanea esse, ex fati-
 feudorum ecclesiasticorum facile colligi potest. Vt ex
 historia, *cap. I.* relata, liquet, plura eo tempore, quo ius
 feudale Longobardicum compilatum est, erant *feuda*
ecclesiastica, non tam ex *oblationibus* nobilium nata, quam
 potius ex patrimonio ecclesiae data, vel adhuc retenta.
 Contra horum possessores iam VRBANVS II. in fine Se-
 culi XI. decretum promulgauerat: idem repetierunt
 successores, ægre tamen finem suum obtinuerunt, va-
 fallis feuda sua strenue defendentibus. Atque ad hæc
 feuda recte dispositio iuris Longobardici applicari po-
 tuit, vtpote quæ non ex *liberalitate* vasallorum, sed ec-
 clesiae nata erant. Non nego absolute, eo tempore feu-
 da oblata defuisse, quorum exempla iam eo tempore
 aderant in Germania, vt supra *cap. I. §. 13.* ex HELMOLDO
 obseruavi. Verum de eo non quæritur, sed illud tan-
 tum in quæstione est, an ius Longobardicum, vbi de feu-

licet eo tempo-
re iam inualue-
rint.

dis ecclesiasticis disponit, de *oblatis*, an potius de *dati* feudis loquatur? posterius affirmandum esse, vel inde liquet, quod ius Longobardicum feuda oblata prorsus ignoret, & textus, qui in hanc causam producuntur, illud plane non euincant, ut optime ostendit ill. DN. THOMASIVS *diff. de feudis oblatis cap. I. §. 2. & seqq.* nec negat HERTIVS *de feudis oblatis P. I. §. 16.* feuda oblata nouiori tempore multo vsitatiores esse, imo de his feudis in consuetudinibus feudorum, ut nunc habemus, nihil legi, ut §. 18. expresse fatetur. Illud quidem non dixerim cum RHETIO *in comment. ad l. F. l. p. 45. n. 25.* eo tempore feuda oblata nondum innotuisse, interim recte addit, de *feudis dati* tantum in iure Longobardico agi, forsan quod rariora in Longobardia talia feuda essent. Idem obseruat FELTMANNVS *lib. I. de titulis honorum cap. XLV. §. 19.* aiens: *de feudis oblatis rariuscule quidem loquuntur interpretes, & fuisse illa incognita eo tempore, quo digestæ feudorum consuetudines, nil certius; in Germania autem feuda maximam partem esse oblata, bene obseruatum ill. IOHANNI FRIDERICO RHETIO.* Equidem HERTIVS *cit. l. §. 18.* feudorum quorundam oblatores *seculo IX. & X.* exempla adducit, indeque ad minimum euincere intendit, feuda oblata non prorsus incognita fuisse. Sed recte regerit ill. DN. THOMASIVS *cit. l. c. l. §. 18.* innotuisse illud dicitur, non, quod raro contingit, sed quod ob frequentem existentiam publice & in vulgus quasi notum est. Vnde, quemadmodum ea, quæ semel aut bis fiunt, prætereunda sunt a legislatoribus, tanquam quæ publice incognita sunt, a quibus reipublicæ turbatio non metuitur, ita nec male Dd. communiter duos actus ad introducendam consuetudinem non sufficere arbitrantur, quoniam hoc non probabile est, innotuisse Principi, &

cuius tacita approbatione vis & efficacia consuetudinis dependet.

§. VI. Hæc si recte observaſſent interpretes, non tam ieiune in hac materia ad ius feudale Longobardicum prouocaſſent, quod de prorsus diuerſi generis feudis, quæ liberalitati dominorum accepto ferenda ſunt, disponit. E contrario feuda eccleſiaſtica pleraque in Germania oblata eſſe, & ſic diuerſam a *datis* indolem accepiffe, *cap. I.* obſeruauit, & *cap. II. in f.* vltius illuſtraui. Ex quo ſuit, iuris Longobardici doctrinam in his feudis hodie pro *principio unico & regula* aſſumi non poſſe. Imo ſi vel maxime aſſumenda eſſet, minime tamen eidem *promiſcua ſucceſſio* in his feudis contrariaretur. Ideo ius Longobardicum feminas excludit, quod liberalitas domini modum ſucceſſioni ponere potuerit, qua ratione ceſſante, ceſſare etiam debet huius iuris diſpoſitio. Equidem RHETIVS *cit. l.* adſtruit, poſtquam oblata feuda ſemel conſtituta ſunt, eadem, quæ de feudis *datis* obtinent, in illis quoque regulariter valere. Sed recte regerit FELTMANNVS *cit. l. §. 21.* inquiens: *verum enim vero cum ex liberalitate vaſalli originem ducant, non tam acerbe cum eo agendum eſt, quorſum etiam promiſcua ſucceſſio pertinet.* Vulgata alias iuris regula eſt, neminem ſuum iactare præſumi, renunciationes ſtriſtæ eſſe interpretationis: quis ergo præſumeret, adeo offerentes rem eccleſiis dominium ſuum abdicaſſe, vt etiam filias ſuas a ſucceſſione excludere voluerint. Idem obſeruat THVMMERVIT *cit. tr. p. 115. n. 91.* aiens: *neque enim eſt probabile, quod quis ex iis, qui bona ſua pro feudo obtulerunt, ſanguinem ſuum, etiam in ſexu femineo, odio habeat, eumque domino feudi poſtponere voluerit, qui feudi materiam, quam dominus non*

Hinc quoque ius Longobardicum ad feuda eccleſiaſtica ſimpliciter applicari nequit.

A feudis datis ad oblata non valet confequentia.

habuit, de suo suppeditavit, sine quo feudum esse non posse. Addit n. 93. has rationes: tum primo, quod in eo casu vasalli potius conferunt, quam recipiunt beneficium: tum quia recognoscens odio non habuit suum sanguinem, etiam in femina, d. l. maximum vitium C. de liberis præteritis: tum tertio, quod ne dominum quidem de exclusione feminarum vel aliorum heredum cogitasse verisimile est, cum ipse non tam concedat, quam accipiat beneficium: tum quarto, quod Principis concessio in eius præiudicium latissime sit interpretanda, l. fin. ff. de constitut. c. cum dilecti X. de donat. Wesenbec. de feudis c. l. n. 9. non autem in lucrum vertendum. Quibus addi posset, vasallum feudum de re sua constituentem in illo proverbio, quod curvus ille Prælatorum baculus neminem excludat, omnium hominum mentibus ab omni antiquitate infixio, tutum satis atque securum se existimantem, nunquam sibi persuaderi permisisse, viros ecclesiasticos ad tantam inhumanitatem prolapsuros, quod filias, ex se natas, a bonis, a se tam devote ad servitium sui Principis oblatis, excludere vellent. Nam ecclesia, teste D. Augustino, non debet recipere eleemosynas, per quas liberi priuarentur alimentis: & qui eleemosynam dare vult, ordinate a se ipso incipere debet, iuxta illud, miserere animæ tuæ placens Deo. August. in enchiridio, & in secundo sermone, de vita clericorum, text. in can. quicumque 17. quæst. 4. ecclesiastic. c. 30. vers. 24. c. placuit 13. q. 2. c. si quis reliquerit. 30. dist. FABER in §. intestatorum instit. de hered. quæ ab intestato deferuntur. Idcirco recte docet Rosenthal, recognitionem patris in bonis propriis de feudo factam, in supplementum legitime rescindi posse, cap. 6. concl. 68. n. 29. Tanto minus contractus parentum per interpretationem erit detorquendus, contra verisimilem mentem contrahentis, in necem heredum ex corpore vasalli nato-

natorum, cum non sit alienum a iure feudorum, secundum subiectam materiam nomine heredis etiam comprehendendi feminam c. 1. de duobus fratribus a capitaneo inuestitis, ibi quisque enim sibi, suisque heredibus videtur prospexisse, l. si pactum ff. de probat. Et multo minus contra masculos, per feminas descendentes, c. 1. § ibi gl. de eo, qui sibi § hered. Nemo enim facile praesumitur tam amens, ut tanta seruitia sibi imponere, § post mortem domini in successione liberis, ex se natis, praeponeere volet. Gæddæus d. consil. 37. n. 723. 727. § 729. vol. 4.

§. VII. Ex his praesuppositis facile satis fieri potest, quæ huic sententiæ obiicit ill. DN. COCCEIVS *diss. de feudis Fuldensibus cap. I. §. 5. sqq.* (I) Fundamenti loco utitur regula notissima, quod iuri communi standum, donec ei derogatum appareat. Verum ius communi huic sententiæ non resistit, quod de his feudis plane non disponit. (II) Quod etsi derogatum sit iuri communi, id tamen ita interpretandum, ut, quam minimum possit, ab ea recedatur. Verum rursus rehero, in his feudis, quæ præter ius commune inualuerunt, proprie ab illo non recedi, quod de feudis datis tantummodo loquitur, a quibus ecclesiastica magnopere differunt, adeoque ex illis interpretationem accipere nequeunt. (III) Quod ratio adæquata, quod feminae a feudis excludantur, non sint seruitia militaria, sed plures aliæ concurrentes, veluti quod vasallus in parium curia iudex sit inter dominum § conuasallum; quod etsi seruitia remissa sint, tamen alia capita iureiurando fidelitatis contineantur, uti celare secreta, consilio adesse; quod virilibus officiis cætibusque interesse feminam dedeceat; denique quod vasallus feuda ad conseruationem § splendorem familiae acquirat, ex qua feminae exeunt. Verum enim vero

Obiectiones
diluuntur.

ex historia de origine feudorum *primo capite* relata, euidenter liquet, finem primarium feudorum fuisse seruitia militaria, quæ ex natura ministerii, quod vasallus præstat, fidelitatem requirunt, ex qua *secundario* cetera fluunt, quæ antea recensita, imo nec hæc ita comparata sunt, vt a statu feminarum prorsus abhorreant. Posse enim feminas etiam iurisdictionem ordinariam exercere, experientia docet, & c. 4. X. de arbitris confirmat. Præterea rarius hodie vasalli in consilium domini feudi euocantur, quippe qui ordinarie consilio secretiori instructus est, & quis dubitaret, quin etiam femina secreta celare possint? masculi nonnunquam etiam pleni rimarum sunt, huc atque illuc diffluunt; imo nec necesse est, vt præcise secreta vasallis reuelentur, quæ hodie *secretiori consilio* referuantur, quo instructi sunt Episcopi & Prælati. Porro non abhorret a moribus nostris, feminas eiusmodi officiis interesse, quæ quoque in feminas cadunt, quod tot exempla feudorum promiscuorum in Germania vñtatissimorum docent. Denique vltima ratio tangit feuda *acquisita*, seu *data*, non *oblata*, quæ olim ab ecclesiis non dignitatis conseruandæ gratia, sed *deuotionis*, vel alia de causa recognita sunt, prout cap. I. in f. obseruatum est. (IV) *Quod nullibi feuda ecclesiastica excipiantur, ne quidem vbi agitur de feudis ecclesiasticis.* Facile hoc admitto, quia ius commune Longobardicum de eiusmodi ecclesiasticis feudis plane non agit. (V) *Quod ex more certæ eccl. siæ tantum feminae admittantur.* Ad hoc iam responsum cap. II. in fin. vbi fundamenta pro generali præsumptione successionis promiscuæ in his feudis adducta sunt. (VI) *Quod plures iuris interpretes hanc vulgi opinionem damnent, Krummstab schleust niemand aus,* vt

ROSENTHAL *de feud. cap. VII. concl. XXXI. n. 6. § 7.* FICHARD. *vol. II. consil. 15. n. 7. vers. Ego vero, etsi non ignorem.* LVDWELL. *in tract. de succes. feud. c. VI. §. 1. in quæst. 7.* RHETIVS *in comment. iur. feud. lib. I. tit. I. vers. Qui feudum dare possint. n. 17. 18. 19. 20. pag. 58. § 59.* WEHNER *pract. obs. voc. Krummstab.* Sed non auctoritatibus pugnandum, verum rationibus iuris. Quin nec nostræ sententiæ patroni, iique celeberrimi, desunt, qui illam propugnant, vt SANDE *tit. III. de consuetud. feud. Gelr. §. 7. n. 2. 3. § sqq.* ROLANDVS *consil. XLVIII.* SCHILTERVS & HERTIVS *cap. II. §. 10. allegati, & quos præterea in hanc sententiam trahunt.* KLOCK *tom. II. consil. 10. n. 40. § sqq.* & THVMMERMVT *cit. tr. p. 42. n. 75. § sqq.* & passim alibi. (VII) *Quod nulla probabilis ratio pro nostra sententiâ militet, quam tamen ex antea dictis satis patere censeo.*

§. VIII. Superest, vt, per *inductionem* tot feudorum ecclesiasticorum Germaniæ, sententiam nostram firmemus. Primo loco occurrunt *feuda Fuldensia*, quæ indubie ad illa, quæ *promiscua* vocantur, pertinent, quod non tantum ill COCCEIVS *in diss. de feud. Fuldens.* aperte fateatur, sed præterea ex sequente attestato curiæ feudalis Fuldenfis perspicuum est: Von Gottes Gnaden Wir Adalbertus, Abt des Stiffts Fulda, des Heiligen Römischen Reichs Fürst, Röm. Kayslerin Erb-Canzlar, durch Germanien, Gallien Primas &c. Fügen hiermit allen und jeden, denen dieser Unser offen Brief vorkommt, zu wissen, was massen Unser und Unsers Fürstl. Stiffts verschiedene Vasallen in Unterthänigkeit gebeten, und ersuchet, daß Wir ihnen zu Steuer der Wahrheit, und Beförderung der heilsamen Justicien eine Urkund, was es um Unser und Unsers Stiffts Lehnen, deren Natur, Eigen-

Referuntur
feuda ecclesia-
stica promiscua.
Vt Fuldensia.

schaft,

schaft, Recht und Herkommen vor eine Bewandniß habe, in beglaubter Form mittheilen wollen; Demnach so bekennen, urkunden und bezeugen Wir, der Wahrheit auch Billigkeit zu Steuer, daß Unsers Stifts Herkommen, Gewohnheit und Recht ist, daß Fuldische Lehn, so nicht zu Mann-Lehn geliehen, oder keine Burg-Lehen genennet werden, noch durch beständige Burg-Frieden oder andere, bey Unserm Fürstl. Lehn-Hofe incliniret, confirmiret und bestätigte rechtmäßige Verträge geändert, sondern die Erbfälle, an sich selbst frey seyn, des lest-verstorbenen nächste Freunde und Personen von Geblüt oder Sippschaft von dem ersten Acquirenten entsprossen, beede, Mann- und Weibliches-Geschlechts, doch mit diesem Unterscheid erben, und succediren, daß, wo der lest-verstorbene Basall Söhne und Töchter hinterlassen, die Söhne denen Töchtern, in Ermangelung oder Absterben der Söhne aber die Töchter denen Agnaten oder Vettern, so weiter in der Sippschaft dem Verstorbenen verwandt (ohnangesehen, daß sie auch von dem Stammen des ersten Acquirenten seynd) præferirt und vorgezogen werden: hinterlässe der Verstorbene aber allein Agnaten, Vetter und Baasen disparis gradus, so succedirt, qui proximior est in gradu, siue mas, siue femina sit; si vero eiusdem gradus sint, omnes simul succedent, siue mares, siue feminae, doch daß sie von dem Geblüt des ersten Acquirenten herrühren, als welche des Verstorbenen übrige nächste Freunde und Erben (da deren etliche vorhanden wären) so nicht von dem ersten Acquirenten seynd, von der Lehns-Folge und Succession gänzlich ausschliessen; Das alles, weilen es an Unsers Stifts und Lehn-Hof und Lehn-Mann Gericht als ein Herkommen und rechtliche Gewohnheit vor diesem
also

also gewesen, auch von Unsern mit seel. Vorfahren auf Uns in Übung also herkommen, desgleichen auch vor recht erkannt, und in Unserer Canzley befunden worden, haben Wir obgebethenen massen solches männiglich nicht verhalten sollen, und zu dessen mehrer Befräftigung Unser Secret-Insiegel hieran wissentlich aufdrucken lassen, so geschehen in Unser Stadt Suldt den 16. Aprilis 1705. De Colonienfibus feudis tot diplomata & alia argumenta adduxit THVMMERMVT, vt de eo non adeo dubitandum sit. De feudis Hirschfeldensibus testatur IOHANNES FICHARDVS *vol. I. consil. 17. n. 16. & VVLTEIVS lib. I. de feud. c. IX. n. 48.* De Monasterienfibus & Leodicensibus idem docet GOEDDEVS *vol. IV. consil. Marp. 37. n. 794. & 795. SANDE cit. l. n. 30.* qui etiam *n. 4.* feuda Osnaburgensia huc refert. Feuda Treuirensia eiusdem olim sortis fuisse, vel inde probabile est, quod demum Archiepiscopus per diploma, a CAROLO IV. obtentum, feudorum naturam immutare tentauerit, vt ostendit THVMMERMVT. *cit. l. p. 43. n. 96. & sqq. & pag. 135. n. 9. & sqq.* Idem de feudis Episcopatus Metensis docet GOEDDEVS *cit. l. n. 710. & sqq.* & de Corueiensibus KNICHEN *de inuestiturarum pactionibus c. IV. n. 64.* Idem quoque confirmat de Traiectensibus SANDE *cit. l. n. 57. Conf. HERTIVS de feud. oblat. cap. II. §. 37. WEHNER vid. Krummstab. TABOR. I. F. I. p. 30.* Denique quamuis in nonnullis diœcesibus ratio succedendi, iuri feudali communi congrua, diuturna temporis obseruantia recepta sit, id tamen magis ad *exceptionem*, quam *regulam* pertinet, cum plura ex erronea iuris Longobardici interpretatione, vel etiam ignorantia in consuetudinem abierint, prout Episcoporum potentia præualuit, vel officiales,

Colonienfia.

Hirschfelden-
fia.Monasterien-
fia.Osnabrugensia.
Treuirensia.

Metensia.

Corueiensia.

Traiectensia.

Cur in aliis di-
œcesibus di-
uersum obti-
nenti?

les, quibus Prælati instructi fuerunt, suggestionibus suis, ex iure Longobardico petitis, Prælatos in devia deduxerint. Idem recte obseruat ill. COCCEIVS *de feud. Fuldens. c. II. §. 5.* asserens, *faciliores abbates in admittendis feminis forte & impotentiores quandoque fuisse, quam ut moribus his inualescentibus obstare potuerint, cum in maioribus Germaniæ feudis ecclesiasticis, quæ sceptro conceduntur, Scepterlehn, usus ille rarior sit perinde ac in singularibus; quamuis vsum etiam in his non adeo rarum esse, hætenus ostensum sit.*

Appellatio des
Mann-Lehns
non excludit
feminas, nec
des rechten
Lehns.

§. IX. Atque hæc quidem eo pertinent, ut quid in dubio de his feudis dicendum sit, inde appareat. Ante omnia enim literæ inuestituræ inspicere debent, quibus omnino standum, si diserte tantum successio ad masculos restricta est. Hoc tamen inde colligi nequit, si res in feudum data est zum rechten Lehn, quod vel diploma a B. HERTIO *de feud. oblat. P. III. n. 3.* ostendit, in quo GERLACHVS Archiepiscopus Moguntinus anno 1356. feudum oblatum contulit zu rechten Lehen, cum hac tamen clausula: und han wir ihn und seinen rechten Erben, Söhnen und Töchtern, von unsern Nachkommen Stifftswegen den Berg und Burg ic. zu rechten Lehen ewiglich geliehen. Nam ein recht Lehen in genere dicitur feudum, quatenus aliis iuribus affinibus opponitur, & ab eo distinguitur. Conf. THVMERMVT *cit. tr. p. 196.* Idem dicendum, si feudum concessum zu rechter Mannschafft und Lehnschafft ex eadem ratione, cum Mannschafft nihil ulterius inuoluat, quam in genere qualitatem feudalem. GOEDDEVS *vol. IV. consil. 37. n. 744.* SCHILTER *ad ius feud. Allem. cap. XLIII. §. 6.* Imo adhuc idem dicendum, si feudum concessum zu rechten Mannlehn, ut SCHILTERVS *cit. l. cap. LXVII. §. 3.* aliquot diplomatibus probat; plenius

nus autem illustrat THVMMERMVT p. 30. n. 34. & sqq. vbi p. 33. reuersales Volmari von dem Weinhof adducuntur, quibus fatetur, se accepisse zu rechten Mannlehen, certa prædia von wegen Ludger seiner ehelichen Hausfrau. Nam vox Mann in genere vasallum cuiuscunque sexus denotat. Vnde & Mann-Gut nihil aliud est, quam prædium feudale, das man zu Lehen empfangen, verdienen, und vermannen solle. Vnde etiam feuda hereditaria dicuntur Erb-Mann-Lehen in diplomate apud THVMMERMVT p. 93. quod IDEM vltius illustrat p. 205. ostenditque variis exemplis, etiam in feudis promiscuis hanc appellationem vsitatam esse.

§. X. Inde tamen non statim fluit, feuda ecclesiastica quoque esse *mere hereditaria*, & *alienabilia*, cum hæc qualitates peculiare feudi rationem quoad maximam partem destruant, efficiantque, vt fere nunquam ad ecclesiam reuerti possint, & *dominium* eius *directum* fere annihilent. Interim non dubium est, quin consuetudine etiam hæc feuda eam accipere possint naturam, vt mere hereditaria sint, adeo vt etiam de iis testandi facultas permessa sit, quod feudorum nonnullorum Colonien- sium exemplis docet THVMMERMVT cit. tr. n. 37. & sqq. Libere quoque plura alienata fuisse, IDEM p. 149. & sqq. variis exemplis docet, imprimis vero p. 162. latius illustrat, quæ ipsa ostendunt, feuda Colonien- sium admodum descuiisse ab ordinaria feudorum ratione, quamuis de his non temere *argumentum generale* ad alia feuda ecclesiastica trahendum sit. Eadem diuersitas occurrit in feudis etiam secularibus, quæ ex *natura oblationis* alibi liberiores, alibi restrictiores acceperunt naturam, prout indoles populi, domini feudi auctoritas, aliæque circumstantiæ id

Non tamen
quæuis feuda
ecclesiastica
sunt hereditaria.

permiserunt. Sunt plura hereditaria & alienabilia, vt feuda Pomeranica, Lusatica &c. quia ex oblatione maiorum originem trahunt: alia itidem ex eodem fonte alibi promanant, nec tamen sunt hereditaria, sed tantum promiscua.

Feuda Fulden-
sia non sunt
hereditaria.

§. XI. Quia itaque rariora sunt *mere hereditaria*, & *alienabilia*, frequentiora vero *femina*, magis pro his, quam pro illis præsumtio est, & sic quoque successio in feudis ecclesiasticis *in dubio* secundum horum naturam æstimanda, vt ex adducto testimonio de feudis Fuldensibus apparet. Equidem in testimonio de anno 1551. quod adducit DN. COCCEIVS *cit. l. c. II. §. 1.* dicitur: *Das des verstorbenen nechsten Freunde und Persohnen vom Geblütthe oder Sippschafft bey des Männl. oder Weibl. Geschlechts ohne Unterscheid erben*: in eo vero, quod §. 8. *de ann. 1705.* adductum est, & praxin recentiore continet, distinctio sexus attenditur, vt filii excludant filias, & sic cum illis simul non succedant, quod in feudorum rationi magis conueniens est, prout ipse DN. COCCEIVS *cit. l. §. 3.* existimat, interim tamen §. 6. addit, olim de ea re dubitatum fuisse, ex multis tamen rationibus priorem sententiam præferendam esse, quas §. 7. adducit. In defectu filiorum filiaæ admittuntur, excluduntque agnatos in diuersa linea existentes, quod itidem successioni iurisfeudalis, illisque rationibus, quæ supra adductæ sunt, conueniens est. His quoque deficientibus, in *collaterali linea* feminae eiusdem gradus cum masculis simul concurrunt, & proximiores excludunt masculos remotiores, vt aperte testimonium adductum docet, & DN. COCCEIVS *cit. l. §. 8.* confirmat.

Filiaæ admit-
tuntur in defe-
ctu filiorum.

§. XII.

§. XII. Maior ratio dubitandi est, an in his feudis etiam succedant *ascendentes*, & collaterales, qui a primo acquirente non descendunt? Equidem ubi hæc feuda *mere hereditaria* sunt, vt feuda instar allodialium habeantur, de eo nulla superest dubitatio, quod de *feudis Coloniaensibus* contendit THVMMERMVT *cit. l.* Ast quia non omnia feuda ecclesiastica hanc naturam irregularem habent, in dubio contrarium potius statuendum, quod etiam de feudis Fuldensibus adstruit DN. COCCEIVS *cit. l. §. II. §. 12.* Fautor enim, qui pro *descendentibus* ex primo acquirente militat, quibusque primus acquirens per *oblationem* factam præiudicare noluisse videtur, non æque militat pro ascendentes & reliquis collateralibus, præsertim cum horum successio in feudis prorsus insolita sit, & qui rem in feudum ecclesiæ offert, id ea intentione fecisse videtur, vt, extincta prosapia cuiuscunque sexus offerentis, feudum ad ecclesiam redeat, præsertim cum in feudis etiam femineis idem obtineat, 2. F. 17. Nec obstat generalitas vulgati prouerbii: *Krummbstab schleust niemand aus*, quod sicuti per legem non constituit, ita quoque ex natura feudorum interpretationem recipit, vt voce *niemand* intelligantur, qui ex primo feudi auctore originem trahunt, cuiuscunque sexus sint.

Non succedunt ascendentes & collaterales, qui non trahunt sanguinem a primo acquirente.

§. XIII. Plura præterea ex natura feudorum ecclesiasticorum fluunt, quæ summo tantum, quod aiunt, digito indicabimus. (1) De his feudis sine dubio iudex competens est Prælatus tanquam feudi dominus, c. 7. X. de foro compet. SCHRADERVS de feud. P. X. sect. 1. n. 4. quamuis non coram officiali, qui alias de *causis ecclesiasticis aliis* cognoscit, sed coram Prælato a paribus curiæ causæ feudales peragantur. Ceterum Capitulum cathedrale, sede

De feudis ecclesiasticis agitur in iudicio feudali ecclesiastico.

Capitulum de illis non cognoscit.

vacante, non succedere in iurisdictionem feudalem statuit PIRRHINGIVS *ad tit. de maiorit. & obed. n. 52.* quod in iis, quæ Episcopo iure speciali & extraordinario competunt, Capitulum non succedat. Hunc in finem provocant ad c. 7. X. de foro compet. vbi dicitur, *quod ex quo Episcopus fuerit in ecclesia consecratus, de feudis ipsis sub suo iudicio cognoscatur, si ad ecclesiasticam cognitionem pertineant.* Verum non fuit hic quæstio, vtrum Episcopus tantum de feudo cognoscere possit, excluso Capitulo, sed potius, vtrum Episcopus ante consecrationem, vel confirmationem, de iis cognoscere possit? quod olim non licuit, cum ad minimum, ad exercitium iurium episcopaliū, confirmatio papalis desideretur, c. 9. X. de elect. quod tamen Prælati, extra Italiam electi, remissum est. Maior ratio dubitandi inde nascitur, quod Capitulum non succedat in *dominium directum*, ex quo iurdictio feudalis dependet, qua de causa FERMOSINVS *de potest. capituli sede vacante tr. I. qu. 16. n. 1.* tum demum iurisdictionem hanc in Capitulum transire ait, si ipsum feudum Episcopo & capitulo commune est, quod etiam rationem habet. Conf. LEVRENIVS *de Vicario Episcopi qu. 584. n. 2. (II)* De *appellatione* quoque ex principiis hætenus iactis iudicium formandum est. Equidem MYNSINGER *cent. V. obs. V. n. 3.* generatim asserit, quod si dominus est persona ecclesiastica, appellatio dirigenda sit ad ecclesiasticum; si secularis, ad secularem, quod vel inde probabile est, quia feuda ecclesiastica iure *bonorum ecclesiasticorum* censentur, quæ ad *iudicium ecclesiasticum* spectant. Econtrario ROSENTHAL *de feud. cap. XII. concl. XX. n. 5. & 6.* in contrariam transit sententiam, asserens, quod licet Prælatus tanquam *ecclesie administrator pro-*
cura-

A iudicio feudali ecclesiastico appellatur ad summa Imperii tribuna-
lia.

curatorque feuda possideat, ex stylo Germaniæ tamen inconcusso, & obseruantia quotidiana ad superiorem secularem appellatio dirigenda sit, nisi Papa sit dominus superior, prout in *not. lit. d.* subiungit, & *VVLTEIVS lib. II. de feud. cap. III. n. 4.* approbat, quando autem Papa superior dominus sit, non determinat. Conf. L. B. de LYNCKER ad *Struuii synt. iur. feud. aph. X. n. 2. in f.* Equidem si Prælati de bonis, quæ ab imperio tenent, quidquam in *subfeudum* vasallis dederint, res salua est. Si vero de hoc non constat, præsumtio vtique est, feuda *ex oblationibus* maiorum ecclesiis obuuisse, quæ ita quodammodo in patrimonium ecclesiæ transiuerunt. Verum quia, non obstante hac oblatione, non absolute iure ceterorum bonorum ecclesiasticorum censentur, a laicis adhuc possidentur, & ad vsum secularem adhuc adhibentur, adeo vt super illis non in foro ecclesiastico, sed *curia feudali* disceptetur, inde sine dubio praxis Germaniæ, ad quam prouocat ROSENTHAL, inualuit. Tunc ergo ad Papam tantum appellatur, quando vt subfeuda intuitu Pontificis considerari possunt, qualia vix in Germania dantur. Inde quoque est (iii) quod si inter Prælatum & vasallum sit super feudo contentio, & Prælatus, tanquam dominus feudi, *rei* vicem sustineat, non ad Archiepiscopum, sed ad pares curiæ causa deuoluatur. SCHRADER *de feud. P. X. sect. V. n. 2.*

Pares curiæ iudicant, si inter dominum feudi & vasallum lis sit.

§. XIV. Denique (iv) in feudis ecclesiasticis Prælatus non adeo rigide circa feloniam commissam procedere potest, maxime si magis *per culpam* quam dolum hæc commissæ fuerit, vtpote si debito tempore renouatio inuestituræ non fuerit petita, cum hæc bona non tam liberalitati domini feudi, quam ipsorum vasallorum accepto

Prælatus non adeo rigide procedere potest, si per culpam quid commissum.

cepto ferenda sint. FELTMANN *lib. I. de titul. honor. c. 45. §. 21.* BESOLD. *in thes. pract. lit. a. n. 102.* Alias si gravius quid *per dolum* in Prælatum commissum sit, non dubium est, quin feudo priuari possint. vid. ROSENTHAL *de feud. c. X. concl. XX. n. 1.* veluti si rectorem ecclesiæ occiderint, *cap. 12. X. de pæn.* BARBOSA *de iure eccles. lib. III. cap. XIV. n. 55.* quorsum etiam referunt, si in hæresin inciderint *c. 9. X. de hæretic.* BARBOSA *cit. l. n. 46.* vel si statuta & leges contra libertatem ecclesiæ condiderint, aut decimas non soluerint. SCHRADER *P. IX. de feud. cap. VIII. n. 16. & 17.* Ratio prioris est, quod hæreticus non possit dignus stare in curia domini, posterioris vero, quod ingratus erga ecclesiam dicendus sit, qui id, quod ecclesiæ debetur, non restituit, quæ ipsæ Papatui admodum conformes sunt. Ipsa remissio felonix spectat ad Prælatum, tanquam dominum feudi, etiam non concurrente Capitulo, nisi collatio eius simul ad Capitulum spectet, vid. SCHRADER *de feud. II. P. IX. Part. sect. XIV. n. 39.* præsertim si res ab antiquo sint infeudari solitæ, prout omnia feuda ecclesiastica ex primordiali sua natura in dubio esse videntur. vid. ROSENTHAL *c. X. concl. XXXVIII. n. 9. & seqq.* Sed retrahenda tandem sunt vela, ne limites iustæ disputationis transcendam, quamvis adhuc plures aliæ similes conclusiones superaddi possent.

An prælatus feloniam remittere possit inconsulto capitulo?

F I N I S.

Böhmer, Justus Henning,

Doctrinam de feudis ecclesiasticis, von krumbstäbischen Lehn

Hala 1717

4 Diss. 27#Beibd.21

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10638748-2

VD18 14857782-001